

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

**«Εγκληματολογικές και Ποινικές προσεγγίσεις της διαφθοράς του
οικονομικού και του οργανωμένου εγκλήματος»**

Διπλωματική Εργασία

**«Μεταβολές και ποιοτικές διαστάσεις του Οργανωμένου Εγκλήματος
στην Ελλάδα την τελευταία δεκαετία. Η περίπτωση της Greek
Mafia.»**

Κατσιμίχα Βασιλική

ΑΡ.ΜΗΤΡΩΟΥ 529791

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Αναστασία Χαλκιά

Θεσσαλονίκη, Ιανουάριος , 2026

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία της φοιτητή φοιτήτριας («συγγραφέας/δημιουργός») που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του συγγραφέα/δημιουργού. Ο συγγραφέας/δημιουργός διατηρείτο σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

«Ευχαριστίες»

Θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερα την επιβλέπουσα της εργασίας μου κ. Αναστασία Χαλκιά για την στήριξη, την καθοδήγηση και την πολύτιμη βοήθειά της στην διπλωματική μου εργασία, καθώς και την οικογένειά μου για την υπομονή και την ενθάρρυνση που μου παρείχαν. Η συμβολή τους υπήρξε καθοριστική για την ολοκλήρωση των σπουδών μου.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία εξετάζει τις μεταβολές και τις ποιοτικές διαστάσεις του οργανωμένου εγκλήματος στην Ελλάδα, εστιάζοντας στην περίπτωση της Greek Mafia. Μέσα από την ανάλυση των κοινωνικών, οικονομικών και πολιτικών παραμέτρων που επηρεάζουν τη δράση των εγκληματικών οργανώσεων, αναδεικνύεται η πολυπλοκότητα και η προσαρμοστικότητα του φαινομένου. Η Greek Mafia παρουσιάζεται ως χαρακτηριστικό παράδειγμα εγκληματικής οργάνωσης που λειτουργεί με επιχειρηματική λογική, εκμεταλλεύεται οικονομικές ανισότητες και κοινωνικές αδυναμίες, ενώ αξιοποιεί σύγχρονες τεχνολογίες και διεθνείς διασυνδέσεις για την μεγιστοποίηση των κερδών της. Η ανάλυση αποκαλύπτει ότι οι οργανώσεις αυτές δεν περιορίζονται μόνο στις παραδοσιακές μορφές εγκληματικότητας, όπως η διακίνηση ναρκωτικών ή οι εκβιάσεις, αλλά επενδύουν και σε άλλες σύνθετες δραστηριότητες, όπως η φοροδιαφυγή, το ξέπλυμα χρήματος και τα ηλεκτρονικά εγκλήματα (κυβερνοεγκλήματα).

Η έρευνα εστιάζει επίσης στις αδυναμίες των αρχών και των θεσμών, αλλά και του αντίστοιχου νομικού πλαισίου για την αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος στην Ελλάδα. Παρά τις προσπάθειες των αρμόδιων αρχών, των ειδικών ανακριτικών πράξεων και της προστασίας μαρτύρων, η αποτελεσματικότητα περιορίζεται εξαιτίας της ευελιξίας των εγκληματικών δικτύων και τις αδυναμίες του δικαστικού συστήματος. Η διεθνής διάσταση του φαινομένου δημιουργεί την ανάγκη για συνεργασία με ευρωπαϊκούς και διεθνείς οργανισμούς, όπως η Europol, η Interpol και η Eurojust, ενώ οι ελληνικές αρχές καλούνται να συντονίσουν και να αντιμετωπίσουν νέες μορφές εγκληματικότητας. Παράλληλα, επισημαίνεται η σημασία της πρόληψης, της κοινωνικής ευαισθητοποίησης και της ενίσχυσης της διαφάνειας, καθώς οι οργανώσεις συνεχίζουν να προσαρμόζονται σε οικονομικές και κοινωνικές αλλαγές, εκμεταλλευόμενες κενά της κρατικής παρουσίας και αδυναμίες των θεσμών.

Συνολικά, η εργασία υπογραμμίζει ότι η καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος απαιτεί συνδυασμό προληπτικών και κατασταλτικών μέτρων, αξιοποίηση τεχνολογικών εργαλείων, διεθνή συνεργασία και αποτελεσματική νομοθεσία. Τα ευρήματα έχουν μεγάλη σημασία για την κατανόηση της οικονομικής και κοινωνικής λειτουργίας των οργανώσεων, καθώς και την ανάγκη για συνεχή προσαρμογή της αντεγκληματικής πολιτικής στις ολοένα και περισσότερο μεταβαλλόμενες μορφές και στρατηγικές της Greek Mafia. Το ζητούμενο είναι, η κοινωνία και οι θεσμοί να μπορούν να ανταποκριθούν στην πρόκληση που αντιπροσωπεύει το οργανωμένο έγκλημα.

Λέξεις-κλειδιά: Οργανωμένο έγκλημα. Greek mafia, διαφθορά, αντεγκληματική πολιτική

ABSTRACT

The present study examines the changes and qualitative dimensions of organized crime in Greece, focusing on the case of the Greek Mafia. The complexity and adaptability of the phenomenon are highlighted via the analysis of the social, economic and political parameters that affect the activities of criminal organizations. The Greek Mafia is presented as a characteristic example of a criminal organization operating with a business-oriented logic, exploiting economic inequalities and social vulnerabilities while making use of modern technologies and international connections in order to maximize its profits.

The analysis reveals that these organizations are not limited to traditional forms of criminal activity, such as drug trafficking or blackmail, but also invest in other complex activities, such as tax evasion, money laundering and cybercrime. In addition, the research stresses the weaknesses of the authorities and institutions, as well as of the relevant legal framework, in addressing organized crime in Greece. Despite the efforts of the competent authorities, the use of special investigative procedures, and witness protection programs, effectiveness remains limited on account of the flexibility of criminal networks and the weaknesses of the judicial system.

The international dimension of the phenomenon underlines the necessity of cooperation with European and international organizations such as Europol, Interpol, and Eurojust, while Greek authorities are called upon to coordinate and respond to new forms of criminality. At the same time, the importance of prevention, social awareness, and strengthening transparency is pointed as criminal organizations keep on adapting to economic and social changes, taking advantage of loopholes in state presence and institutional weaknesses.

On the whole, the study underlines that combating organized crime requires a combination of preventive and repressive measures, the use of technological tools, international cooperation, and effective legislation. The findings are rather significant and help us comprehend the economic and social way of functioning of these organizations, as well as the need for recurring adaptation of crime-prevention policies to the increasingly evolving forms and strategies of the Greek Mafia. What is at issue, society and institutions to be able to meet the challenge posed by organized crime.

Keywords: Organized crime, Greek mafia, corruption, anti-crime policy

«Στα ταμεία των τραπεζών τα καθαρά χρήματα, αναμειγνύονται με το χρήμα των φοροφυγάδων, των εμπόρων ναρκωτικών, των μαφιόζων και των εγκληματιών κάθε είδους. Άνθρωποι με ριγέ κοστούμια και αφεντικά με πολυβόλα πλάι πλάι χωρίς διακρίσεις!»

Το χρηματοκιβώτιο των φοροφυγάδων

Η ΛΙΣΤΑ FALCIANI

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	3
ABSTRACT.....	ΣΦΑΛΜΑ! ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΟΡΙΣΤΕΙ ΣΕΛΙΔΟΔΕΙΚΤΗΣ.
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ ΚΑΙ ΑΚΡΩΝΥΜΙΑ.....	10
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	12
ΟΥΣΙΕΣ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ.....	12
1.1 Εννοιολογική προσέγγιση και βασικά χαρακτηριστικά της οργανωμένης εγκληματικότητας	12
1.2 Σύγχρονες θεωρητικές προσεγγίσεις για το οργανωμένο έγκλημα.....	14
1.3 Η Σικελική μαφία ως ιστορικό παράδειγμα του οργανωμένου εγκλήματος	16
1.4 Μαφία και εγκληματικά δίκτυα.....	17
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	18
ΤΟ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟ ΕΓΚΛΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ	18
2.1. Ιστορική εξέλιξη και διεθνείς μετασχηματισμοί του οργανωμένου εγκλήματος	18
2.2 Ιστορική εξέλιξη του οργανωμένου εγκλήματος στην Ελλάδα.....	20
2.3 Σύγχρονες διαστάσεις του οργανωμένου εγκλήματος στην Ελλάδα	21
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	22
ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	22
3.1 Μεταβολές του οργανωμένου εγκλήματος.....	22
3.2 Η Greek Mafia και στα μέσα μαζικής επικοινωνίας	26
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	27

ΤΟ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟ ΕΓΚΛΗΜΑ27

4.1 Οργανωμένο οικονομικό έγκλημα	27
4.4.1 Το «σκάνδαλο» του Ο.Π.Ε.Κ.Ε.Π.Ε.....	28
4.2 Οργανωμένο έγκλημα στην οικονομική κρίση.....	31
4.3 Οργανωμένο έγκλημα στην πανδημία.....	32
4.4 Οργανωμένο έγκλημα στον κυβερνοχώρο	34
4.4.1 Η περίπτωση του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου	35

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 536

Η GREEK MAFIA: ΔΟΜΗ, ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ36

5.1 Ορισμός της Greek Mafia	36
5.2 Δομή, Λειτουργία και Κοινωνικά Δίκτυα.....	37
5.3 Δραστηριότητες και Ιστορική Εξέλιξη	38
5.4 Συμβόλαια θανάτου της Greek Mafia.....	39
5.5 Η Δολοφονία του Ελεύθερου Τύπου (Γιώργος Καραϊβάζ).....	41

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 642

ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΗΣ GREEK MAFIA42

6.1 Αντεγκληματική Πολιτική και Greek Mafia	42
6.2 Ποινική τυποποίηση του οργανωμένου εγκλήματος.....	44
6.3 Ειδικές Ανακριτικές Πράξεις και Προστασία Μαρτύρων	46
6.4 Οι Ανεξάρτητες Αρχές και το οργανωμένο έγκλημα	48

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 749

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ49

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ51

Ελληνική βιβλιογραφία.....	51
Ξένη Βιβλιογραφία	53

Ηλεκτρονικές πηγές.....	55
Εκθέσεις	57
Νόμοι	58
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	60

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ ΚΑΙ ΑΚΡΩΝΥΜΙΑ

ΑΑΔΕ	Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων
ΕΑΠ	Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
ΕΔΔΑ	Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΛΑΣ	Ελληνική Αστυνομία
ΕΣΔΑ	Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
ΗΠΑ	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
ΚΥΔ	Κέντρο Υποδοχής Δηλώσεων
ΜΜΕ	Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας
ΟΕ	Οργανωμένο Έγκλημα
ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ΟΠΕΚΕΠΕ	Οργαν. Πληρ και Ελέγχου Κοιν ενισχύσεων, Προσ/μού και Εγγυήσεων
ΠΚ	Ποινικός Κώδικας
SOCTA	Serious and Organized Crime Treat Assessment
GR	Greek Mafia

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα εργασία εξετάζει το φαινόμενο του οργανωμένου εγκλήματος στην Ελλάδα, με ειδική αναφορά στην Greek Mafia εστιάζοντας στις μεταβολές και τις ποιοτικές διαστάσεις της λειτουργίας των εγκληματικών οργανώσεων τα τελευταία χρόνια. Στόχος της μελέτης είναι η κατανόηση της δομής, των στρατηγικών και των πρακτικών αυτών των ομάδων, καθώς και η διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο προσαρμόζονται στις κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές μεταβολές.

Η μεθοδολογία της εργασίας στηρίζεται σε συνδυασμό θεωρητικής ανάλυσης, νομικών πηγών και δευτερογενούς βιβλιογραφίας από μελέτες και αναλύσεις που αφορούν την ελληνική πραγματικότητα τα τελευταία δέκα χρόνια. Η έρευνα επιχειρεί να αναδείξει τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ οργανωμένου εγκλήματος, κρατικών θεσμών και κοινωνικών παραμέτρων, λαμβάνοντας υπόψη τόσο τις διεθνείς επιρροές όσο και τις τοπικές ιδιαιτερότητες της ελληνικής πραγματικότητας.

Παράλληλα, η εργασία αξιοποιεί ποιοτικές προσεγγίσεις για την ανάλυση των κοινωνικών και οικονομικών συνεπειών των εγκληματικών δραστηριοτήτων, εξετάζοντας όχι μόνο τη βία και την παράνομη οικονομία, αλλά και τα δίκτυα επιρροής και τις σχέσεις εμπιστοσύνης που αναπτύσσονται σε τοπικό και εθνικό επίπεδο.

Η μελέτη αυτή στοχεύει επίσης στην ανάδειξη όλων των παραμέτρων που επηρεάζουν την αποτελεσματικότητα της καταπολέμησης του οργανωμένου εγκλήματος, όπως η Διεύθυνση Αντιμετώπισης Οργανωμένου Εγκλήματος (Δ.Α.Ο.Ε.), η Εθνική Αρχή Διαφάνειας και η Αρχή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες.

Στα Κεφάλαια 1-3, η εργασία αναλύει τις βασικές πτυχές του οργανωμένου εγκλήματος, ξεκινώντας από τη θεωρητική του προσέγγιση και τις κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις του. Στο Κεφάλαιο 4 διερευνά την περίπτωση της Greek Mafia ως ένα παράδειγμα σύγχρονης ελληνικής εγκληματικής οργάνωσης και τις στρατηγικές της, και καταλήγει στην ανάλυση των νομικών, ανακριτικών και θεσμικών εργαλείων καταπολέμησης του φαινομένου στα Κεφάλαια 5-6. Ειδικότερα, η μελέτη εστιάζει στη μεταβολή των μορφών οργάνωσης και δράσης, την υιοθέτηση επιχειρηματικής πρακτικής από τις ομάδες, τη διεθνή διασύνδεση και τη χρήση τεχνολογίας και χρηματοοικονομικών εργαλείων για την επίτευξη και μεγιστοποίηση οικονομικού οφέλους.

Παράλληλα, εξετάζουμε τις προκλήσεις της ποινικής τυποποίησης και της εφαρμογής της νομοθεσίας, όπως η αναποτελεσματικότητα των δικαστικών αρχών και η ανάγκη για ειδικές ανακριτικές πράξεις και προστασία μαρτύρων. Η διεθνής διάσταση και η συνεργασία με οργανισμούς όπως η Europol, η Interpol και η Eurojust αποδεικνύεται κρίσιμη για την αντιμετώπιση των διεθνών δραστηριοτήτων, ενώ οι ελληνικές ανεξάρτητες αρχές παίζουν καθοριστικό ρόλο στην πρόληψη και τον περιορισμό του ξεπλύματος χρήματος και της φοροδιαφυγής.

Συνολικά, η εργασία επιχειρεί να προσφέρει μια ολοκληρωμένη εικόνα του φαινομένου, αναδεικνύοντας τόσο τις σταθερές όσο και τις μεταβαλλόμενες διαστάσεις του οργανωμένου εγκλήματος στην Ελλάδα, με στόχο την κατανόηση της λειτουργίας των εγκληματικών δικτύων και την ενημέρωση για τις αποτελεσματικές στρατηγικές καταπολέμησης τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΟΨΕΙΣ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ

1.1 Εννοιολογική προσέγγιση και βασικά χαρακτηριστικά της οργανωμένης εγκληματικότητας

Η οργανωμένη εγκληματικότητα αποτελεί ένα από τα πλέον σύνθετα και διαρκώς εξελισσόμενα κοινωνικά φαινόμενα της σύγχρονης εποχής, με σοβαρές επιπτώσεις στην εθνική ασφάλεια και την κοινωνική συνοχή, υπονομεύοντας τη λειτουργία του κράτους δικαίου (Μπαλαούρα & Μπιτσικά, 2018). Τα τελευταία χρόνια, η παρουσία της εμφανίζεται εντονότερη τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Ευρώπη, αξιοποιώντας νέες τεχνολογίες και εγκληματικά δίκτυα, γεγονός που καθιστά την αντιμετώπισή της ιδιαίτερα απαιτητική. (Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας, 2021). Η ένταση και η έκταση του φαινομένου συνδέονται άμεσα με τις ευάλωτες πτυχές της κοινωνίας και με παράγοντες που επιτρέπουν και ενισχύουν τη δημιουργία εγκληματικών ομάδων (Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας, 2021).

Η εννοιολογική προσέγγιση του οργανωμένου εγκλήματος παρουσιάζει εξ αρχής σημαντικές δυσκολίες, καθώς δεν υφίσταται ένας γενικά κοινός και αποδεκτός ορισμός (Κριθαράς, 2005, σελ 892). Το οργανωμένο έγκλημα σχεδόν σε κάθε προσπάθεια περιορισμού του, συνοδεύεται από την εμφάνιση νέων μορφών δράσης (Κωστάρας, 2000, σελ 69-70). Για τον λόγο αυτό, δεν έχει επιτευχθεί ένας κοινός ορισμός μεταξύ των πολιτικοοικονομικών, κοινωνιολογικών και εγκληματολογικών επιστημών ως προς τον ακριβή προσδιορισμό του φαινομένου. (Hirschfeld, 2015, σελ 23).

Η πρώτη ουσιαστική διεθνής προσπάθεια εννοιολογικού προσδιορισμού του οργανωμένου εγκλήματος πραγματοποιήθηκε το 2000 με την υπογραφή της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά του Οργανωμένου Εγκλήματος, γνωστής ως Σύμβασης του Παλέρμο (Χλούπης, 2021, σελ 159). Σύμφωνα με τη Σύμβαση αυτή, οργανωμένη εγκληματική ομάδα είναι μια δομημένη ομάδα τριών ή περισσότερων προσώπων, η οποία δρα για κάποιο χρονικό διάστημα και ενεργεί από κοινού για την τέλεση σοβαρών εγκλημάτων με σκοπό την απόκτηση άμεσου ή έμμεσου οικονομικού ή άλλου υλικού οφέλους (United Nations Office on Drugs and Crime, n.d., σελ 5). Με το όρο «δομημένη ομάδα» εννοούνται τόσο οργανώσεις με αυστηρή ιεραρχική δομή όσο και εκείνες που δεν διαθέτουν αυστηρή ιεραρχία (Paoli & Vander Beken, 2014, σελ 2).

Στην Ελλάδα, η Σύμβαση του Παλέρμο κυρώθηκε με τον Ν. 3875/2010, με τον οποίο ενσωματώθηκε ο ορισμός της εγκληματικής οργάνωσης στον Ποινικό Κώδικα και συγκεκριμένα στο άρθρο 187 ΠΚ (Χλούπης, 2020, σελ 543). Σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, εγκληματική οργάνωση θεωρείται η επιχειρησιακά δομημένη ομάδα τριών ή περισσότερων ατόμων με διαρκή εγκληματική δράση, η οποία επιδιώκει την τέλεση περισσότερων κακουργημάτων και τιμωρείται με αυστηρές ποινές (Άρθρο 187 Ποινικός Κώδικας, 2019). Παράλληλα, και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η Ευρωπαϊκή Ένωση υιοθέτησε τον ορισμό του οργανωμένου εγκλήματος μέσω αποφάσεων-πλαίσίων του αρμόδιου Συμβουλίου (Χλούπης, 2019, σελ 280).

Παρά τις θεσμικές αυτές ρυθμίσεις, η εννοιολογική προσέγγιση του οργανωμένου εγκλήματος εξακολουθεί να παρουσιάζει σοβαρές αδυναμίες. Ο

Ruggiero επισημαίνει ότι υπάρχουν τόσοι ορισμοί του οργανωμένου εγκλήματος όσοι και τα πολιτικά πλαίσια μέσα, στα οποία επιχειρείται η ανάλυσή του (Ruggiero, 2012, σελ 3-8). Αντίστοιχα, ο Levi υπογραμμίζει ότι ο όρος μπορεί να περιλαμβάνει από μεγάλες εγκληματικές οργανώσεις έως μικρές ομάδες απατεώνων με εταιρείες-βιτρίνες και τραπεζικούς λογαριασμούς στο εξωτερικό (Levi & Lord, 2011, σελ 2).

Ο Ruggiero αποδίδει τις παραπάνω εννοιολογικές αδυναμίες στην απροθυμία των εγκληματολόγων να ασχοληθούν με τις «δύσκολες» περιοχές του οργανωμένου εγκλήματος, καθώς και στη στενή σχέση που συνδέει την εγκληματολογική ανάλυση με διάφορες κυβερνητικές πολιτικές και ιδεολογίες (Ruggiero, 2012, σελ 3). Στο ίδιο πλαίσιο, οι Michalowski και Kramer υποστηρίζουν ότι η εγκληματολογία λειτουργεί σε μεγάλο βαθμό ως προέκταση του πολιτικού κράτους, παραμελώντας φαινόμενα όπως το κρατικό και εταιρικό έγκλημα (Michalowski & Kramer, 2007, σελ 203).

Οι αρμόδιες αρχές αντιλήφθηκαν από πρώιμο στάδιο ότι το οργανωμένο έγκλημα δεν περιορίζεται μόνο σε μεμονωμένες παράνομες δραστηριότητες, αλλά αναπτύσσεται μέσα από δίκτυα, συμμορίες και οργανώσεις άνω των τριών ατόμων με διαρκή και συντονισμένη δράση (Paoli & Vander Beken, 2014, σελ 141). Από τις αρχές της δεκαετίας του 1990, το οργανωμένο έγκλημα απέκτησε έντονη διεθνή διάσταση, διευρύνοντας το πεδίο δράσης του πέραν της εκβίασης και της παροχής παράνομης προστασίας (Βιδάλη, 2017, σελ 150).

Αυτή η προσέγγιση του οργανωμένου εγκλήματος οδηγεί, σύμφωνα με τη Σταμούλη, σε περιορισμένη εννοιολογική προσέγγιση, η οποία εστιάζει κυρίως στα μορφολογικά χαρακτηριστικά της εγκληματικής οργάνωσης (Σταμούλη, 2019, σελ 214). Ωστόσο, οι εγκληματικές οργανώσεις εμφανίζουν πολυεπίπεδη δράση και μεγάλη προσαρμοστικότητα. Κεντρικό χαρακτηριστικό του οργανωμένου εγκλήματος αποτελεί η διαρκής εγκληματική δράση και ο χαρακτήρας των οργανώσεων, καθώς η δράση τους συνεχίζεται ακόμη και μετά τη σύλληψη ή τη δολοφονία βασικών μελών (Λίβος, 2000, σελ 34; Λίβος, 2007, σελ 109).

Η μυστικότητα, η πειθαρχία και η χρήση εξουσίας, αποτελούν βασικές προϋποθέσεις λειτουργίας, ενώ η «ομερτά», η διαφθορά και ο φόβος αντιποίνων χρησιμοποιούνται για την αποφυγή της σύλληψης από τις αρμόδιες αρχές (Paoli & Vander Beken, 2014, σελ 20).

Παράλληλα, το οργανωμένο έγκλημα λειτουργεί επαγγελματικά και με όρους νόμιμης επιχείρησης. Τα μέλη αναπτύσσουν εξειδικευμένες δεξιότητες, ενώ αξιοποιούνται και εξωγενείς παράγοντες, απαραίτητοι για τη λειτουργία της οργάνωσης (Paoli & Vander Beken, 2014, σελ 14). Τα πρόσωπα είναι αναλώσιμα και πολύ εύκολα μπορούν να αντικατασταθούν, με βασικό στόχο την επιτυχή ολοκλήρωση των εγκληματικών σκοπών (Βιδάλη, 2017, σελ 150).

Τέλος, η χρήση ή η απειλή χρήσης βίας αποτελεί κρίσιμο εργαλείο της οργανωμένης εγκληματικότητας, ιδίως για τη διατήρηση του ελέγχου των παράνομων αγορών και την επιβολή συμφωνιών (Hirschfeld, 2015, σελ 28). Ωστόσο, η βία χρησιμοποιείται συνήθως ως έσχατο μέσο, ώστε να μη διαταράσσεται η λειτουργία της εγκληματικής οργάνωσης.

1.2 Σύγχρονες θεωρητικές προσεγγίσεις για το οργανωμένο έγκλημα

Παρακάτω αναλύεται το θεωρητικό πλαίσιο που στηρίζει τη μελέτη του οργανωμένου εγκλήματος στην Ελλάδα και την εμπλοκή του στην οικονομική διαφθορά και το οργανωμένο έγκλημα. Η φύση του φαινομένου είναι πολυδιάστατη και δεν μπορεί να ερμηνευτεί επαρκώς μέσα από μία μόνο θεωρητική προσέγγιση. Για το λόγο αυτό, αναλύουμε και αξιοποιούμε βασικές εγκληματολογικές θεωρίες, οι οποίες φωτίζουν διαφορετικές πτυχές της λειτουργίας και της εξέλιξης των εγκληματικών οργανώσεων. Συγκεκριμένα, αξιοποιούνται η Θεωρία της Ορθολογικής Επιλογής, η Θεωρία της Κοινωνικής Αποδιοργάνωσης, η Θεωρία της Ανομίας, η Θεωρία της Διαφορικής Συσχέτισης, η Θεωρία της Συλλογικής Δράσης και η Θεωρία Δικτύων. Μέσα από την ενσωμάτωσή τους επιδιώκεται η κατανόηση τόσο των ατομικών κινήτρων όσο και των κοινωνικών, οικονομικών και οργανωτικών συνθηκών που επιτρέπουν στο οργανωμένο έγκλημα να δρα στην Ελλάδα, να προσαρμόζεται και να επιβιώνει στον χρόνο.

Ο Cressey υποστήριζε ότι το οργανωμένο έγκλημα (εφεξής ο.ε.) στις Η.Π.Α. τη δεκαετία του 1970 ήταν εισαγόμενο, με τη μορφή της La Cosa Nostra και συνδεόταν με τη Σικελική Μαφία (Βιδάλη, 2017, σελ 47). Το ο.ε. εισάγεται από συγκεκριμένες ομάδες διαφόρων εθνών και στοχεύει στη δημιουργία μονοπωλίων και την επέκταση των δραστηριοτήτων του διεθνώς, διαφθείροντας κρατικούς λειτουργούς (Βιδάλη, 2017, σελ 47-50).

Ο Chambliss ανέδειξε τη σχέση που συνδέει την πολιτική τη διαφθορά και το ο.ε., υποστηρίζοντας ότι το τελευταίο αποτελεί δομικό χαρακτηριστικό της κοινωνίας και αναπτύσσεται εντός ενός δικτύου που συνδέει το καπιταλιστικό σύστημα και τη διαφθορά (Βιδάλη, 2017, σελ 50-51; Σταμούλη, 2019, σελ 214-215). Σύμφωνα με τον Ruggiero, το ο.ε. μπορεί να σχετιστεί με εγκληματικές συνωμοσίες, ενώ η σχέση νόμιμου και παράνομου είναι συχνά δυσδιάκριτη, με συμμετοχή σε δίκτυα με κοινά χαρακτηριστικά και δραστηριότητες (Ruggiero, 2012, σελ 3-12).

Σύμφωνα με την Paoli, η διάκριση ανάμεσα στις εγκληματικές οργανώσεις και τις εγκληματικές δραστηριότητες, επιτρέπει την κατανόηση τόσο του ποιος διαπράττει όσο και του τι είδους εγκλήματα συντελούνται. Η ανάπτυξη των θεωρητικών προσεγγίσεων διεθνώς, τόνισε τη σημασία της αντιμετώπισης αυτών των εγκλημάτων, σε επίπεδο νομοθεσίας και στρατηγικών (Paoli, 2014, σελ 13-25) ενώ οι Della Porta και Vanucci αναφέρουν τη διαπλοκή μαφίας και πολιτικών στην Ιταλία (Σταμούλη, 2019, σελ 214-218; Βιδάλη, 2017, σελ 50).

Η θεωρία της Ορθολογικής Επιλογής προσεγγίζει το έγκλημα ως αποτέλεσμα συνειδητών αποφάσεων. Σύμφωνα με τους Cornish και Clarke (1986), τα άτομα και οι ομάδες σταθμίζουν το πιθανό όφελος μιας παράνομης πράξης σε σχέση με τον κίνδυνο σύλληψης και τιμωρίας. Στο πλαίσιο του οργανωμένου εγκλήματος, η θεωρία αυτή εξηγεί γιατί εγκληματικές οργανώσεις, όπως η μαφία στην Ελλάδα, επιλέγουν συγκεκριμένες δραστηριότητες και όχι άλλες.

Δραστηριότητες όπως το ξέπλυμα χρήματος, η διακίνηση ναρκωτικών και ο εκβιασμός προσφέρουν υψηλά οικονομικά οφέλη και συχνά θεωρούνται χαμηλού ρίσκου, ιδιαίτερα σε περιβάλλοντα με αδύναμους θεσμούς ή εκτεταμένη διαφθορά (Siegel & Nelen, 2007; Shelley, 2014). Η μαφία εκμεταλλεύεται συστηματικά θεσμικά κενά, επιλέγοντας στόχους, τοποθεσίες και μεθόδους που μειώνουν την πιθανότητα εντοπισμού και αυξάνουν τη βιωσιμότητα των δραστηριοτήτων της (Varese, 2011). Η θεωρία αυτή είναι ιδιαίτερα χρήσιμη και για την κατανόηση της

προσαρμοστικότητας των εγκληματικών οργανώσεων. Όταν οι συνθήκες αλλάζουν, είτε λόγω αυξημένης αστυνόμευσης είτε λόγω νομικών μεταρρυθμίσεων, οι ομάδες αυτές μετακινούνται σε νέες δραστηριότητες ή γεωγραφικές περιοχές με χαμηλότερο λειτουργικό κόστος (Gounev & Ruggiero, 2012; Hardy, 2020). Παράλληλα, προσφέρει ένα χρήσιμο εργαλείο για τον σχεδιασμό πολιτικών που αυξάνουν το κόστος της εγκληματικής τους δράσης και μειώνουν την ελκυστικότητά της (Fijnaut & Paoli, 2007).

Η θεωρία της Κοινωνικής Αποδιοργάνωσης μετατοπίζει την ανάλυση από το άτομο στο κοινωνικό περιβάλλον. Υποστηρίζει ότι το έγκλημα ευδοκιμεί σε περιοχές όπου οι κοινωνικοί θεσμοί είναι αδύναμοι και η κοινότητα αδυνατεί να επιβάλει άτυπους κανόνες κοινωνικού ελέγχου. Παράγοντες όπως η φτώχεια, η ανεργία, η κοινωνική αστάθεια και η περιορισμένη κρατική παρουσία δημιουργούν πρόσφορο έδαφος για την ανάπτυξη ο.ε.. Στην Ελλάδα, η οικονομική κρίση και τα μέτρα λιτότητας έχουν εντείνει φαινόμενα κοινωνικής αποδιοργάνωσης, ιδιαίτερα σε αστικές και περιθωριοποιημένες περιοχές. Σε αυτά τα περιβάλλοντα, η μαφία συχνά παρεμβαίνει καλύπτοντας κενά εξουσίας, προσφέροντας παράνομες υπηρεσίες, «προστασία» ή ακόμη και μορφές απασχόλησης (Xenakis & Cheliotis, 2013; Chambliss, 1978). Η σχέση μεταξύ κοινωνίας και εγκληματικής οργάνωσης δεν βασίζεται μόνο στον φόβο, αλλά συχνά σε μια μορφή αμοιβαίας εξάρτησης. Αυτό δυσχεραίνει τις προσπάθειες καταστολής, καθώς η κοινωνία μπορεί να αντιλαμβάνεται την εγκληματική ομάδα ως αναγκαίο κακό ή ακόμη και ως υποκατάστατο του κράτους (Hobbs, 1998; Varese, 2011).

Σε παρόμοιο πλαίσιο, η θεωρία της Ανομίας του Merton (1938) αναφέρεται σε ένα ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο. Όταν η κοινωνία προβάλλει τον πλούτο και την επιτυχία ως κεντρικούς στόχους, χωρίς να παρέχει ίσες και νόμιμες ευκαιρίες για την επίτευξή τους, δημιουργείται ένταση και διαφοροποίηση. Σε τέτοιες συνθήκες, η παρανομία εμφανίζεται ως εναλλακτική διαδρομή κοινωνικής ανέλιξης. Οι έντονες κοινωνικοοικονομικές ανισότητες και η αίσθηση αδικίας έχουν συμβάλει στη νομιμοποίηση της παραβατικότητας στην συνείδηση των πολιτών. Η μαφία εκμεταλλεύεται αυτή την κατάσταση, προσφέροντας «λύσεις» εκεί όπου το κράτος αποτυγχάνει, συμβάλλοντας στη σταδιακή κανονικοποίηση της διαφθοράς και της εγκληματικότητας (Shelley, 2014; Siegel & Nelen, 2007).

Από την άλλη πλευρά, η Θεωρία της Διαφορικής Συσχέτισης του Sutherland (1947) εξηγεί πώς η εγκληματική συμπεριφορά μαθαίνεται μέσω κοινωνικών αλληλεπιδράσεων. Η συμμετοχή στο οργανωμένο έγκλημα δεν είναι τυχαία, αλλά αποτέλεσμα κοινωνικοποίησης σε περιβάλλοντα όπου κυριαρχούν εγκληματικές αξίες και πρότυπα. Στη μαφία, η μετάδοση αυτών των προτύπων συχνά πραγματοποιείται μέσα από οικογενειακά ή τοπικά δίκτυα, ενισχύοντας τη συνέχεια και τη μυστικότητα της οργάνωσης (Hobbs, 1998). Η θεωρία αυτή υπογραμμίζει τη σημασία της πρόληψης μέσω εκπαιδευτικών και κοινοτικών παρεμβάσεων που αποδυναμώνουν τα εγκληματικά πρότυπα (Allum & Gilmour, 2012).

Η θεωρία της Συλλογικής Δράσης και η Θεωρία Δικτύων εστιάζουν στη λειτουργία του ο.ε. ως συλλογικής και δικτυωμένης δομής. Οι εγκληματικές οργανώσεις διατηρούν τη συνοχή τους μέσω κινήτρων, ελέγχου και πειθαρχίας, ενώ τα δίκτυά τους χαρακτηρίζονται από ευελιξία και ανθεκτικότητα. Το ο.ε. στην Ελλάδα, δεν λειτουργεί απομονωμένα, αλλά ως μέρος ευρύτερων εθνικών και διεθνών δικτύων, γεγονός που καθιστά την εξάρθρωσή του ιδιαίτερα δύσκολη

(Gounev & Ruggiero, 2012). Στόχος είναι η κατάρρευση των μεταξύ τους σχέσεων και δικτύων ως μια από τις στρατηγικές αντιμετώπισης τους (Fijnaut & Paoli, 2007).

Συμπερασματικά, η συνδυαστική αξιοποίηση των παραπάνω θεωριών αποτελεί μια προσπάθεια κατανόησης του ο.ε. γενικά και της μαφίας ειδικότερα. Αναδεικνύει τη σύνδεση ατομικών κινήτρων, κοινωνικών συνθηκών και οργανωτικών δομών. Η αποτελεσματική αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος απαιτεί συνεπώς πολυεπίπεδες παρεμβάσεις που συνδυάζουν μέτρα αντιμετώπισης με κοινωνικές και οικονομικές πολιτικές (Xenakis & Cheliotis, 2013; Shelley, 2014).

1.3 Η Σικελική μαφία ως ιστορικό παράδειγμα του οργανωμένου εγκλήματος

Η Σικελική Μαφία θεωρείται ευρέως ως η αφετηρία του οργανωμένου εγκλήματος και λειτούργησε ως πρότυπο για τη συγκρότηση πολυάριθμων εγκληματικών οργανώσεων διεθνώς (Σταμούλη, 2019). Αποτελεί τη γνωστότερη μορφή εγκληματικής οργάνωσης, με τις ρίζες της να εντοπίζονται τουλάχιστον στο δεύτερο μισό του 19ου αιώνα (Σταμούλη, 2019). Βασικός άξονας της δράσης της υπήρξε η παροχή «προστασίας» στους αγρότες, επιχειρηματίες, πολιτικούς, αλλά και σε παράνομους διακινητές, λειτουργώντας ως ένας άτυπος μηχανισμός επιβολής τάξης (Gambetta 1993). Κατά τη δεκαετία του 1980, η ιταλική κοινωνία βρέθηκε αντιμέτωπη με μία σειρά δολοφονιών πολιτικών, δικαστικών λειτουργών, αστυνομικών και δημοσιογράφων, γεγονός που ανέδειξε τη βίαιη ισχύ της Μαφίας (Σταμούλη, 2019).

Καθοριστικής σημασίας υπήρξε η ομολογία του πρώην μέλους της μαφίας Tommaso Buscetta το 1984, η οποία οδήγησε στην πρώτη μεγάλη δίκη εναντίον της και «ξύπνησε» το ενδιαφέρον τόσο του κράτους όσο και της επιστημονικής κοινότητας και της κοινωνίας των πολιτών (Buscetta, 1984). Οι αποκαλύψεις αυτές, σε συνδυασμό με την πολιτική κρίση των αρχών της δεκαετίας του 1990, ανέδειξαν την καταπολέμηση της Μαφίας σε κεντρικό ζήτημα της δημόσιας και προεκλογικής εκστρατείας στην Ιταλία (Σταμούλη, 2019). Οι πρώιμες μελέτες παρουσίαζαν τη Μαφία ως έναν χαλαρό και άτυπο μηχανισμό, ωστόσο μεταγενέστερες έρευνες, αξιοποιώντας στοιχεία που συγκέντρωσε ο δολοφονημένος δικαστής Giovanni Falcone, κατέδειξαν την ύπαρξη σαφούς ιεραρχικής δομής, με τη συνοχή της οργάνωσης να μεταβάλλεται διαχρονικά ανάλογα με τις συνθήκες (Σταμούλη, 2019). Ήδη από τη δεκαετία του 1920, η Μαφία είχε καταφέρει να διεισδύσει σε κρίσιμους θεσμούς, εξαγοράζοντας ακόμη και αστυνομικά τμήματα, ενώ ασκούσε ουσιαστική πολιτική επιρροή σε τοπικό και εθνικό επίπεδο (Σταμούλη, 2019).

Ο Leopoldo Franchetti είχε περιγράψει ήδη από το 1876 τη Μαφία ως μια «βιομηχανία βίας», ενώ ο Eric Hobsbawm, το 1963, τη συνέκρινε με το φαινόμενο της κοινωνικής ληστείας, υποστηρίζοντας ότι μόνο η οργανωμένη αντίσταση της εργατικής τάξης θα μπορούσε να περιορίσει τη δράση της (Franchetti, 1876). Την πρώτη συστηματική επιστημονική προσέγγιση της Μαφίας πραγματοποίησε ο Diego Gambetta, ο οποίος θεώρησε ότι η ζήτηση για προστασία προέκυψε από την έλλειψη εμπιστοσύνης της κοινωνίας προς το κράτος, ένα κενό δηλαδή εξουσίας που κάλυψε η Μαφία. Παράλληλα, ο οικονομολόγος Samir Amin τόνισε την ανάγκη κατανόησης

των σχέσεων παραγωγής και κατανομής του πλούτου ως βασική προϋπόθεση για την ερμηνεία του φαινομένου (Σταμούλη, 2019).

Η Μαφία εκμεταλλεύτηκε την πολιτική συγκυρία της Σικελίας και εντόπισε το χάσμα μεταξύ κοινωνίας και πολιτικής εξουσίας. Η διαπίστωση αυτή, έγινε ιδιαίτερα εμφανής στις αρχές του 19ου αιώνα, όταν η Μαφία συνέβαλε στην καταστολή των αγροτικών κινημάτων, λειτουργώντας ως μοχλός κοινωνικού ελέγχου (Σταμούλη, 2019).

Στο πλαίσιο αυτό, το οργανωμένο έγκλημα και ο καπιταλισμός δεν είναι αντίθετα φαινόμενα, αλλά συχνά συνυπάρχουν και αλληλοβοηθούνται (Σταμούλη, 2019). Στην Ιταλία, εκτός από την Σικελική Μαφία, αναπτύχθηκαν και άλλες ισχυρές οργανώσεις, όπως η 'Ndrangheta στην Καλαβρία και η Camorra στη Νάπολη (Σταμούλη, 2019). Από τη δεκαετία του 1980, όλες οι ιταλικές εγκληματικές οργανώσεις αναμιχθήκαν ενεργά στο εμπόριο ναρκωτικών και ανέπτυξαν διεθνείς συνεργασίες, μεταξύ άλλων με τις αμερικανικές μαφίες και τα καρτέλ της Κολομβίας, ενώ υπάρχουν αναφορές για διασυνδέσεις της Camorra με εγκληματικά οργανώσεις της πρώην Σοβιετικής Ένωσης (Σταμούλη, 2019).

Η La Cosa Nostra, όπως ονομαζόταν από τις αμερικανικές αρχές, αποτέλεσε την ιταλοαμερικανική εκδοχή της Μαφίας και συνδέθηκε άμεσα με τη Σικελική Μαφία. Η ραγδαία εξάπλωσή της οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην ποτοαπαγόρευση που επιβλήθηκε στις Ηνωμένες Πολιτείες την περίοδο 1920-1933 (Paoli, 2003). Η τεχνογνωσία στην παράνομη διακίνηση αλκοόλ, σε συνδυασμό με τη μετανάστευση Σικελών που μετέφεραν τις εγκληματικές πρακτικές τους, αποτέλεσε καθοριστικό παράγοντα της επιτυχίας της οργάνωσης. Παρά τις επανειλημμένες προσπάθειες των αμερικανικών κυβερνήσεων να περιορίσουν τη δράση της Μαφίας, έως και τη δεκαετία του 1980, δήμαρχοι μεγάλων πόλεων διατηρούσαν στενές σχέσεις με τις τοπικές μαφιόζικες οργανώσεις (Σταμούλη, 2019).

Σύμφωνα με την Paoli, η στρατολόγηση μελών στη Μαφία δεν ακολουθεί τα πρότυπα των νόμιμων επιχειρήσεων. Η ένταξη προϋποθέτει την πλήρη αποκοπή από την προηγούμενη ζωή και την υιοθέτηση μιας νέας ταυτότητας. Μετά την έγκριση από την ηγεσία, ακολουθεί μυστική τελετουργική διαδικασία μύησης, όπου η συμμετοχή στην οργάνωση συνδέεται τόσο με τιμή όσο και με οικονομικό όφελος (Paoli, 2003).

Κεντρικό στοιχείο της δράσης της μαφίας, αποτελεί η «ομερτά», η οποία επιβάλλει απόλυτη σιωπή απέναντι στις αρχές και στον εξωτερικό κόσμο, τόσο για τις εγκληματικές δραστηριότητες όσο και για τη δομή και τα πρόσωπα της οργάνωσης (Σταμούλη, 2019). Η παραβίαση του όρκου αυτού τιμωρείται ακόμη και με θάνατο. Τα μέλη συγκροτούν μια ιδιότυπη «αδελφότητα», με κοινές αξίες και μυστικούς κώδικες, γεγονός που οδηγεί σε μια νέα ταυτότητα και στην πλήρη συμμόρφωση με τους κανόνες της οργάνωσης (Σταμούλη, 2019). Η τελετή μύησης λειτουργεί συμβολικά ως διαδικασία «θανάτου» της παλιάς ταυτότητας και «αναγέννησης» ενός νέου ατόμου, του οποίου η προσωπικότητα δημιουργείται από την αρχή, σύμφωνα με τις αξίες και τις επιταγές της Μαφίας (Σταμούλη, 2019).

1.4 Μαφία και εγκληματικά δίκτυα

Η σύγχρονη μελέτη του οργανωμένου εγκλήματος συνδέεται άμεσα με την έννοια των εγκληματικών δικτύων. Τόσο ο Ruggiero όσο και ο Morselli απομακρύνονται από την παραδοσιακή αντίληψη των ιεραρχικά δομημένων

εγκληματικών οργανώσεων και εστιάζουν σε πιο ευέλικτες, χαλαρές και πολυκεντρικές μορφές οργάνωσης. Σε αυτό το πλαίσιο, το οργανωμένο έγκλημα δεν εμφανίζεται ως μια αυστηρά ελεγχόμενη δομή, αλλά ως ένα σύνολο ομάδων και ατόμων που συνεργάζονται μέσω άτυπων δικτύων, χωρίς σταθερό πλαίσιο εποπτείας ή κεντρικού συντονισμού. Οι σχέσεις αυτές βασίζονται συχνά σε κοινωνικές γνωριμίες και εμπιστοσύνη, ενώ η εναλλαγή των μελών είναι συχνό φαινόμενο, γεγονός που ενισχύει την ανθεκτικότητα των δικτύων (Σταμούλη, 2019, σελ 220).

Η έννοια του «εγκληματικού δικτύου» αντανακλά το σημερινό εγκληματικό πεδίο, το οποίο χαρακτηρίζεται από αυξημένη πολυπλοκότητα και ποικιλία συνεργασιών. Τα εγκληματικά δίκτυα περιλαμβάνουν ομάδες και άτομα με διαφορετικά επίπεδα οργάνωσης, τα οποία μπορεί να δρουν τόσο εντός όσο και εκτός ενός συγκεκριμένου δικτύου, συνδεδεμένα άμεσα ή έμμεσα (SOCTA, 2021; Morselli, 2009, σελ 4). Η κατανόηση του οργανωμένου εγκλήματος προϋποθέτει, συνεπώς, τη μελέτη αυτών των δικτύων, ιδίως στο πλαίσιο της σχέσης εγκλήματος και διαφθοράς.

Σύμφωνα με τον Block, τα έσοδα του οργανωμένου εγκλήματος συχνά επενδύονται στη νόμιμη οικονομία, κυρίως σε περιβάλλοντα όπου η παραοικονομία ευνοεί τέτοιες πρακτικές. Οι εγκληματίες επιχειρηματίες μπορεί να διατηρούν την εγκληματική τους ταυτότητα ακόμη και όταν συνεργάζονται με τη νόμιμη οικονομία. Ωστόσο, για να καταστεί εφικτή αυτή η μετάβαση, απαιτείται η δημιουργία σχέσεων με πολιτικούς και οικονομικούς φορείς εξουσίας. Όταν αυτές οι σχέσεις εδραιωθούν, η χρήση βίας καθίσταται λιγότερο αναγκαία, καθώς το οργανωμένο έγκλημα έχει συμφέρον να διατηρεί μια εικόνα νομιμότητας (Ruggiero, 2012, σελ 9,11).

Ο Ruggiero επισημαίνει ότι το οργανωμένο έγκλημα προκύπτει από συμμαχίες και παράνομες συνεργασίες με μη συμβατικούς εγκληματίες, όπως οι εγκληματίες του λευκού κολάρου, γεγονός που καθιστά παρωχημένες τις παλιές αυστηρά ιεραρχικές δομές (Ruggiero, 2012, σελ 29). Παρόλα αυτά, οι παραδοσιακοί δεσμοί συγγένειας, εθνικότητας ή οικογένειας δεν εξαφανίζονται, καθώς εξακολουθούν να ενισχύουν τις σχέσεις εμπιστοσύνης (Ruggiero, 2012, σελ 10).

Ο Morselli, από την πλευρά του, αναδεικνύει τη σημασία των μεσαζόντων (brokers) στα εγκληματικά δίκτυα. Η δύναμή τους δεν προκύπτει από τυπική ιεραρχική θέση, αλλά από τον έλεγχο της πληροφορίας και της επικοινωνίας. Η ενδιάμεση κεντρικότητα τους καθιστά κομβικούς παίκτες, συμβάλλοντας στην ευελιξία, τη δημιουργικότητα και τη συνολική ανθεκτικότητα της εγκληματικής οργάνωσης (Morselli, 2009, σελ 12, 16).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΤΟ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟ ΕΓΚΛΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ

2.1. Ιστορική εξέλιξη και διεθνείς μετασχηματισμοί του οργανωμένου εγκλήματος

Το οργανωμένο έγκλημα, εμφανίστηκε στην Κεντρική Ευρώπη τον 15ο αιώνα, με τις πρώτες ληστρικές ομάδες σε αγροτικές περιοχές. Στις γερμανόφωνες περιοχές, οι οργανωμένες συμμορίες αναπτύχθηκαν ήδη από τον Μεσαίωνα και

έφτασαν στο απόγειό τους στα τέλη του 18ου αιώνα. Σημαντικοί παράγοντες ήταν η επέκταση του εμπορίου, η αστικοποίηση και η μαζική φυγή από την ύπαιθρο, που οδήγησαν στη δημιουργία εγκληματικών ομάδων, οι οποίες εκμεταλλεύονταν νέα προϊόντα, υπηρεσίες και δραστηριότητες που είτε δεν ελέγχονταν από το κράτος είτε απαγορεύονταν (Liddick, 2004; Block & Chambliss, 1980).

Στη Σικελία, η κατάργηση της φεουδαρχίας το 1812 οδήγησε τους γαιοκτήμονες να δημιουργήσουν τους πρώτους “mafiosi”, οπλισμένους χωρικούς που προστάτευαν τους ιδιοκτήτες και έλεγχαν τις σχέσεις με την κοινωνία. Μέσα από πελατειακές σχέσεις και συμμετοχή σε παράνομες δραστηριότητες, οι ομάδες αυτές ενσωματώθηκαν στον κοινωνικό ιστό και αποτέλεσαν τη βάση της μετέπειτα Μαφίας (Ruggiero, 2012).

Στις Η.Π.Α., η πρώτη συστηματική προσπάθεια της κυβέρνησης να μελετήσει το ο.ε. πραγματοποιήθηκε την περίοδο 1929–1931, μέσω της Εθνικής Επιτροπής για την Τήρηση και Εφαρμογή του Νόμου υπό τον George Wickersham, η οποία επικεντρώθηκε στις εγκληματικές πράξεις και όχι στα πρόσωπα των δραστών. Παράλληλα, η απαγόρευση αλκοόλ (ποτοαπαγόρευση) δημιούργησε ευκαιρίες για τη συγκρότηση οργανωμένων δικτύων (Liddick, 2004).

Το ο.ε. εμφανίζεται συνήθως σε περιόδους κοινωνικών και οικονομικών αλλαγών, όταν δραστηριότητες που παλαιότερα ήταν νόμιμες θεωρούνται παράνομες ή νέα αγαθά και υπηρεσίες απαγορεύονται. Σε αυτές τις συνθήκες αναπτύσσονται δίκτυα που παρέχουν εργασία και προστασία σε άτομα, περιουσίες και συμφέροντα, συνδέοντας τις εγκληματικές οργανώσεις με ευρύτερες κοινωνικές ομάδες. Αυτή η σχέση ενισχύει την κοινωνική λειτουργία του ο.ε. δημιουργώντας δεσμούς και υποχρεώσεις ανάμεσα στα μέλη της κοινωνίας (Ruggiero, 2012).

Οι ρίζες του ο.ε. συνδέονται με παραδοσιακές σχέσεις που λειτουργούν παράλληλα ή ανεξάρτητα από το κράτος. Μέχρι τα μέσα του 20ού αιώνα, οι συμμορίες ήταν προσωποπαγείς και ήπιας μορφής, ενώ από τη δεκαετία του 1950 και μετά άρχισαν να εμφανίζονται ως δομημένες, γραφειοκρατικές οντότητες, συχνά ταυτισμένες με μεγάλες οργανώσεις όπως η ιταλοαμερικανική Μαφία (Michalowski, 1985).

Η ανάπτυξη του ο.ε. συνδέθηκε με τη διάλυση των παραδοσιακών αγροτικών δομών, την άνοδο της καπιταλιστικής οικονομίας και της αστικής ανάπτυξης. Αλλαγές όπως η εκβιομηχάνιση, η εντατική αστικοποίηση, η αύξηση της ζήτησης λόγω της ανόδου της μεσαίας τάξης και η δημογραφική αύξηση διαμόρφωσαν καθοριστικά τη διάρθρωση και τις δυνατότητες των οργανωμένων εγκληματικών ομάδων. Το ο.ε. λειτουργεί ως μηχανισμός ενσωμάτωσης των φτωχών στην καπιταλιστική πολιτική οικονομία, ενώ η ομοιότητά του με τις νόμιμες επιχειρήσεις αναδεικνύεται στην οργάνωση, τους στόχους και τις μεθόδους συγκέντρωσης κεφαλαίου (Liddick, 2004; Block & Chambliss, 1980; Michalowski, 1985).

Η πρόοδος της τεχνολογίας και η διεθνοποίηση των δράσεων των οργανώσεων επέτρεψαν την ανάπτυξη παράνομων δραστηριοτήτων με υψηλή κερδοφορία και χαμηλό ρίσκο, δυσχεραίνοντας σημαντικά τις παρεμβάσεις των αρχών (Στεργιούλης, 2020). Σύμφωνα με την Europol, στην Ευρώπη λειτουργούν περίπου πέντε χιλιάδες οργανώσεις, οι οποίες αποφέρουν συνολικά ετήσια κέρδη 110 δισεκατομμυρίων ευρώ, αξιοποιώντας πλήρως τις δυνατότητες της σύγχρονης τεχνολογίας (Europol, 2021).

Τα κέρδη του οργανωμένου εγκλήματος στην Ελλάδα, υπολογίζονται σε 3,5 δις ευρώ ετησίως και για την ευρωπαϊκή ένωση το 2019 τα έσοδα από εγκληματικές

δραστηριότητες, υπολογίζονται στο 1% του ΑΕΠ της Ε.Ε., περίπου δηλαδή σε 139 δις. Ευρώ (Cyber Security International Institute, n.d.).

2.2 Ιστορική εξέλιξη του οργανωμένου εγκλήματος στην Ελλάδα

Το οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα αποτελεί ένα σύνθετο κοινωνικό φαινόμενο, άρρηκτα συνδεδεμένο με την ιστορική, πολιτική και οικονομική διαμόρφωση του ελληνικού κράτους. Παρότι η επίσημη αναγνώρισή του ως μια ξεχωριστή μορφή εγκληματικότητας καθυστέρησε, οργανωμένες εγκληματικές δράσεις, εμφανίζονται ήδη από τα πρώτα χρόνια της κρατικής συγκρότησης, λειτουργώντας συχνά παράλληλα με τη νομιμότητα όντας ενσωματωμένες στην κοινωνική ζωή (Βιδάλη, 2011 ; Βιδάλη, 2017; Σταμούλη, 2019). Ο όρος «οργανωμένο έγκλημα» εισέρχεται συστηματικά στον δημόσιο και επιστημονικό λόγο κυρίως από τη δεκαετία του 1990, όχι επειδή το φαινόμενο ήταν νέο, αλλά επειδή έως τότε οι εγκληματικές ομάδες γίνονταν αντιληπτές ως ξεχωριστές μορφές παραβατικότητας (Σταμούλη, 2019). Ήδη από τα μέσα του 19ου αιώνα, διαμορφώνονται οργανωμένες ομάδες-συμμορίες με σταθερές δομές και πρακτικές, οι οποίες επηρέασαν καθοριστικά την μεταγενέστερη εγκληματική δράση (Βιδάλη, 2011 σελ 1752; Βιδάλη, 2017 σελ 158–159).

Στην Ελλάδα, η έννοια του ο.ε. καθιερώθηκε πλήρως ,κυρίως μετά τον Ν. 2928/2001 (Λίβος, 2007,σελ 91). Τα κύρια στοιχεία που το διαφοροποιούν είναι η οργάνωση, η δραστηριοποίηση σε παράνομες αγορές και η επικινδυνότητά του (Κουράκης, 1999, σελ 1017). Στη χώρα μας, ο όρος εμφανίστηκε τη δεκαετία του 1990 μέσω Μ.Μ.Ε., παρουσιάζοντας το ο.ε. ως εισαγόμενο φαινόμενο και συνδέθηκε με μεταναστευτικές ροές. (Αντωνόπουλος & Παπανικολάου, 2016, σελ 955-972). Ακόμη ενισχύθηκε η αντίληψη για την οργανωμένη εγκληματικότητα, σε συνάρτηση με τη διεθνοποίηση και την οικονομική κρίση (Βιδάλη, 2017, σελ 150-152; Σταμούλη, 2019, σελ 220-224). Η πρώτη επίσημη αναφορά σε ελληνικές εγκληματικές οργανώσεις σημειώνεται το 2011, κυρίως σε ναρκωτικά, απάτες, εκβιάσεις και ηλεκτρονικό έγκλημα, με έμφαση στους δεσμούς μεταξύ μελών, την οικονομική κρίση και την ενίσχυση των οικογενειακών σχέσεων (Σταμούλη, 2019, σελ 223).

Η πρώτη ιστορικά καταγεγραμμένη μορφή οργανωμένου εγκλήματος θεωρείται η ληστεία, η οποία εμφανίζεται ήδη από τα πρώτα χρόνια του νεοσύστατου ελληνικού κράτους. Ληστρικές ομάδες δρούσαν κυρίως σε περιοχές όπως η Φθιώτιδα και η Θεσσαλία, γεγονός που οδήγησε ακόμη και στη δημιουργία της Χωροφυλακής με αποκλειστικό στόχο την καταστολή του φαινομένου. Το 1933 σηματοδοτεί το τέλος των κλασικών ληστρικών συμμοριών (Παχή, 2012–2013, σελ 1, 8–9). Οι ληστές δρούσαν οργανωμένα, αιφνιδιάζοντας πλούσιους χωρικούς, εμπόρους ή μέλη των ανώτερων κοινωνικών στρωμάτων, χρησιμοποιώντας σωματική και ψυχολογική βία, απαγωγές και λύτρα ως βασικά μέσα δράσης (Αναστασόπουλος, 2018 σελ 64-65).

Η διαρκής δράση των εγκληματικών ομάδων, σε συνδυασμό με την κοινωνική ανοχή, ενίσχυσε την παραβατικότητα των ληστρικών ομάδων, οι οποίες συχνά αντιμετωπίζονταν ως φορείς κοινωνικής αντίστασης, στο πλαίσιο της λεγόμενης «κοινωνικής ληστείας». (Πλουμίδης & Αναστασόπουλος, 2017) Παράλληλα, οι ληστές χρησιμοποιήθηκαν από πολιτικούς για εκλογική πίεση και εντάχθηκαν σε

πελατειακές σχέσεις, συνδεόμενοι άμεσα με την πολιτική εξουσία (Κωφός, 1977 σελ 307) (Αναστασόπουλος, 2018 σελ 62–63). Η υποχώρηση της ληστείας μετά τη δεκαετία του 1870 αποδίδεται στην εκβιομηχάνιση και την ενίσχυση της αστικής τάξης (Βιδάλη, 2007 σελ 317) (Βιδάλη & Κουλούρης, 2012, σελ 261-264) Στις περιοχές που ενσωματώθηκαν αργότερα στο ελληνικό κράτος, όπως η Θεσσαλία και η Μακεδονία, η ληστεία συνδέθηκε με αγροτικά και εθνικά ζητήματα (Τσουκαλάς, 1977 σελ 69–72 ; Κολιόπουλος, 1977 σελ 219-220)

Παράλληλα, αναπτύχθηκε έντονα το λαθρεμπόριο, κυρίως στα νησιά του Αιγαίου. Διακινούνταν προϊόντα όπως καπνός, λάδι, σαπούνι, χαρτί και όπλα, με οργανωμένα δίκτυα και σαφείς ρόλους (Παναγοπούλου, 2021, σελ 4 ; Σταμούλη, 2016β, σελ 7). Οι εγκληματικές ομάδες, απολάμβαναν κοινωνικό κύρος, καθώς κάλυπταν βασικές ανάγκες φτωχών, αφού λειτουργούσαν με έναν τρόπο αλληλέγγυα (Παναγοπούλου, 2021 σελ 5-6).

Μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και τον Εμφύλιο, η Ελλάδα βρέθηκε αντιμέτωπη με την έντονη φτώχεια και την κοινωνική αποδιοργάνωση. Στο πλαίσιο αυτό αναπτύχθηκαν νέα δίκτυα «προστασίας» και εκβιασμού Σταδιακά, οι εγκληματικές οργανώσεις επεκτάθηκαν σε παράνομο τζόγο, διακίνηση ναρκωτικών, λαθρεμπόριο και ξέπλυμα χρήματος. Σε αντίθεση με την ιταλική μαφία, οι ελληνικές οργανώσεις χαρακτηρίζονται από ευελιξία, έλλειψη ενιαίας ιεραρχίας και στενή σύνδεση με πολιτικούς και οικονομικούς παράγοντες (Hirschfeld K., 2015).

Το οργανωμένο έγκλημα συνεχώς μεταβάλλεται και προσαρμόζεται στις κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές συνθήκες κάθε εποχής. Παράλληλα, η ιστορική σχέση του οργανωμένου εγκλήματος με την κοινωνία, τις παραδοσιακές σχέσεις και τις μορφές προστασίας που παρέχει, δείχνει ότι δεν αποτελεί απλώς μια εγκληματική δραστηριότητα, αλλά ένα κοινωνικό φαινόμενο με πολλαπλές διαστάσεις. Παράγοντες όπως οι πελατειακές σχέσεις, ο κοινωνικός αποκλεισμός και οι ανισότητες συνέβαλαν στη διαμόρφωση μορφών «ομερτά» και οικογενειακής συνοχής (Liddick, 1991). Η κατανόηση και η αντιμετώπισή του απαιτούν επομένως συνδυασμό νομικών, οικονομικών και κοινωνιολογικών προσεγγίσεων, προκειμένου να περιοριστεί η επιρροή του και να ενισχυθεί η κοινωνική συνοχή (Ruggiero, 2012; Liddick, 2004).

2.3 Σύγχρονες διαστάσεις του οργανωμένου εγκλήματος στην Ελλάδα

Η σημερινή εικόνα του οργανωμένου εγκλήματος στην Ελλάδα αποτυπώνεται τόσο σε διεθνείς δείκτες όσο και σε επίσημες κρατικές εκθέσεις. Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Δείκτη Οργανωμένου Εγκλήματος (2023), η Ελλάδα κατατάσσεται 79η παγκοσμίως, 13η στην Ευρώπη και τρίτη στη Νότια Ευρώπη, γεγονός που καταδεικνύει τη σημαντική παρουσία εγκληματικών οργανώσεων τύπου μαφίας. Οι οργανώσεις αυτές δραστηριοποιούνται σε αγορές υψηλής κερδοφορίας, όπως το εμπόριο ανθρώπων, η διακίνηση ναρκωτικών και όπλων, το λαθρεμπόριο καυσίμων, καπνού και αλκοόλ, με αποκλειστικό στόχο τη μεγιστοποίηση του οικονομικού οφέλους

Η γεωγραφική θέση της Ελλάδας την καθιστά κομβικό σημείο για το εμπόριο ανθρώπων και ναρκωτικών, ενώ η ζήτηση για φθηνή εργασία ενισχύει την εκμετάλλευση μεταναστών (Συμεωνίδης). Η εκβίαση παραμένει ιδιαίτερα διαδεδομένη στα αστικά κέντρα, με χρήση βίας και απειλών, και συμμετοχή τόσο

ημεδαπών όσο και αλλοδαπών ομάδων. Παράλληλα, τα κυβερνοεγκλήματα και τα οικονομικά εγκλήματα παρουσιάζουν αυξητική τάση, αντανακλώντας την προσαρμοστικότητα των οργανώσεων στις τεχνολογικές εξελίξεις, ενώ η διαφθορά εξακολουθεί να υπονομεύει θεσμούς και μηχανισμούς ελέγχου.

Οι εκθέσεις της ΕΛ.ΑΣ. αποτελούν βασική πηγή πληροφόρησης, αν και καταγράφουν μόνο μέρος της πραγματικής εγκληματικότητας (Σπινέλλη, 2016) (Σταμούλη, 2019; Κουλούρης, 2019, σελ 25). Η οικονομική κρίση και η πανδημία λειτούργησαν ως καταλύτες για την αναδιάρθρωση των εγκληματικών οργανώσεων, οι οποίες επεκτάθηκαν σε νέους τομείς και αξιοποίησαν νόμιμες επιχειρήσεις για ξέπλυμα χρήματος (Europol – EU SOCTA 2021). Ο εγχώριος τύπος καταγράφει τη βία του οργανωμένου εγκλήματος, τις εκτελέσεις, τη διείσδυση σε θεσμούς και τη συνεργασία με ξένες μαφίες (Σουλιώτης, 2011; Κρουστάλλη, 2022).

Η χαμηλή εξιχνίαση υποθέσεων οργανωμένου εγκλήματος στην Ελλάδα και διεθνώς συνδέεται τόσο με τη δομή και τον τρόπο δράσης των οργανώσεων όσο και με τη συμβιωτική σχέση τους με θεσμικούς φορείς. Οι εγκληματικές ομάδες λειτουργούν με ιεραρχία, διαχωρισμό ρόλων και κρυφές επικοινωνίες, γεγονός που δυσχεραίνει τη συλλογή αποδεικτικών στοιχείων. Παράλληλα, η διείσδυση σε κρατικούς μηχανισμούς, ιδίως στην αστυνομία και τη δικαιοσύνη, μπορεί να περιορίσει την αποτελεσματικότητα των ερευνών, ενώ η έλλειψη σαφούς στατιστικού διαχωρισμού μεταξύ κοινών και οργανωμένων εγκλημάτων καθιστά τα δεδομένα εξιχνίασης συχνά ανακριβή. Τέλος, ο φόβος των μαρτύρων και η πολυπλοκότητα των διαδικασιών συλλογής στοιχείων αυξάνουν τον χρόνο και τη δυσκολία των ερευνών, επιβεβαιώνοντας ότι το οργανωμένο έγκλημα παραμένει ένα δυναμικό φαινόμενο που δύσκολα εξιχνιάζεται (Chambliss, 1978; Βιδάλη, 2017).

Συνολικά, το οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα μπορεί να προσαρμόζεται και να ενσωματώνεται εύκολα και γρήγορα σε κοινωνικές και οικονομικές δομές. Η αποτελεσματική αντιμετώπισή του απαιτεί συνδυασμό πρόληψης, διαφάνειας και διεθνούς συνεργασίας, καθώς οι μονοδιάστατες λύσεις αποδεικνύονται ανεπαρκείς απέναντι σε ένα φαινόμενο που εξελίσσεται διαρκώς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

3.1 Μεταβολές του οργανωμένου εγκλήματος

Στα τέλη του 20ού αιώνα, η δράση του οργανωμένου εγκλήματος (ο.ε.) στην Ελλάδα παρουσίασε σημαντική αύξηση, κυρίως μέσω πρακτικών εκβιασμού και εκμετάλλευσης της παραοικονομίας. Οι πρώτες εμφανίσεις οργανωμένων ομάδων εκβιαστών σημειώθηκαν τη δεκαετία του 1990, με έντονη την αντίληψη ότι η δραστηριότητά τους συνδεόταν κυρίως με μετανάστες. Ωστόσο, αυτή η σύνδεση ήταν στερεοτυπική και δεν αντικατόπτριζε πλήρως την πολυπλοκότητα του φαινομένου, το οποίο συχνά δυσκολευόμασταν να αποτυπώσουμε χωρίς να λάβουμε υπόψη μας την παραοικονομία (Γασπαρινάτου, Σταμούλη και Βιδάλη, 2016, σελ 161).

Οι αλλαγές στην ελληνική οικονομία, ιδιαίτερα η διεύρυνση της ελεύθερης αγοράς κατά την περίοδο 2000–2005, αύξησαν σημαντικά τις κοινωνικές ανισότητες. Άτομα με περιορισμένα επαγγελματικά προσόντα, αποκλεισμένα από τις νόμιμες οικονομικές δραστηριότητες, εντάχθηκαν σε εγκληματικές ομάδες, ενισχύοντας έτσι τη διασπορά του ο.ε. Οι εκθέσεις της ΕΛ.ΑΣ. μετά το 2011 καταγράφουν με μεγαλύτερη ακρίβεια την εμπλοκή των Ελλήνων στο οργανωμένο έγκλημα, το οποίο επηρεάστηκε άμεσα από την ανεργία, την οικονομική κρίση και τις ευρύτερες κοινωνικές μεταβολές. Επιπλέον, η γεωγραφική θέση της Ελλάδας συνέβαλε στη διευκόλυνση του παράνομου εμπορίου ναρκωτικών και καπνού (Γασπαρινάτου, Σταμούλη και Βιδάλη, 2016, σελ 162-163).

Η μεταμόρφωση του ο.ε. τις τελευταίες τρεις δεκαετίες συνδέεται στενά με τον εκσυγχρονισμό της ελληνικής κοινωνίας. Τα μέλη των οργανώσεων, για να αποφύγουν την κοινωνική περιθωριοποίηση, ενστερνίστηκαν νέες αξίες και συσχέτισαν την «τιμή» με το χρήμα, αναπτύσσοντας οικονομικές δραστηριότητες που στοχεύουν στην αύξηση των κερδών. Παράλληλα, οι στενοί δεσμοί αποδυναμώθηκαν και οι παραδοσιακές δομές αντικαταστάθηκαν από δίκτυα πιο ευέλικτα και προσαρμοστικά (Paoli, 2003, σελ 94-96).

Οι οικονομικές κρίσεις επιδεινώνουν την κοινωνική ανισότητα, δημιουργώντας φτώχεια και ανεργία, ενώ ταυτόχρονα προσφέρουν νέες ευκαιρίες για την επέκταση των δραστηριοτήτων του ο.ε. (Μπουγάδη, 2016). Το οργανωμένο έγκλημα προσαρμόζεται συνεχώς και επεκτείνεται μέσω διεθνών δικτύων, δημιουργώντας προκλήσεις για τις εθνικές αρχές και τους μηχανισμούς επιβολής του νόμου (Σταμούλη, 2016, σελ 1194, 1202-1203). Η οικονομική κρίση δεν αυξάνει αναγκαστικά τον όγκο του εγκλήματος, αλλά τροποποιεί τις πρακτικές του, με βασικούς παράγοντες την παραποίηση αγαθών, την ανάπτυξη της παραοικονομίας, τη συμμετοχή παράνομων μεταναστών στη διακίνηση προϊόντων και την κρατική διαφθορά (Σταμούλη, 2016, σελ 1212-1213).

Η έλλειψη ρευστότητας ανάγκασε πολλές επιχειρήσεις να στραφούν σε κεφάλαια από οργανώσεις ο.ε., καθιστώντας την εγκληματική δραστηριότητα σημαντικό εργαλείο οικονομικής ανάπτυξης. Οι οργανώσεις εκμεταλλεύονται κάθε κρίση για να επενδύσουν στη νόμιμη οικονομία και να ενισχύσουν τα κέρδη τους (Σταμούλη, 2020, σελ 30-33). Σε περιόδους αδυναμίας του κράτους, οι εγκληματικές ομάδες συχνά λειτουργούν συμπληρωματικά, καλύπτοντας κενά και ταυτόχρονα ενισχύοντας τη θέση τους μέσω διαφθοράς και διείσδυσης στην επίσημη οικονομία (Μπόση & Βασιλειάδης, 2016, σελ 1170-1180).

Η αποτελεσματική αντιμετώπιση του ο.ε. απαιτεί συνδυασμένες δράσεις των αρχών, νομοθετικά μέτρα και αστυνομική παρέμβαση, αλλά η προσαρμοστικότητα των οργανώσεων περιορίζει σημαντικά την αποτελεσματικότητα αυτών των προσπαθειών (Μπόση & Βασιλειάδης, 2016, σελ 1180-1181). Οι οργανώσεις λειτουργούν πλέον σαν επιχειρήσεις, διατηρώντας έναν φαινομενικά νόμιμο χαρακτήρα, μέσω του ελέγχου παράνομων αγαθών και υπηρεσιών (Σταμούλη, 2019, σελ 215-217). Η κοινωνική τους δομή καθορίζεται από τις σχέσεις, τον κοινωνικό αποκλεισμό και τις ευκαιρίες για γρήγορο και εύκολο πλούτο, με διαφοροποιήσεις ανά περιοχή (Βιδάλη, 2017, σελ 154).

Η ιστορία του ο.ε. στην Ελλάδα έως το 1980 συνδέθηκε ακόμα με την πολιτική πελατεία και τα κομματικά συμφέροντα. Μετά το 1980, εμφανίζονται νέες μορφές παρανομίας, με αυξανόμενη σύνδεση με την καταναλωτική οικονομία και τη διαφθορά (Βιδάλη, 2017, σελ 159-160). Η διαφθορά αποτελεί βασικό παράγοντα

ενίσχυσης του ο.ε., δημιουργώντας στενές σχέσεις με τα δίκτυα εγκληματικότητας (Σουλιώτης, 2024α; 2025; Malme & Ivanov, 2023). Λειτουργεί επίσης ως μέσο ελέγχου δημόσιων υπαλλήλων και πολιτικών, ενισχύοντας την ανοχή απέναντι στο παράνομο χρήμα και τις παράνομες δραστηριότητες (Ράικος, 2005). Παράλληλα, η διαφθορά παρατηρείται σε δικαστικό, αστυνομικό και πολιτικό επίπεδο (Διμέλλη, 2020), με σοβαρές επιπτώσεις στην αποτελεσματικότητα των μηχανισμών καταστολής (Σταμούλη, 2019, σελ 226-228). Η αντιμετώπιση του ο.ε. χωρίς να λάβουμε υπόψη μας την διαφθορά, παραμένει ημιτελής, ενώ η δημόσια διαφάνεια και η πολιτική ευαισθητοποίηση αποτελούν κρίσιμους παράγοντες καταπολέμησης (Della Porta & Vanucci, 2012, σελ 4-6 & 173-192).

Πριν την οικονομική κρίση, οι κύριες δραστηριότητες περιλάμβαναν εκβιάσεις, ναρκωτικά, λαθρεμπόριο και διακίνηση μεταναστών, σε διαφορετικές αστικές και αγροτικές περιοχές (Βιδάλη, 2017, σελ 160-162). Η κρίση μείωσε δραστηριότητες όπως η εκβίαση σε νυχτερινά κέντρα (Σταμούλη, 2016, σελ 1219-1220).

Οι επίσημες εκθέσεις της ΕΛ.ΑΣ. καταγράφουν αύξηση της συμμετοχής των Ελλήνων στο ο.ε., κυρίως σε καλλιέργεια κάνναβης, ηλεκτρονικό έγκλημα, εκβιάσεις και εμπορία ανθρώπων, ενώ η καταγραφή εγκλημάτων διαφθοράς παραμένει ανεπαρκής (Κουλούρης, 2019, σελ 25; Ζαραφωνίτου, 2023, σελ. 42-43).

Το 2023, η Ελλάδα κατατάσσεται στην 79η θέση παγκοσμίως και 13η στην Ευρώπη, σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Δείκτη Οργανωμένου Εγκλήματος. Οι ελληνικές οργανώσεις τύπου Μαφίας δραστηριοποιούνται σε διάφορους τομείς, όπως το εμπόριο ανθρώπων, όπλων, ναρκωτικών, τσιγάρων, αλκοόλ και καυσίμων, έχοντας κύριο στόχο το οικονομικό κέρδος. Το εμπόριο ανθρώπων επηρεάζεται από γεωγραφικούς παράγοντες και τη ζήτηση φθηνής εργασίας, κυρίως από Αλβανούς. Η εκβίαση παραμένει κυρίως στην Αθήνα και χαρακτηρίζεται από χρήση βίας, ενώ το εμπόριο όπλων είναι σχετικά περιορισμένο (Παγκόσμιος Δείκτης Οργανωμένου Εγκλήματος, 2023).

Η Ελλάδα αποτελεί κομβικό σημείο για ναρκωτικά όπως η ηρωίνη, η κοκαΐνη, η κάνναβη κ.α. Παράλληλα, τα κυβερνοεγκλήματα και τα οικονομικά εγκλήματα αυξάνονται, ενώ η διαφθορά, η δωροδοκία και η φοροδιαφυγή είναι διαδεδομένα. Οι ξένες οργανώσεις ενισχύουν τη συνεργασία τους με εγχώριες ομάδες, δημιουργώντας ένα πολύπλοκο δίκτυο εγκληματικότητας (Παγκόσμιος Δείκτης Οργανωμένου Εγκλήματος, 2023).

Η έλλειψη μακροχρόνιων, διαχρονικών μετρήσεων εγκληματικότητας καθιστά τις εκθέσεις της ΕΛ.ΑΣ. κύρια πηγή πληροφόρησης για την εξέλιξη του ο.ε., αν και περιορισμένης αξιοπιστίας (Σπινέλλη, 2016, σελ 3-12). Από το 2011 και έπειτα, παρατηρείται ενίσχυση της συμμετοχής των Ελλήνων στο οργανωμένο έγκλημα, ενώ τα δεδομένα καταγράφονται με σαφή κατηγοριοποίηση. Το οικονομικό κίνητρο κυριαρχεί, αλλά οι κρίσεις και εξωτερικοί παράγοντες, όπως η πανδημία του κορονοϊού και το μεταναστευτικό, αυξάνουν τόσο την ποιότητα όσο και την ποσότητα των δραστηριοτήτων (ΕΛ.ΑΣ., 2020, σελ 1-104).

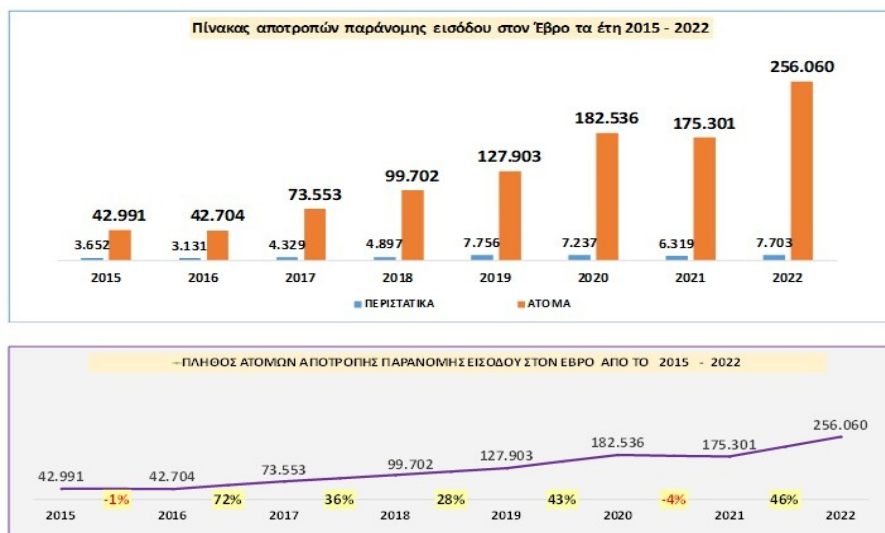
Η τεχνολογία, η διαφθορά και η ευελιξία των οργανώσεων διευκολύνουν τη διατήρηση και επέκταση των δραστηριοτήτων τους, ενώ οι κρατικές προσπάθειες αντιμετώπισης συχνά περιορίζονται σε επιφανειακά μέτρα, χωρίς να αντιμετωπίζουν τα βαθύτερα αίτια του φαινομένου (ΕΛ.ΑΣ., 2022, σελ 11-20).

Παράλληλα με την οικονομική κρίση, η μεταναστευτική και υγειονομική κρίση που βίωσε η Ελλάδα την τελευταία δεκαετία, λειτούργησαν σωρευτικά και

ενισχυτικά. Η οικονομική κρίση αποδυναμώνει το κράτος πρόνοιας, μειώνει τη ρευστότητα και αυξάνει τις κοινωνικές ανισότητες. Η μεταναστευτική κρίση και, μεταγενέστερα, η πανδημία Covid-19 επιδείνωσαν τις ήδη εύθραυστες κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες, δημιουργώντας νέες ευκαιρίες εκμετάλλευσης για τα εγκληματικά δίκτυα. Το ο.ε. εντοπίζει κενά τόσο στην οικονομία όσο και στη διακυβέρνηση, μετατρέποντας τις κοινωνικές ανάγκες σε παράνομες αγορές.

Η πανδημία του Covid-19 βρήκε την κοινωνία απροετοίμαστη, φέρνοντας υγειονομική κρίση, οικονομικές δυσκολίες και περιορισμούς στην εκπαίδευση και την εργασία, ενώ ανέτρεψε την αίσθηση ελέγχου της καθημερινότητας των πολιτών (Βλάχου, 2021). Τα μέτρα περιορισμού, η καραντίνα και η τηλεργασία μείωσαν την κινητικότητα, αλλά δημιούργησαν ταυτόχρονα νέες ευκαιρίες για το οργανωμένο έγκλημα, το οποίο επέδειξε άμεση προσαρμοστικότητα στις μεταβαλλόμενες συνθήκες (Στεργιούλης, 2020). Συγκεκριμένα, οι εγκληματικές οργανώσεις στράφηκαν στο ηλεκτρονικό έγκλημα, τις απάτες, την πώληση πλαστών ιατρικών προϊόντων, καθώς και σε πλαστά ψηφιακά πιστοποιητικά και εμβόλια, εκμεταλλευόμενες τον φόβο, την παραπληροφόρηση και την οικονομική αδυναμία των πολιτών (Eurropol, 2021).

Παράλληλα, αξιοποίησαν την οικονομική δυσκολία των επιχειρήσεων, προσφέροντας παράνομα δάνεια και αναγκάζοντας μικρομεσαίες επιχειρήσεις να εισέλθουν σε κύκλους ξεπλύματος χρημάτων, τοκογλυφίας και εξαγοράς (Ricardi, 2022). Στην Ιταλία, η Μαφία εκμεταλλεύτηκε την πανδημία για να αποκτήσει έλεγχο επιχειρήσεων σε δυσχερή θέση, να εισέλθει στην αγορά υγείας και να δημιουργήσει νέες παράνομες αγορές προϊόντων όπως μάσκες, γάντια και απολυμαντικά (SOCTA, 2021). Παρά τις δυσκολίες στη διακίνηση παράνομων αγαθών λόγω περιορισμών, το οργανωμένο έγκλημα ανασυντάχθηκε, ενίσχυσε τη βία και την ψηφιακή του παρουσία, και διατήρησε τη συμβιωτική σχέση με πολιτικά και οικονομικά δίκτυα εξουσίας (Στεργιούλης, 2020; Chambliss, 1980).

<https://www.cnn.gr>

Η προσφυγική και μεταναστευτική κρίση λειτούργησε ως πεδίο νέων ευκαιριών για το οργανωμένο έγκλημα, ιδίως στις χώρες πρώτης υποδοχής, όπως η Ελλάδα. Τα εγκληματικά δίκτυα εκμεταλλεύτηκαν την αυξημένη ροή πληθυσμών, την αδυναμία άμεσης κρατικής διαχείρισης και τα θεσμικά κενά στον έλεγχο των συνόρων,

αναπτύσσοντας δραστηριότητες όπως η παράνομη διακίνηση μεταναστών, η εμπορία ανθρώπων, η πλαστογράφηση ταξιδιωτικών εγγράφων και η εργασιακή εκμετάλλευση. Παράλληλα, οι ευάλωτες κοινωνικές ομάδες των προσφύγων, συχνά χωρίς πρόσβαση σε νόμιμες οδούς μετακίνησης, εργασία ή κοινωνική προστασία, αποτέλεσαν εύκολους «στόχους» από εγκληματικές οργανώσεις. Η προσφυγική κρίση ανέδειξε έτσι τη διασύνδεση του οργανωμένου εγκλήματος με τις διεθνείς ανισότητες και τις αποτυχημένες πολιτικές διαχείρισης, επιβεβαιώνοντας ότι το φαινόμενο δεν ενισχύεται από τη μετανάστευση καθαυτή, αλλά από τις συνθήκες ανομίας, περιθωριοποίησης και έλλειψης θεσμικής επάρκειας που τη συνοδεύουν (UNODC, 2018· Europol, 2020).

3.2 Η Greek Mafia και στα μέσα μαζικής επικοινωνίας

Ο όρος «Greek Mafia» χρησιμοποιείται για να περιγράψει δίκτυα οργανωμένου εγκλήματος που δρουν στην Ελλάδα, χωρίς ωστόσο να ταυτίζεται με την ύπαρξη μιας μαφίας με την αυστηρή και κλασική έννοια του όρου. Είναι σημαντικό να γίνεται διάκριση ανάμεσα στις οργανωμένες εγκληματικές ομάδες και στις συμμορίες του δρόμου που σχετίζονται με τη μικροεγκληματικότητα. Σύμφωνα με τη Βιδάλη, στη χώρα μας δεν έχει διαμορφωθεί μια κεντρικά οργανωμένη μαφία, με ισχυρούς δεσμούς εξουσίας και έλεγχο της οικονομικής ζωής, αντίστοιχη με την Cosa Nostra. Αντίθετα, το οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα αναπτύχθηκε με βάση τις κοινωνικές ιδιαιτερότητες της χώρας, στηριζόμενο κυρίως σε σχέσεις συγγένειας, φιλίας ή κοινής καταγωγής, και χαρακτηρίζεται από χαλαρούς οργανωτικούς δεσμούς (Βιδάλη, 2023).

Η πρώτη εμφανής δραστηριότητα της Greek Mafia (GM) στην Ελλάδα καταγράφεται το 2008, παρέχοντας στοιχεία για τη σχέση του οργανωμένου εγκλήματος με τις κοινωνικές και οικονομικές αναταράξεις της χώρας. Αν και η ακριβής γέννηση της GM παραμένει αβέβαιη, οι έρευνες της ΕΛ.ΑΣ. προσφέρουν σημαντική βάση για την κατανόησή της. Η GM δεν αποτελεί νέα μορφή εγκληματικότητας, αλλά εντάσσεται στην ιστορία των οργανωμένων ομάδων που εκμεταλλεύονται κλάδους όπως η νυχτερινή ζωή και οι εκβιάσεις, ενώ οι συγκρούσεις μεταξύ ομάδων οδήγησαν σε δολοφονίες και αναδιאμόρφωση της γεωγραφίας της εγκληματικότητας (Zougla Newsroom, 2008).

Το τέλος της δεκαετίας του 2010 σηματοδοτεί μεταβατική φάση, με νέες ομάδες να εμφανίζονται μετά από δολοφονίες ηγετικών μελών, αποδεικνύοντας την ευελιξία της σκηνης του ο.ε. Η δραστηριότητα συγκεντρώνεται κυρίως στην Αθήνα, με τέσσερις κύριες ομάδες. Οι δικογραφίες καταγράφουν εκβιάσεις, επιθέσεις με βομβιστικούς μηχανισμούς και ενδείξεις διαφθοράς (Σουλιώτης, 2011).

Η οικονομική κρίση επιτάχυνε τη μεταστροφή των ομάδων σε δραστηριότητες που επηρεάζουν την καθημερινή ζωή, όπως το λαθρεμπόριο καυσίμων, το εμπόριο τσιγάρων και ποτών, η τοκογλυφία και η μαστροπεία. Οι οργανώσεις αξιοποιούν την τεχνολογία και το ηλεκτρονικό εμπόριο για μεγαλύτερη ευελιξία και κέρδη, ενώ η ύπαρξη περίπου πεντακοσίων συνδεδεμένων προσώπων και δεκατεσσάρων μεγάλων οργανώσεων δείχνει το μέγεθος του δικτύου. Δεκαέξι συμβόλαια θανάτου από το 2016 δείχνουν την έντονη κουλτούρα βίας (Πώποτας & Καλύβα, 2021).

Οι αρχές επικεντρώνονται στο μαύρο χρήμα, ενώ οι οργανώσεις επενδύουν σε νόμιμες επιχειρήσεις για νομιμοποίηση. Σημαντικά γεγονότα, όπως η δολοφονία του δημοσιογράφου Γιώργου Καραϊβάζ το 2021, αναδεικνύουν σχέσεις μεταξύ εγκληματιών, πολιτικών και επιχειρηματιών και την ανικανότητα του κράτους να ελέγξει πλήρως το φαινόμενο (Κρουστάλλη, 2022; Ηλιού, 2022).

Η GM και άλλες οργανώσεις έχουν διεθνοποιηθεί, συνεργάζονται και ανταλλάσσουν τεχνογνωσία, με πάνω από 60% εμπλοκή σε διαφθορά και πάνω από 80% χρήση νόμιμων επιχειρήσεων ως «βιτρίνα». Οι ξένες οργανώσεις συμμετέχουν πλήρως στις δραστηριότητες, συμπεριλαμβανομένων ναρκωτικών, όπλων, εκβιασμών και δολοφονιών. Η Ελλάδα, ως στρατηγικός κόμβος, χαρακτηρίζεται πλέον ως «Κολομβία των Βαλκανίων» (Λαμπροπούλου, 2023; Wight, 2024).

Η GM στράφηκε στο λαθρεμπόριο καυσίμων, χρησιμοποιώντας πρακτικές νοθείας για μεγαλύτερα κέρδη σε βάρος των πολιτών και των νόμιμων επιχειρήσεων (Σουλιώτης, 2024γ; Σπυρόπουλος, 2022). Η συνεργασία της ελληνικής και της μαφίας άλλων χωρών δημιουργεί πολύπλοκες δυναμικές, με αλλοδαπούς να αναλαμβάνουν ηγετικούς ρόλους και ξένες ομάδες να διεκδικούν κέρδη μέσω εκβιάσεων και δολοφονιών (Σπυρόπουλος, 2024β).

Η έννοια της «Greek Mafia» έχει ενισχυθεί σε μεγάλο βαθμό μέσα από τον λόγο των Μ.Μ.Ε., τα οποία συχνά προσεγγίζουν το φαινόμενο με όρους θεάματος και εντυπωσιασμού. Η εκτεταμένη δημοσιογραφική κάλυψη σοβαρών εγκληματικών ενεργειών, όπως ανθρωποκτονίες και ξεκαθαρίσματα λογαριασμών, συμβάλλει στη δημιουργία μιας εικόνας συγκροτημένης και πανίσχυρης μαφίας, η οποία όμως δεν ανταποκρίνεται πλήρως στην πραγματική δομή του οργανωμένου εγκλήματος στην Ελλάδα. Έτσι, ο όρος «Greek Mafia» λειτουργεί περισσότερο ως επικοινωνιακός και συμβολικός χαρακτηρισμός, παρά ως ακριβής εγκληματολογική περιγραφή. Συνολικά, ο εγχώριος τύπος καταγράφει τη διαφθορά, την επαγγελματική δράσης της και τα δίκτυα του ο.ε., τα οποία εκμεταλλεύονται τις κοινωνικές ανισότητες και τις οικονομικές αδυναμίες της χώρας. Η δράση συνεχίζεται ακόμη και μετά την απώλεια ηγετικών μελών, υπογραμμίζοντας την πολυπλοκότητα και τη δυναμική του σύγχρονου οργανωμένου εγκλήματος στην Ελλάδα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΤΟ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟ ΕΓΚΛΗΜΑ

4.1 Οργανωμένο οικονομικό έγκλημα

Σύμφωνα με τον Μανωλεδάκη, οικονομικό έγκλημα είναι κάθε αξιόποινη πράξη που τελείται με σκοπό να αυξήσει την περιουσία του δράστη ή τρίτων, μέσω της εκμετάλλευσης των δυνατοτήτων του οικονομικού συστήματος, προκαλώντας παράλληλα βλάβη στη δημόσια περιουσία ή στο χρηματοπιστωτικό σύστημα γενικότερα (Μανωλεδάκης, 1992, σελ 265). Η τυποποίηση των πράξεων αυτών κρίνεται απαραίτητη, προκειμένου να αποφεύγονται αόριστες έννοιες και να διασφαλίζεται η αρχή της νομιμότητας στην εφαρμογή του ποινικού δικαίου.

Οι επιχειρήσεις, ως οργανωμένες οικονομικές μονάδες, εμφανίζουν αυξημένη πιθανότητα εμπλοκής σε οικονομικά εγκλήματα σε σχέση με τα φυσικά πρόσωπα. Αυτό οφείλεται στη δυνατότητά τους να εκμεταλλεύονται αποτελεσματικότερα τους

μηχανισμούς του οικονομικού συστήματος και να κάνουν κατάχρηση της θέσης τους εντός αυτού. Για τον λόγο αυτό, η απόδοση ευθύνης στις επιχειρήσεις δεν μπορεί να περιορίζεται σε μια προσωποπαγή προσέγγιση, αλλά απαιτείται και μια σφαιρική αντίληψη της ευθύνης (Ζησιάδης, 2001, σελ 36-40).

Στο θεωρητικό πλαίσιο του οικονομικού και οργανωμένου εγκλήματος εντάσσεται και η έννοια των «εγκλημάτων των ισχυρών». Ο όρος εισήχθη από τον Frank Pearce και αφορά κοινωνικά επιβλαβείς συμπεριφορές προσώπων που κατέχουν εξουσία, οι οποίες τελούνται τόσο για οργανωτικούς σκοπούς όσο και για προσωπικό όφελος, μέσω της κατάχρησης της θέσης ισχύος τους (Αλοσκόφης, 2019, σελ 91). Τα εγκλήματα αυτά εκδηλώνονται κυρίως στο πλαίσιο της οικονομικής δραστηριότητας και συχνά συνίστανται σε αλληλουχία βασικών και υποστηρικτικών πράξεων, γεγονός που δυσχεραίνει τον εντοπισμό του αρχικού εγκλήματος από τις διωκτικές αρχές (Βιδάλη, 2019, σελ 308).

Η εγκληματικότητα των ισχυρών υπερβαίνει τα όρια της απλής παραβατικότητας, καθώς έχει ευρείες κοινωνικές επιπτώσεις (Γεωργούλας, 2019, σελ 60). Παρότι αποτελεί διακριτή κατηγορία, συνδέεται στενά με την οικονομική και την οργανωμένη εγκληματικότητα (Παπαχαράλαμπους, 2019, σελ 139). Τυπικά υποκείμενα αυτής της μορφής εγκλήματος είναι πρόσωπα που κατέχουν θέσεις εξουσίας, όπως πολιτικοί και ανώτατα στελέχη, με κοινό χαρακτηριστικό την κατάχρηση της εξουσίας τους, η οποία συχνά εκδηλώνεται μέσω φαινομένων διαφθοράς. Τα εγκλήματα αυτά, όταν εμπίπτουν στο πεδίο του Ποινικού Δικαίου, οφείλουν να αντιμετωπίζονται με ποινικές κυρώσεις ανάλογες της κοινωνικής βλάβης που προκαλούν (Χουλιάρας, 2019, σελ 72).

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει και η ποινική μεταχείριση των δραστών, οι οποίοι συχνά αντιμετωπίζονται με ηπιότερα μέσα, όπως ο θεσμός ποινικής διαπραγματεύσεως. Τα εγκλήματα των ισχυρών καλύπτουν ευρύτερο φάσμα από εκείνο των εγκλημάτων του λευκού κολάρου, με την εξουσία να αποτελεί βασικό δομικό στοιχείο του φαινομένου (Βασιλαντωνοπούλου, 2019, σελ 255). Σύμφωνα με την εγκληματολογική θεωρία του Sutherland, τα εγκλήματα του λευκού κολάρου αφορούν άτομα υψηλού κοινωνικού κύρους και συχνά συγκαλύπτονται μέσω θεσμικών ή νομοτεχνικών μηχανισμών, γεγονός που καθιστά τον όρο σχεδόν ταυτόσημο με την οικονομική εγκληματικότητα (Βιδάλη, 2017, σελ 74).

4.4.1 Το «σκάνδαλο» του Ο.Π.Ε.Κ.Ε.Π.Ε.

Ένα από τα σοβαρότερα «σκάνδαλα» διαφθοράς των τελευταίων ετών στον αγροτικό τομέα έχει στο επίκεντρό του τον Ο.Π.Ε.Κ.Ε.Π.Ε., τον οργανισμό που είναι αρμόδιος για τη διαχείριση και διανομή των κοινοτικών ενισχύσεων προς τους αγρότες και τους κτηνοτρόφους της χώρας. Το 2024, εσωτερικοί και ευρωπαϊκοί έλεγχοι αποκάλυψαν εκτεταμένες παρατυπίες στην καταβολή επιδοτήσεων, οι οποίες φέρεται να δίνονταν σε μη δικαιούχους μέσω εικονικών δηλώσεων ή ακόμη και δηλώσεων γης που δεν υφίσταται ή βρίσκεται εκτός Ελλάδας. Κομβικό ρόλο στην αποκάλυψη έπαιξε η επικεφαλής του Εσωτερικού Ελέγχου του Ο.Π.Ε.Κ.Ε.Π.Ε, Παρασκευή Τυχεροπούλου, η οποία εντόπισε σοβαρές παρατυπίες, αλλά αντί να ενισχυθεί η έρευνα, απομακρύνθηκε από τη θέση της. Σύμφωνα με τα έως τώρα στοιχεία, από το 2017 μέχρι σήμερα φέρεται να έχουν δοθεί παρανόμως πάνω από 170 εκατ. ευρώ, ενώ η υπόθεση συνδέεται με αλλαγές στο ευρωπαϊκό πλαίσιο για τις

επιδοτούμενες εκτάσεις (βοσκοτόπια), που φαίνεται να αξιοποιήθηκαν καταχρηστικά. (Κουτσελάκη, 2025).

Η πρόσφατη αποκάλυψη του «σκανδάλου» έφερε στο φως τη δράση μιας οργανωμένης εγκληματικής ομάδας, η οποία για χρόνια εκμεταλλευόταν αδυναμίες του συστήματος και αποσπούσε παράνομα μεγάλα χρηματικά ποσά από ευρωπαϊκούς και εθνικούς πόρους. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Ελληνικής Αστυνομίας, η συνολική ζημία που έχει προκληθεί ξεπερνά τα πέντε εκατομμύρια ευρώ, με σοβαρές ενδείξεις ότι το πραγματικό ποσό ενδέχεται να είναι ακόμη μεγαλύτερο, καθώς η έρευνα συνεχίζεται (Euronews, 2025).

Η εξάρθρωση της οργάνωσης πραγματοποιήθηκε έπειτα από συντονισμένη αστυνομική επιχείρηση σε πολλές περιοχές της χώρας, μεταξύ των οποίων η Θεσσαλονίκη, η Πέλλα, η Ημαθία, η Κρήτη, η Αθήνα, τα Ιωάννινα και η Σαντορίνη. Στην επιχείρηση συμμετείχαν υπηρεσίες της Δίωξης Οργανωμένου Εγκλήματος από διαφορετικές περιοχές, ενώ συνολικά συνελήφθησαν 36 άτομα, ανάμεσά τους και τα ηγετικά στελέχη του κυκλώματος, καθώς και ένας λογιστής που φέρεται να είχε ενεργό ρόλο στη διευκόλυνση των παράνομων ενεργειών. Η υπόθεση ερευνήθηκε ύστερα από εντολή των Ευρωπαϊκών Εντεταλμένων Εισαγγελέων και κάλυπτε χρονικά την περίοδο από το 2018 έως το 2022, αν και διαπιστώθηκε ότι η ίδια πρακτική συνεχιζόταν μέχρι και πρόσφατα (Euronews, 2025).

Newsroom 12:50 26 Ιανουαρίου 2026

Η εγκληματική οργάνωση είχε αναπτύξει έναν ιδιαίτερα μεθοδικό τρόπο δράσης, βασισμένο στη γνώση των διαδικασιών υποβολής αγροτικών δηλώσεων. Τα μέλη της εντόπιζαν αγροτεμάχια και βοσκοτόπια που ήταν μεν επιλέξιμα για επιδότηση, αλλά δεν είχαν δηλωθεί από τους πραγματικούς ιδιοκτήτες τους. Στη συνέχεια, τα καταχωρούσαν προσχηματικά στο Ε9 τρίτων προσώπων, είτε μελών της οργάνωσης είτε ατόμων που λειτουργούσαν ως «βιτρίνα». Οι εγγραφές αυτές συχνά διαγράφονταν λίγο αργότερα ή δικαιολογούνταν με ασαφείς αιτιολογίες, ώστε να μην κινούν υποψίες (Euronews, 2025).

Παράλληλα, υπέβαλλαν Ενιαίες Αιτήσεις Ενίσχυσης, είτε μέσω Κέντρων Υποδοχής Δηλώσεων είτε απευθείας με τη χρήση προσωπικών κωδικών taxisnet,

εκμεταλλευόμενοι τόσο την εμπειρία των αρχηγικών μελών όσο και τα κενά ελέγχου του συστήματος. Σε αρκετές περιπτώσεις προχώρησαν σε μαζικές δηλώσεις αγροτεμαχίων, επισυνάπτοντας ακόμη και λευκά έγγραφα ως δήθεν βεβαιώσεις από αρμόδιες αρχές, ώστε να παρακάμψουν βασικές υποχρεώσεις και να εξασφαλίσουν έκτακτες ενισχύσεις (Euronews, 2025).

Ιδιαίτερη βαρύτητα είχε και η ψευδής δήλωση ζωικού κεφαλαίου. Τα μέλη της οργάνωσης δήλωναν αριθμούς ζώων που δεν αντιστοιχούσαν στην πραγματικότητα ούτε στα στοιχεία του Εθνικού Μητρώου, επιλέγοντας συχνά κατηγορίες με υψηλότερους συντελεστές επιδότησης. Με αυτόν τον τρόπο πετύχαιναν αυξημένη επιλεξιμότητα και μεγαλύτερη κατανομή βοσκοτόπων από το Δημόσιο. Χαρακτηριστικό είναι ότι πολλά από τα δηλωμένα αγροτεμάχια βρίσκονταν σε περιοχές πολύ μακριά από τον τόπο κατοικίας των φερόμενων ως δικαιούχων, γεγονός που καθιστούσε αδύνατη οποιαδήποτε πραγματική αγροτική δραστηριότητα (Euronews, 2025).

Η οργάνωση λειτουργούσε με σαφή ιεραρχία και καταμερισμό ρόλων. Στην κορυφή βρισκόταν ένας 38χρονος, ο οποίος φαίνεται να συντόνιζε τη συνολική δράση και αξιοποιούσε την εξειδικευμένη γνώση του από τη συμμετοχή του σε Κέντρα Υποδοχής Δηλώσεων. Διαχειριζόταν αιτήσεις, χρησιμοποιούσε κωδικούς τρίτων προσώπων και φέρεται να προχωρούσε και σε ενέργειες νομιμοποίησης των παράνομων εσόδων, μέσω τραπεζικών κινήσεων και πολυτελούς τρόπου ζωής. Άλλα μέλη λειτουργούσαν ως ενδιάμεσοι στις χρηματικές συναλλαγές, ενώ υπάλληλοι Κ.Υ.Δ. και λογιστές αναλάμβαναν την τεχνική επεξεργασία των αιτήσεων, την καταχώρηση εικονικών μισθωτηρίων και τη διακίνηση χρημάτων. Πολλά ακόμη άτομα εμφανίζονταν ως ψευδείς ιδιοκτήτες ή μισθωτές ακινήτων και λάμβαναν επιδοτήσεις χωρίς να έχουν καμία πραγματική σχέση με τον αγροτικό τομέα (Euronews, 2025).

Ιδιαίτερα οργανωμένο ήταν και το σύστημα «ξεπλύματος» των παράνομων εσόδων. Τα χρήματα των επιδοτήσεων καταβάλλονταν αρχικά σε λογαριασμούς προσώπων που λειτουργούσαν ως δικαιούχοι-βιτρίνες και στη συνέχεια μεταφέρονταν γρήγορα σε άλλους λογαριασμούς, συγγενικών ή συνεργαζόμενων προσώπων, ώστε να χαθεί η αρχική τους προέλευση. Χρησιμοποιήθηκαν μεσολαβητές για αναλήψεις και καταθέσεις, εικονικά τιμολόγια για ανύπαρκτες συναλλαγές, καθώς και στοιχηματικοί λογαριασμοί και τεχνολογικές εφαρμογές που δυσχέραιναν την ιχνηλάτηση των χρημάτων. Τα «καθαρισμένα» ποσά επενδύονταν σε οχήματα, μηχανήματα, κοσμήματα και άλλα περιουσιακά στοιχεία υψηλής αξίας, ενώ σε ορισμένες περιπτώσεις καταγράφηκαν ακόμη και εικονικές μεταβιβάσεις ή αλλαγές προσωπικών στοιχείων για την αποφυγή δεσμεύσεων (Euronews, 2025).

Κατά τις έρευνες της αστυνομίας κατασχέθηκαν οχήματα, δίκυκλα, αγροτικά μηχανήματα, κοσμήματα, ηλεκτρονικές συσκευές, έγγραφα, καθώς και χρηματικά ποσά, ενώ δεσμεύτηκαν τραπεζικοί και στοιχηματικοί λογαριασμοί δεκάδων εμπλεκομένων. Η συνολική οικονομική ζημία για τα συμφέροντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Ελληνικού Δημοσίου υπολογίζεται ήδη σε πάνω από πέντε εκατομμύρια ευρώ, με τις αρχές να εκτιμούν ότι μετά την πλήρη ανάλυση των δεδομένων το ποσό μπορεί να ξεπεράσει τα δέκα εκατομμύρια. Οι συλληφθέντες οδηγήθηκαν ενώπιον του αρμόδιου Ευρωπαϊκού Εισαγγελέα, αντιμετωπίζοντας βαριές κατηγορίες που αφορούν τη σύσταση εγκληματικής οργάνωσης, την απάτη σε βάρος επιχορηγήσεων και τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες (Euronews, 2025).

Η υπόθεση έχει λάβει πλέον έντονες πολιτικές και νομικές διαστάσεις, καθώς ερευνάται από την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία, η οποία έχει απαγγείλει κατηγορίες σε περίπου 100 υπόπτους για απάτη εις βάρος του ευρωπαϊκού προϋπολογισμού, με ποινές που φτάνουν έως και πέντε έτη φυλάκισης. Παράλληλα, διατυπώνονται σοβαρές αιχμές για συγκάλυψη από προηγούμενες διοικήσεις του Ο.Π.Ε.Κ.Ε.Π.Ε. και για απομάκρυνση στελεχών που επιχείρησαν να βάλουν τάξη στο σύστημα. Η κυβέρνηση έχει εξαγγείλει πλήρη διαχειριστικό έλεγχο και δομικές αλλαγές, ακόμη και την ενσωμάτωση του οργανισμού στην ΑΑΔΕ, ενώ η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρακολουθεί στενά την υπόθεση, αφήνοντας ανοιχτό το ενδεχόμενο προστίμων ή αναστολής χρηματοδοτήσεων. Την ίδια στιγμή, το σκάνδαλο έχει προκαλέσει έντονη αναστάτωση στον αγροτικό κόσμο, με καθυστερήσεις πληρωμών και αυστηρότερους ελέγχους, ενισχύοντας την ανάγκη για διαφάνεια, ψηφιοποίηση και αποτελεσματική θωράκιση του συστήματος ενισχύσεων, ώστε να προστατεύονται οι συνεπείς παραγωγοί (Κουτσελάκη, 2025).

Η Ευρωπαϊά Εισαγγελέας, Λάουρα Κοβέσι, αναφερόμενη στο σκάνδαλο του Ο.Π.Ε.Κ.Ε.Π.Ε. τόνισε με έντονο τρόπο ότι το ελληνικό θεσμικό πλαίσιο και ειδικότερα το άρθρο 86 του Συντάγματος λειτούργησε ως σοβαρό εμπόδιο στην διερεύνηση των υποθέσεων. Υπογράμμισε πως για χρόνια, ευρωπαϊκά κονδύλια που προορίζονταν για έντιμους αγρότες κατέληξαν στα χέρια επιτήδειων, συνδέοντας τον Ο.Π.Ε.Κ.Ε.Π.Ε. με φαινόμενα διαφθοράς, πελατειακών σχέσεων και πλήρους ανεπάρκειας στους μηχανισμούς πρόληψης και ελέγχου. Με χαρακτηριστικές εκφράσεις έκανε λόγο για την ανάγκη να «καθαριστούν οι στάβλοι του Αυγεία», επισημαίνοντας ότι μόνο με ουσιαστικό ρόλο της δικαιοσύνης και με την αναθεώρηση του άρθρου 86 του Ελληνικού Συντάγματος περί ευθύνης υπουργών, μπορεί να αρθούν τα εμπόδια που προστατεύουν πολιτικά πρόσωπα και να αποδοθούν πραγματικά ευθύνες, με απαραίτητη την πολιτική βούληση ώστε αυτή η αλλαγή να προχωρήσει άμεσα (Doulgkeri, 2025).

Η υπόθεση βρίσκεται σε εξέλιξη καθώς η Βουλή σύστησε εξεταστική επιτροπή για να διερευνήσει τις παράνομες αγροτικές επιδοτήσεις κατόπιν ψηφοφορίας με 166 θετικές ψήφους τον Ιούλιο του 2025. Από τότε, η επιτροπή συνεχίζει τις εργασίες της, ακροάζεται μάρτυρες και εμπλεκόμενα πρόσωπα, με τις συνεδριάσεις να έχουν εντατικό χαρακτήρα. Οι συνεδριάσεις της εξεταστικής επιτροπής δεν έχουν ολοκληρωθεί καθώς έχει αποφασιστεί παράταση εργασιών έως τις 15 Φεβρουαρίου 2026 ώστε να εξεταστούν επιπλέον μάρτυρες (Υraithros, 2025).

4.2 Οργανωμένο έγκλημα στην οικονομική κρίση

Μελέτες που έχουν πραγματοποιηθεί από εγκληματολόγους, υπογραμμίζουν ότι οι δύσκολες οικονομικές συνθήκες που επικρατούν σε περιόδους γενικευμένης κρίσης, όπως η ανεργία, η φτώχεια και η αύξηση των εισοδηματικών ανισοτήτων, συνδέονται άμεσα με την άνοδο της οργανωμένης εγκληματικότητας. (European Commission, 2025.) Χαρακτηριστικά, στη μελέτη του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών για τα Ναρκωτικά και το Έγκλημα (U.N.O.D.C.) του 2011, η οποία αφορούσε δεκαπέντε κράτη-μέλη, διαπιστώθηκε ότι οι μεταβολές βασικών οικονομικών δεικτών συνοδεύονται από αντίστοιχες αλλαγές στις εγκληματικές τάσεις, με αισθητή αύξηση του εγκλήματος κατά τη διάρκεια της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης.

Η διεθνής οικονομική κρίση της περιόδου 2008–2012 είχε ιδιαίτερα αρνητικές επιπτώσεις στην οικονομική και κοινωνική ζωή της Ελλάδας. Οι πολιτικές και τα αυστηρά μέτρα λιτότητας που επιβλήθηκαν για τη μείωση του δημόσιου χρέους, οδήγησαν σε μια παρατεταμένη κοινωνική και οικονομική αποσταθεροποίηση. Το φαινόμενο αυτό εκφράστηκε μέσω της αύξησης της ανεργίας, της φτώχειας, της εισοδηματικής ανισότητας και της υποβάθμισης του βιοτικού επιπέδου, πλήττοντας ιδιαίτερα τις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες. Ο κοινωνικός ιστός αποδυναμώθηκε, οι κοινωνικοί δεσμοί χαλάρωσαν και μεγάλος αριθμός πολιτών αποκλείστηκε από τη νόμιμη οικονομία, βρίσκοντας διέξοδο στην παρανομία και την εγκληματικότητα.

Η μείωση του εισοδήματος κατά την οικονομική κρίση υποβάθμισε τόσο τον επίσημο όσο και τον άτυπο κοινωνικό έλεγχο και ενίσχυσε τις εγκληματικές ευκαιρίες μέσα από κοινωνικές και οικονομικές μεταβολές, όπως η φοροδιαφυγή και το παραεμπόριο.

Η οικονομική θεωρία του εγκλήματος υποστηρίζει ότι τα άτομα σταθμίζουν ορθολογικά το κόστος και το όφελος των πράξεών τους, επιλέγοντας παράνομες δραστηριότητες όταν εκτιμούν ότι τα οφέλη υπερτερούν των κινδύνων.¹⁹⁹ Το οργανωμένο έγκλημα, προσφέροντας εναλλακτικές μορφές απασχόλησης σε πληθυσμούς αποκλεισμένους από τη νόμιμη αγορά εργασίας, καλύπτει το κενό της νόμιμης οικονομίας και εδραιώνεται σταδιακά εντός αυτής.

Παράλληλα, η οικονομική κρίση αποδυναμώνει θεσμικούς κοινωνικούς δεσμούς, όπως την οικογένεια, το σχολείο και την εργασία. Σύμφωνα με τη θεωρία των κοινωνικών δεσμών, η αποδυνάμωση αυτή αυξάνει την πιθανότητα εμπλοκής σε εγκληματικές συμπεριφορές.²⁰¹ Ωστόσο, νεότερες θεωρητικές προσεγγίσεις επισημαίνουν ότι τόσο η οικονομική ύφεση όσο και η οικονομική ευημερία μπορούν να ευνοήσουν την ανάπτυξη της οργανωμένης εγκληματικότητας, είτε μέσω της αύξησης των κινήτρων είτε μέσω της αύξησης των διαθέσιμων στόχων.²⁰² Στο ελληνικό πλαίσιο, έχει υποστηριχθεί ότι σε περιόδους κρίσης μειώνονται ορισμένες μορφές οργανωμένου εγκλήματος, καθώς η έλλειψη ρευστότητας και «μαύρου χρήματος» περιορίζει το προσδοκώμενο όφελος.

Σύμφωνα με την έκθεση της Europol (SOCTA 2013), η οικονομική κρίση δεν οδήγησε απαραίτητα σε ποσοτική αύξηση του οργανωμένου εγκλήματος, αλλά συνέβαλε στην ποιοτική του αναδιάρθρωση.²⁰⁴ Οι εγκληματικές ομάδες στράφηκαν σε δραστηριότητες υψηλής κερδοφορίας και χαμηλότερου ρίσκου, υιοθετώντας πιο ευέλικτες και δικτυακές μορφές δράσης με διασυννοριακό χαρακτήρα. Μεταξύ των βασικών συνεπειών καταγράφεται η άνθηση του παραεμπορίου, ιδίως καπνικών προϊόντων, η ενίσχυση της παράνομης διακίνησης μεταναστών, η εκμετάλλευση ευάλωτων πληθυσμών ως φθηνού εργατικού δυναμικού, η αύξηση στη διαφθορά και η αποδυνάμωση της πρόληψης λόγω περικοπών στον δημόσιο τομέα.

Στην Ελλάδα, οι εκθέσεις της ΕΛ.ΑΣ. αντιμετωπίζουν την οικονομική κρίση ως βασικό παράγοντα μεταβολής του οργανωμένου εγκλήματος τόσο σε ποσοτικό όσο και σε ποιοτικό επίπεδο.²⁰⁸ Η εμπειρική έρευνα της Σταμούλη (2015) καταδεικνύει διαχρονική αύξηση της δράσης νέων οργανωμένων εγκληματικών ομάδων, καθώς και μεταβολές στη φύση των εγκληματικών δραστηριοτήτων, με χαρακτηριστικά παραδείγματα το λαθρεμπόριο καπνού και την εκβίαση υπό μορφή παροχής προστασίας.

4.3 Οργανωμένο έγκλημα στην πανδημία

Η πανδημία του Covid-19, σε συνδυασμό με την καταναλωτική και την οικονομική κρίση καθώς και με την έλλειψη ρευστότητας, αποτέλεσε πρόσφορο έδαφος για την ενίσχυση της δράσης του οργανωμένου εγκλήματος, το οποίο εκμεταλλεύτηκε τις συνθήκες για την αύξηση των κερδών του. Στην Ιταλία, η Μαφία αξιοποίησε την υγειονομική κρίση κυρίως σε τρεις τομείς: αφενός μέσω της εξαγοράς επιχειρήσεων που αδυνατούσαν να καλύψουν τις οικονομικές τους υποχρεώσεις, αφετέρου μέσω της πτώχευσης εταιρειών που δεν μπόρεσαν να αποπληρώσουν τα δάνειά τους, τα οποία είχαν λάβει κατά την περίοδο της πανδημίας (Peluso, 2021, σελ 86–88)

Αντίστοιχα φαινόμενα παρατηρήθηκαν και σε επιχειρήσεις των οποίων η λειτουργία αναστάλη λόγω των περιοριστικών μέτρων, όπως ξενοδοχεία, εστιατόρια και μπαρ. Η έλλειψη ρευστότητας οδήγησε πολλές από αυτές τις επιχειρήσεις σε αναζήτηση παράνομης χρηματοδότησης με υψηλά επιτόκια. (Riccardi, 2022, σελ 86–88)

Παράλληλα, τα εγκληματικά δίκτυα ανέπτυξαν νέες δραστηριότητες με στόχο την εκμετάλλευση προϊόντων αυξημένης ζήτησης λόγω του φόβου που προκάλεσε ο κορονοϊός. Κατά την περίοδο της πανδημίας σημειώθηκε έντονη διακίνηση προϊόντων υγείας και υγιεινής, όπως μάσκες, γάντια μιας χρήσης και απολυμαντικά. (Europol, 2021, σελ 5–6) Η υποχρεωτική χρήση μάσκας σε δημόσιους και ιδιωτικούς χώρους οδήγησε σε εκρηκτική αύξηση της κυκλοφορίας προϊόντων κατώτερης ή αμφίβολης ποιότητας. (Dellasaga & Vorrath, 2020, σελ 2–5) Επιπλέον, καταγράφηκε διεθνώς η πώληση πλαστών ψηφιακών πιστοποιητικών εμβολιασμού (Δαβάνης, 2021) καθώς και ψεύτικων τεστ και εμβολίων κατά του Covid-19. (Στεργιούλης, 2020)

Ταυτόχρονα, οι περιορισμοί στις μετακινήσεις, το κλείσιμο των συνόρων και η μείωση της κυκλοφορίας δυσκόλεψαν την διακίνηση παράνομων προϊόντων (Στεργιούλης, 2020) και οδήγησαν σε μείωση των εγκλημάτων του δρόμου, όπως ληστείες και ανθρωποκτονίες. Ωστόσο, η δυσκολία πώλησης ναρκωτικών στον δρόμο αντισταθμίστηκε με τη στροφή στις διαδικτυακές αγορές (Global Initiative against Transnational Organized Crime, 2020).

Από τα παραπάνω μπορούμε να συμπεράνουμε ότι η πανδημία λειτούργησε ως ενισχυτικός παράγοντας του οργανωμένου εγκλήματος, η οποία προσαρμόστηκε στα νέα δεδομένα, αναδιοργανώθηκε, μέτρησε νέα μέλη και αύξησε τη βίαιη συμπεριφορά του. (Μπόση, 2021) Παράλληλα, ανέπτυξε νέες παράνομες αγορές [250], (Global Initiative against Transnational Organized Crime, 2020, σελ 1) ακόμη και στον τομέα της υγείας μέσω της διαφθοράς με συμμάχους πολιτικούς ή άλλους παράγοντες (Della Porta & Vannucci, σελ 8) επιβεβαιώνοντας τη σύνδεση ανάμεσα στη νομιμότητα και την παρανομία που έχει περιγράψει ο Chambliss (W.J. Chambliss, 1988, «On the Take», σελ 52 επ.)

Στην Ελλάδα, η πανδημία επηρέασε σημαντικά τη δράση της οργανωμένης εγκληματικότητας. Παρατηρήθηκε μείωση στα εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας, λόγω των περιοριστικών μέτρων (Α.Ε.Α./Κ.Α./Δ.Δ.Α./ΚΕ.ΣΥ.ΔΕ.Π., 2020, σελ 20–22) καθώς και μείωση και της κυκλοφορίας «μαύρου» χρήματος, εξαιτίας της περιορισμένης χρήσης μετρητών (Α.Ε.Α./Κ.Α./Δ.Δ.Α./ΚΕ.ΣΥ.ΔΕ.Π., 2020, σελ 21) Αντίθετα, καταγράφηκε σημαντική αύξηση των απατών, ιδίως μέσω διαδικτύου. (Α.Ε.Α./Κ.Α./Δ.Δ.Α./ΚΕ.ΣΥ.ΔΕ.Π., 2020, σελ 92)

Ιδιαίτερη σημασία παρουσιάζει η στροφή του οργανωμένου εγκλήματος προς το ηλεκτρονικό έγκλημα, το οποίο αυξήθηκε κατακόρυφα. Η εκτεταμένη χρήση του

διαδικτύου και η αύξηση του ηλεκτρονικού εμπορίου δημιούργησαν μεγάλες ευκαιρίες για τις εγκληματικά ομάδες (Cyberalert, 2023; Ριζόπουλος, 2021). Μέσω phishing, κακόβουλου λογισμικού και παραπλανητικών ηλεκτρονικών μηνυμάτων, οι δράστες αποκτούν πρόσβαση σε προσωπικά και τραπεζικά δεδομένα, προκαλώντας σημαντικές οικονομικές απώλειες (Α.Ε.Α./Κ.Α./Δ.Δ.Α./ΚΕ.ΣΥ.ΔΕ.Π., 2021, σελ 17)

Τέλος θα μπορούσαμε να πούμε ότι η πανδημία ανέδειξε για ακόμη μία φορά την ικανότητα του οργανωμένου εγκλήματος να προσαρμόζεται, να εκμεταλλεύεται κρίσεις και να μετασχηματίζει τις δομές και τις πρακτικές του, δημιουργώντας μια παγκόσμια παράνομη αγορά με διαρκώς αυξανόμενα κέρδη και προοπτικές.

4.4 Οργανωμένο έγκλημα στον κυβερνοχώρο

Η Europol, με έδρα τη Χάγη, αποτελεί έναν βασικό οργανισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη στήριξη των κρατών-μελών στην πρόληψη και την καταπολέμηση του διεθνούς και οργανωμένου εγκλήματος, της τρομοκρατίας και του κυβερνοεγκλήματος. Το κυβερνοέγκλημα συγκαταλέγεται στις κορυφαίες προτεραιότητες του Οργανισμού, γεγονός που αποτυπώνεται και στην τελευταία Αξιολόγηση Απειλών για το Σοβαρό και Οργανωμένο Έγκλημα στην ΕΕ (EU-SOCTA) σύμφωνα με την οποία, βασικές απειλές στον κυβερνοχώρο θεωρούνται οι κυβερνοεπιθέσεις, οι διαδικτυακές απάτες και η σεξουαλική εκμετάλλευση παιδιών μέσω διαδικτύου. (Europol, 2025)

Τα τελευταία χρόνια, και ιδίως κατά το πρόσφατο διάστημα, το κυβερνοέγκλημα παρουσιάζει σημαντικές μεταβολές. Η Europol, επισημαίνει ότι η κατάχρηση και η εκμετάλλευση δεδομένων έχει αναδειχθεί σε κεντρικό άξονα του σύγχρονου εγκληματικού οικοσυστήματος. Τα κλεμμένα δεδομένα δεν αποτελούν πλέον μόνο μέσο για την τέλεση εγκλημάτων, αλλά και αυτοτελές «αγαθό», το οποίο εμπορεύεται και επαναχρησιμοποιείται σε παράνομες δραστηριότητες, από διαδικτυακές απάτες και επιθέσεις με λύτρα, έως τη σεξουαλική εκμετάλλευση ανηλίκων. (Europol, 2025)

Οι εγκληματικές οργανώσεις που δρουν στον κυβερνοχώρο παράνομα, χρησιμοποιούν διάφορες τεχνικές για την απόκτηση πρόσβασης σε προσωπικά δεδομένα, εκμεταλλευόμενοι τόσο τα κενά ασφαλείας όσο και την ανθρώπινη απροσεξία. Τα θύματα παραπλανώνται ώστε να αποκαλύψουν ευαίσθητες πληροφορίες. Η χρήση της τεχνητής νοημοσύνης ενισχύει ακόμη περισσότερο αυτές τις πρακτικές, καθιστώντας τα μηνύματα πιο πειστικά διευκολύνοντας σε μεγάλο βαθμό την εγκληματική διαδικασία. (Europol, 2025)

Ακόμη, έχει αναπτυχθεί μια οργανωμένη «αγορά» γύρω από την πώληση παραβιασμένων συστημάτων και λογαριασμών διαφημίζοντας ολόένα και περισσότερο υπηρεσίες σε εξειδικευμένες εγκληματικές πλατφόρμες, απευθυνόμενοι σε ευρύ φάσμα δραστών του κυβερνοχώρου. Με τον τρόπο αυτό επιδιώκουν να αυξήσουν τα κέρδη τους και να δυσκολέψουν την παρέμβαση των δικωτικών αρχών (Europol, 2025)

Ιδιαίτερη σημασία αποκτά και η αυξανόμενη χρήση κρυπτογραφημένων εφαρμογών επικοινωνίας, οι οποίες αξιοποιούνται για τη διαφήμιση, τη διαπραγμάτευση και την ολοκλήρωση παράνομων συναλλαγών που αφορούν κλεμμένα δεδομένα, καθώς και για την ανταλλαγή προσωπικών στοιχείων θυμάτων, συμπεριλαμβανομένων και ανηλίκων. Συμπερασματικά, το κυβερνοέγκλημα

εξελίσσεται σε έναν κεντρικό τομέα δράσης του οργανωμένου εγκλήματος, αποδεικνύοντας τη διαρκή προσαρμοστικότητα και την αυξανόμενη πολυπλοκότητα των σύγχρονων οργανωμένων εγκληματικών ομάδων. (Europol, 2025)

Οι κυβερνοεγκληματίες αξιοποιούν ποικίλα μέσα για τη συλλογή προσωπικών δεδομένων, εκμεταλλευόμενοι τόσο τεχνικά κενά των συστημάτων όσο και την ανθρώπινη απροσεξία, με τις πρακτικές κοινωνικής μηχανικής να παίζουν πλέον καθοριστικό ρόλο. Μία από τις συνηθέστερες μεθόδους είναι το ηλεκτρονικό «ψάρεμα» (phishing), κατά το οποίο τα θύματα παραπλανώνται ώστε να αποκαλύψουν τα στοιχεία σύνδεσής τους μέσω δόλιων ιστοτόπων ή μολύνονται με κακόβουλο λογισμικό. Παράλληλα, χρησιμοποιούνται λογισμικά υποκλοπής πληροφοριών (infostealers), τα οποία εγκαθίστανται σε παραβιασμένες συσκευές και συλλέγουν ευαίσθητα δεδομένα, όπως κωδικούς πρόσβασης και στοιχεία συνεδρίας, συνήθως μέσω κακόβουλων συνδέσμων ή συνημμένων σε μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, SMS ή μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Τέλος, ιδιαίτερα διαδεδομένο είναι και το φωνητικό «ψάρεμα» (vishing), όπου οι δράστες, μέσω τηλεφωνικών κλήσεων και τεχνικών πλαστοπροσωπίας, προσποιούνται αξιόπιστες οντότητες προκειμένου να αποσπάσουν ευαίσθητες πληροφορίες από τα θύματα. (Europol, 2025).

4.4.1 Η περίπτωση του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου

Στις 25 Οκτωβρίου 2024, το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (Ε.Α.Π.) υπέστη κακόβουλη επίθεση στον ψηφιακό του χώρο, κατά την οποία κακόβουλο λογισμικό απέκτησε πρόσβαση σε κρίσιμα τμήματα των πληροφοριακών συστημάτων, περιλαμβανομένων της κύριας υποδομής και των αντιγράφων ασφαλείας, προκαλώντας απώλεια δεδομένων και δυσλειτουργίες στο δίκτυο. Η άμεση αντίδραση των τεχνικών υπηρεσιών και η χρήση αντιγράφων επέτρεψε την αποκατάσταση των λειτουργιών, περιορίζοντας τις επιπτώσεις. (Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, 2025)

Η επίθεση είχε ως αποτέλεσμα τη διαρροή όγκου προσωπικών δεδομένων, συνολικού μεγέθους περίπου 813 GB. ενώ περίπου 65 GB φαίνεται ότι είναι διαθέσιμα στο σκοτεινό διαδίκτυο (dark web). Τα δεδομένα που ενδέχεται να έχουν εκτεθεί περιλαμβάνουν προσωπικά στοιχεία, στοιχεία επικοινωνίας, ακαδημαϊκές πληροφορίες, οικονομικά και υγειονομικά δεδομένα, καθώς και στοιχεία επαγγελματικής και ερευνητικής δραστηριότητας. (Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, 2025)

Από την πρώτη στιγμή, το Ίδρυμα συνεργάστηκε με τις αρμόδιες αρχές, όπως η Εθνική Αρχή Κυβερνοασφάλειας, η Διεύθυνση Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος και η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, ενώ δημιουργήθηκε ειδική Ομάδα Διαχείρισης Περιστατικού για την αντιμετώπιση και τον περιορισμό των επιπτώσεων. Παράλληλα, ενημερώθηκαν οι ιδιοκτήτες των λογαριασμών που κλάπηκαν και δόθηκαν ενδεικτικές οδηγίες για την προστασία τους. Το Πανεπιστήμιο προχώρησε επίσης σε μηνυτήρια αναφορά κατά αγνώστου και υιοθέτησε ήδη μέτρα ενίσχυσης της ασφάλειας των πληροφοριακών συστημάτων, συνοδευόμενα από αναβάθμιση της υποδομής και πρόσθετες δικλίδες ασφαλείας. (Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, 2025)

Οι πιθανές συνέπειες όλων των παραπάνω, περιλαμβάνουν απόπειρες ηλεκτρονικού ψαρέματος (phishing), απάτες, παραβίαση ιδιωτικότητας, κακόβουλη χρήση προσωπικών στοιχείων, δημιουργία ψεύτικων λογαριασμών και υποκλοπή ταυτότητας. Παρ' όλα αυτά, ο αριθμός των εμπλεκόμενων φαινομενικά είναι περιορισμένος, όπως και το εύρος των δεδομένων που έχουν διαρρεύσει. (Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, 2025)

Για την προστασία των χρηστών, συστήθηκε αλλαγή κωδικών πρόσβασης, χρήση μοναδικών και ισχυρών κωδικών, επαγρύπνηση απέναντι σε ύποπτες επικοινωνίες, περιορισμένη κοινοποίηση προσωπικών στοιχείων σε δημόσιες πλατφόρμες και τακτική παρακολούθηση συναλλαγών. (Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, 2025)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Η GREEK MAFIA: ΔΟΜΗ, ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

5.1 Ορισμός της Greek Mafia

Ο όρος Greek Mafia (GM) όπως έχουμε ήδη αναφέρει, εμφανίζεται κυρίως σε δημοσιογραφικά ρεπορτάζ και αποτελεί όρο εμπνευσμένο από την Ιταλο-Αμερικανική Cosa Nostra, χωρίς ωστόσο επιστημονική ή νομική αναγνώριση (Βιδάλη, 2023) Η Εθνική Υπηρεσία Πληροφοριών (ΕΥΠ) στην Ετήσια Έκθεση 2022–2023 αναγνωρίζει οργανωμένα δίκτυα που λειτουργούν με δομή «μαφίας», χωρίς όμως να προσδιορίζει μορφολογικά χαρακτηριστικά ή εσωτερική λειτουργία (ΕΥΠ, 2022–2023, σελ 11)

Η διερεύνηση της GM βασίζεται σε συνδυασμό δημοσιογραφικών πληροφοριών, αναλύσεων εγκληματολογικών θεωριών και επίσημων στοιχείων της ΕΛ.ΑΣ. (2012–2022) για το σοβαρό και οργανωμένο έγκλημα. (Βιδάλη, 2010, σελ 572) Τα μέσα ενημέρωσης υπερπροβάλλουν γεγονότα ενώ οι επίσημες στατιστικές περιορίζονται σε αριθμητικά στοιχεία, καταγωγή και εγκληματικές κατηγορίες, χωρίς κοινωνικά χαρακτηριστικά ή αναφορά στη σύνδεση με τη νόμιμη οικονομία (Σπινέλλη, 2016 σελ 11–12) (Σταμούλη, 2019 σελ 226–227)

Η Ελλάδα δεν έχει γνωρίσει μαφία με την αυστηρή έννοια, δηλαδή μια κεντρικά οργανωμένη δομή με έλεγχο της τοπικής κοινωνίας και της οικονομίας, αλλά το οργανωμένο έγκλημα εξελίσσεται βάσει κοινωνικών ιδιαιτεροτήτων, στηριζόμενο σε συγγενικούς και φιλικούς δεσμούς: (Βιδάλη, 2023) Η ελληνική μαφία δρα κυρίως στην Αττική, με ομάδες σε Πάτρα, Καλαμάτα, Αγρίνιο, Ζάκυνθο και Μύκονο.

Η μελέτη της GM συνδυάζει εγκληματολογικές θεωρίες, δημοσιογραφικές πηγές και δεδομένα από την αστυνομία. Παράλληλα, αναγνωρίζεται η ύπαρξη σκοτεινού αριθμού εγκληματικότητας, που δεν καταγράφεται στις επίσημες στατιστικές. (Βιδάλη, 2010 σελ 573) Οι αναλύσεις αυτές είναι απαραίτητες για να κατανοηθούν οι δυσκολίες των αρχών στην αντιμετώπιση της GM, ιδίως σε υποθέσεις συμβολαίων θανάτου, εκβιασμών και λαθρεμπορίου.

5.2 Δομή, Λειτουργία και Κοινωνικά Δίκτυα

Η GM δεν αποτελεί ενιαία οργάνωση, αλλά δίκτυο ομάδων σε ανταγωνισμό. (Βιδάλη, 2023) Οι ομάδες είναι πολυμελείς, με ιεραρχική δομή, καταμερισμό καθηκόντων και αλληλεγγύη, συχνά βασισμένη σε οικογενειακούς και συναισθηματικούς δεσμούς. (Kleemans, 2014 σελ 6) Οι ηγετικές θέσεις καταλαμβάνονται κυρίως από Έλληνες, ενώ μέλη προέρχονται από χώρες των Βαλκανίων και της πρώην Σοβιετικής Ένωσης (Σουλιώτης, 2021; Κρουστάλλη, 2022)

Η GM λειτουργεί ως οικονομική επιχείρηση (enterprise theory, Chambliss, 1978), όπου οι παράνομες δραστηριότητες παρουσιάζονται ως νόμιμες επιχειρήσεις, υπακούοντας σε κανόνες προσφοράς και ζήτησης. (Kleemans, 2014 σελ 3-4) Οι παράνομες αυτές δραστηριότητες περιλαμβάνουν διακίνηση ναρκωτικών, λαθρεμπόριο, εκβιασμούς, μαστροπεία και «ξεκαθάρισμα λογαριασμών». (Σόμπολος, 2024) Η GM προσφέρει επίσης θέσεις εργασίας σε νέους από εύάλωτα κοινωνικά στρώματα, λειτουργώντας με έναν τρόπο ρυθμιστικά όσο αφορά την ανεργία και την φτώχεια. (Βιδάλη, 2009)

Η κοινωνική δομή της GM είναι πολυεπίπεδη. Κάποια από τα μέλη της ανήκουν στην πολιτική και οικονομική ελίτ, δημιουργώντας δίκτυα πελατείας και εξουσίας. (Αντωνόπουλος & Παπανικολάου, 2021) Η διαφθορά κρατικών λειτουργών, όπως αστυνομικών, δικαστικών, τραπεζικών και σωφρονιστικών, εξασφαλίζει ποινική ασυλία και προστασία (Σουλιώτης, 2021). Η ιεραρχία της GM καλύπτει και κατώτερες βαθμίδες με μέλη χαμηλού κοινωνικού και εκπαιδευτικού επιπέδου, υπεύθυνα για βίαιες πράξεις, και ηγετικές βαθμίδες υψηλού κοινωνικο-οικονομικού στάτους με πολιτικές συνδέσεις. (Βιδάλη, 2017 σελ 153) Οι γυναίκες συμμετέχουν κυρίως σε υποστηρικτικούς ρόλους, όπως στη μαστροπεία και τη διαχείριση συμβολαίων θανάτου (Σουλιώτης, 2023)

Η διαφθορά αποτελεί διαχρονικά έναν βασικό μηχανισμό στήριξης και προστασίας του οργανωμένου εγκλήματος, καθώς επιτρέπει τη μείωση του κινδύνου κρατικής παρέμβασης και τη διασφάλιση της συνέχισης των εγκληματικών δραστηριοτήτων. Μέσω της δωροδοκίας και της δημιουργίας δικτύων επιρροής σε κρίσιμους θεσμούς – όπως η Αστυνομία, η Δικαιοσύνη, οι φορολογικές και τελωνειακές αρχές, η τοπική αυτοδιοίκηση και η πολιτική εξουσία – οι εγκληματικές οργανώσεις εξασφαλίζουν ανοχή, σιωπή και πρόσβαση σε καίριες πληροφορίες. Όσο ευρύτερη είναι η θεσμική διείσδυση μιας οργάνωσης, τόσο μεγαλύτερη είναι η ισχύς και η ανθεκτικότητά της απέναντι στους μηχανισμούς δίωξης, επιβεβαιώνοντας τη θεωρία της συμβιωτικής σχέσης παρανομίας και νομιμότητας που έχει αναδείξει ο Chambliss (Διμέλλη, 2020).

Στην Ελλάδα, η διαφθορά συνιστά διαχρονικό πρόβλημα, συνδεδεμένο με το πελατειακό σύστημα και τη λειτουργία των θεσμών, γεγονός που αντανακλάται και στο 91% των πολιτών θεωρεί τη διαφθορά ευρέως διαδεδομένη (in.gr, 10.6.2020), ενώ η χώρα κατατάσσεται χαμηλά στον Δείκτη Αντίληψης Διαφθοράς (Transparency International, 2023).

Ιδιαίτερη σημασία για τη δράση της Greek Mafia έχει η διαφθορά στην Αστυνομία, η οποία δεν περιορίζεται στη διευκόλυνση ή συγκάλυψη εγκληματικών ενεργειών, αλλά εκτείνεται σε περιπτώσεις ενεργού συμμετοχής αστυνομικών ως εισπρακτόρων ή και στελεχών εγκληματικών δικτύων (Καλαφάτης, 2015). Τα στοιχεία των διώξεων αστυνομικών, τόσο την περίοδο λειτουργίας των «Αδιάφθορων» όσο και τα πρόσφατα έτη, αναδεικνύουν τη δομική διάσταση του

προβλήματος (Λαμπρόπουλος, 2019· Υ.Ε.Υ.Σ.Α., 2022), ενώ η διαφθορά σωφρονιστικών υπαλλήλων, ιδίως μέσω της παράνομης χρήσης κινητών τηλεφώνων στις φυλακές, επιτρέπει τη συνέχιση και τον συντονισμό της εγκληματικής δράσης ακόμη και εντός των καταστημάτων κράτησης. Η Greek Police Mafia, δηλαδή η διαφθορά στην ΕΛ.ΑΣ., διεισδύει σε επιχειρήσεις της GM, με χρηματισμούς αστυνομικών και κάλυψη παράνομων δραστηριοτήτων. (Γιαννακόπουλος, 2023) Η ΕΥΠ έχει καταγράψει πάνω από 106.000 συνομιλίες που αποκαλύπτουν συνεργασίες μεταξύ εγκληματιών και διαφθαρμένων λειτουργών, ενώ η δικαστικές αρχές αντιμετωπίζουν προβλήματα τεκμηρίωσης και παραγραφής (Κουκουμάκας, 2023)

Σημαντικό στοιχείο είναι η πιθανή σύνδεση της GM με τρομοκρατικές οργανώσεις. Αν και ο σκοπός τους είναι διαφορετικός, οικονομικό όφελος από τη μια, πολιτικοί ή ιδεολογικοί στόχοι από την άλλη μεριά, καταγράφονται συνεργασίες σε υποθέσεις όπως η απόπειρα απόδρασης Παναγιώτη Βλαστού στις φυλακές Τρικάλων (in.gr, 2011) και η σύλληψη ατόμων για εκρηκτικά που σχετίζονταν με τους Πυρήνες της Φωτιάς (Καραμήτρου, 2024) Παρόλα αυτά, η Europol τονίζει ότι δεν υπάρχει συστηματική συνεργασία μεταξύ τους. (EU SOCTA, 2021 σελ 25)

5.3 Δραστηριότητες και Ιστορική Εξέλιξη

Η GM δραστηριοποιείται σε ένα ευρύ φάσμα παράνομων εργασιών: εμπορία ανθρώπων, ναρκωτικά, όπλα, λαθρεμπόριο καυσίμων και τσιγάρων, εκβιασμούς, συμβόλαιο θανάτου, απάτες, ξέπλυμα χρημάτων, πολιτική διαφθορά και παράνομο τζόγο (SOCTA, 2021 σελ 12–15; Global Organized Crime Index Greece, 2023 σελ 5) Η Ελλάδα αποτελεί χώρα διέλευσης και προορισμού για ναρκωτικά, με κύρια σημεία εισόδου Πειραιά και Θεσσαλονίκη, ενώ η Μύκονος συνδέεται με οίκους ανοχής και διακίνηση κοκαΐνης (Ρηγόπουλος, 2023)

Η ιστορική εξέλιξη της GM εμφανίζει «κύκλους αίματος», όπου αντιπαλότητες μεταξύ ομάδων οδηγούν σε εκτελέσεις, ακόμα και εντός της ίδιας οικογένειας εγκληματιών. Από τη δεκαετία του 1990 μέχρι το 2025, έχουν καταγραφεί πάνω από 30 θάνατοι, με κύκλους βίας που συνδέονται με οικονομικά συμφέροντα της νυχτερινής ζωής, λαθρεμπορίου και εκβιασμών.

Η GM έχει προσαρμοστεί σε κοινωνικές και οικονομικές κρίσεις. Η οικονομική άνθηση της δεκαετίας του 1990 και η επακόλουθη κρίση 2007–2019 δημιούργησαν νέες ευκαιρίες για φοροδιαφυγή, λαθρεμπόριο και εταιρικές απάτες (SOCTA 2013; Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2013) Κατά την πανδημία, η GM εκμεταλλεύτηκε κενά και περιορισμούς, επεκτείνοντας δραστηριότητες σε κυβερνοεγκλήματα, παράνομη μετανάστευση και εκβιασμούς μέσω ψηφιακών μέσων (Ελληνική Αστυνομία, 2020; SOCTA, 2021)

Η Greek Mafia λειτουργεί επίσης ως διεθνές δίκτυο, συνεργαζόμενη με αλβανικές, ρωσικές, γεωργιανές και άλλες μαφίες, κυρίως στον τομέα των ναρκωτικών, του trafficking και του λαθρεμπορίου. Η στρατηγική της συνδυάζει βία, διαφθορά και εκμετάλλευση της οικονομικής και κοινωνικής αβεβαιότητας, διασφαλίζοντας κερδοφορία και επιρροή σε δημόσιους και ιδιωτικούς χώρους (Βιδάλη, 2020)

Συμπερασματικά, η Greek Mafia αποτελεί πολύπλοκο κοινωνικοοικονομικό φαινόμενο, με ιεραρχική δομή, πολυεπίπεδη κοινωνική δικτύωση, έντονη χρήση βίας και παράνομες δραστηριότητες υψηλής κερδοφορίας, που επηρεάζει τη δημόσια

διοίκηση, την οικονομία, την ασφάλεια και τη Δημοκρατία (Βιδάλη, 2023) Η παρακολούθηση της ιστορικής της εξέλιξης και των δολοφονιών προσφέρει χρήσιμα στοιχεία για την κατανόηση της οργανωμένης εγκληματικότητας στην Ελλάδα, ενώ ταυτόχρονα αναδεικνύει την ανάγκη αποτελεσματικής δράσης των αρχών και προστασίας των θεσμών.

5.4 Συμβόλαια θανάτου της Greek Mafia

Τα τελευταία δέκα χρόνια, η δράση της λεγόμενης «Greek Mafia» έχει αφήσει πίσω της μια μακρά σειρά από εκτελέσεις που, στη συντριπτική τους πλειονότητα, παραμένουν ανεξιχνίαστες. Παρά τις έρευνες και τις συλλήψεις, το οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα φαίνεται να λειτουργεί με όρους εσωτερικού πολέμου, όπου τα συμβόλαια θανάτου αποτελούν μέσο επιβολής, εκδίκησης και διατήρησης της εξουσίας. Στελέχη των αρχών ασφαλείας έχουν κατά καιρούς παραδεχτεί ότι η εξάρθρωση τέτοιων κυκλωμάτων είναι εξαιρετικά δύσκολη, κυρίως λόγω της σιωπής που επιβάλλεται στον κόσμο της νύχτας. Η «ομερτά», ο φόβος και τα αντικρουόμενα συμφέροντα καθιστούν σχεδόν αδύνατη τη συγκρότηση ολοκληρωμένων δικογραφιών, ειδικά σε υποθέσεις που σχετίζονται με προστασίες νυχτερινών κέντρων, εκβιασμούς και παράνομες οικονομικές δραστηριότητες.

Μέσα σε αυτό το κλίμα, δεν είναι λίγοι εκείνοι που υποστηρίζουν ότι η συνεχής αλληλοεξόντωση μεταξύ των μελών του υποκόσμου λειτουργεί, έστω και άτυπα, ως ένας μηχανισμός «αυτορρύθμισης» του εγκλήματος. Ωστόσο, η πραγματικότητα δείχνει ότι αυτός ο ανελέητος πόλεμος δεν περιορίζει τη δράση των εγκληματικών οργανώσεων, αλλά αντίθετα την καθιστά πιο βίαιη και πιο απρόβλεπτη, με σοβαρές επιπτώσεις στη δημόσια ασφάλεια.

Η δολοφονία του Βασίλη Γρίβα από την Greek mafia τον Μάιο του '17, αποτέλεσε, κομβικό σημείο στην κλιμάκωση της βίας μεταξύ αντίπαλων εγκληματικών ομάδων. Ο 46χρονος bodybuilder εκτελέστηκε στα Γλυκά Νερά, έξω από δημοτικό σχολείο και μπροστά στο παιδί του, ύστερα από ενέδρα επαγγελματιών εκτελεστών. Η συγκεκριμένη υπόθεση ανέδειξε την υιοθέτηση μεθόδων που παραπέμπουν σε πρακτικές της ιταλικής μαφίας και σηματοδότησε την αρχή ενός έντονου ξεκαθαρίσματος λογαριασμών στον χώρο της Greek Mafia (Σπυρόπουλος, 2024; Λαμπρόπουλος, 2017).

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η δολοφονία του Βασίλη Στεφανάκου τον Ιανουάριο του 2018 στο Χαϊδάρι. Πρόκειται για μια εκτέλεση που θεωρείται από τις ακριβότερες στην ιστορία του ελληνικού υποκόσμου. Ο Στεφανάκος, τον οποίο η αστυνομία συνέδεε με ηγετικό ρόλο στη Greek Mafia, δολοφονήθηκε μέρα μεσημέρι, μέσα στο αλεξίσφαιρο αυτοκίνητό του, από εκτελεστές που χρησιμοποίησαν καλάσνικοφ και κινήθηκαν με απόλυτο επαγγελματισμό. Η δολοφονία του προκάλεσε έντονη αναστάτωση στον κόσμο της νύχτας, καθώς ανέτρεψε ισορροπίες και δημιούργησε κενό εξουσίας, το οποίο γρήγορα μετατράπηκε σε αιτία νέων συγκρούσεων. (News247.gr, 2024)

Λίγους μήνες αργότερα, τον Μάιο του 2018, ακολούθησε η δολοφονία του απόστρατου αξιωματικού της ΕΛ.ΑΣ. Σπύρου Παπαχρήστου έξω από ταβέρνα στην Παλλήνη. Ο Παπαχρήστος, γνωστός στους κύκλους της αστυνομίας ως

«τεθωρακισμένος» λόγω της σωματικής του διάπλασης και της εκπαίδευσής του, έπεσε νεκρός από πέντε σφαίρες. Η εκτέλεσή του θεωρήθηκε επίσης συμβόλαιο υψηλού κόστους και συνδέθηκε με συγκρούσεις στον χώρο της προστασίας και της παράνομης δραστηριότητας της νύχτας. (Θανάσουλας, 2025)

Έναν μήνα μετά, η βία συνεχίστηκε με τη δολοφονία του Μανώλη Καραγιάννη στο Παλαιό Φάληρο. Ο Καραγιάννης, γνωστός με διάφορα προσωνύμια στον υπόκοσμο, δέχθηκε καταιγισμό πυρών από καλάσνικοφ έξω από πολυκατοικία και υπέκυψε στα τραύματά του λίγο αργότερα στο νοσοκομείο. Οι αρχές τον θεωρούσαν βασικό ύποπτο για τη δολοφονία του Παπαχρήστου, ενώ το όνομά του είχε συνδεθεί και με την εκτέλεση του Στεφανάκου. Η δολοφονία του θεωρήθηκε ως μέρος της ίδιας αλυσίδας αντεκδικήσεων που χαρακτήριζε εκείνη την περίοδο τον πόλεμο της Greek Mafia. (Θανάσουλας, 2025)

Το 2019, ένας ακόμη κρίκος προστέθηκε σε αυτή την αλυσίδα αίματος με τη δολοφονία του επιχειρηματία Δημήτρη Μάλαμα στο Χαϊδάρι. Ο Μάλαμας εκτελέστηκε με δεκαοκτώ σφαίρες ενώ βρισκόταν μέσα στο αυτοκίνητό του, σταματημένος σε φανάρι, λίγα μέτρα από την επιχείρησή του. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της αστυνομίας, είχε κεντρικό ρόλο σε ένα σύνθετο κύκλωμα εκβιασμών και προστασίας και ήταν γνωστός στον χώρο ως «τραπεζίτης», καθώς διαχειριζόταν τα οικονομικά της οργάνωσης. Η δολοφονία του επιβεβαίωσε ότι η σύγκρουση είχε περάσει σε μία νέα, πιο αιματηρή φάση. (Θανάσουλας, 2025)

Το 2020 ακολούθησε η εκτέλεση του Δημήτρη Καπετανάκη, ενός από τους πιο γνωστούς «νονούς» της νύχτας. Δολοφονήθηκε μέρα μεσημέρι στα Βριλήσσια, κοντά στο σπίτι του, από δράστες που πυροβόλησαν από αυτοκίνητο και στη συνέχεια έκαψαν το όχημα διαφυγής. Ο Καπετανάκης ήταν παλιός γνώριμος της αστυνομίας για εκβιασμούς, ληστείες και συμμετοχή σε εγκληματικά δίκτυα, ενώ το όνομά του είχε εμφανιστεί και σε υποθέσεις που αφορούσαν άλλα δολοφονημένα πρόσωπα του υποκόσμου. (Θανάσουλας, 2025)

Στην ίδια αλυσίδα βίαιων γεγονότων εντάσσεται και η δολοφονία του πυγμάχου Τάσου Μπερδέση, ο οποίος εκτελέστηκε στις 31 Μαΐου 2021 στη Βάρη. Η υπόθεση χαρακτηρίστηκε από την αστυνομία ως ξεκαθάρισμα λογαριασμών και ανέδειξε ότι ακόμη και πρόσωπα χωρίς ηγετικό ρόλο στις εγκληματικές οργανώσεις μπορούν να αποτελέσουν στόχους, γεγονός που υπογραμμίζει την έκταση και την ένταση της εγκληματικής βίας (Newsit, 2021).

Στο ίδιο πλαίσιο εντάσσεται και η δολοφονία του Γιάννη Σκαφτούρου, ο οποίος εκτελέστηκε με καλάσνικοφ στις 25 Απριλίου 2022 στα Σκούρτα Βοιωτίας, μπροστά σε συγγενείς και φίλους του. Η εν ψυχρώ εκτέλεση ανέδειξε τη βιαιότητα των συγκρούσεων εντός της Greek Mafia, ενώ οι αρχές εκτιμούν ότι οι δράστες ανήκαν σε διεθνές εγκληματικό δίκτυο (Ανδριανόπουλος, 2024).

Ιδιαίτερη σημασία για τις ισορροπίες στον χώρο του οργανωμένου εγκλήματος είχε και η δολοφονία του Βαγγέλη Ζαμπούνη, ο οποίος έπεσε νεκρός έξω από πρατήριο καυσίμων ιδιοκτησίας του στην Αττική. Η εκτέλεσή του θεωρείται κομβική για την αναδιάρθρωση δυνάμεων εντός της Greek Mafia, ενώ το κόστος του συμβολαίου θανάτου εκτιμάται ότι ξεπέρασε τα πέντε εκατομμύρια ευρώ, γεγονός που καταδεικνύει τα υπέρογκα ποσά που διακινούνται κατά την δράση των εγκληματικών οργανώσεων (Καθημερινή, 2024).

Η δολοφονία του Γιάννη Λάλα στη 01 Νοεμβρίου 2025 στην Αράχωβα, ήρθε να επιβεβαιώσει ότι ο πόλεμος αυτός δεν έχει τελειώσει. Ο Λάλας, γνωστό πρόσωπο του υποκόσμου, είχε στο παρελθόν κατηγορηθεί –και τελικά αθωωθεί– για τη

δολοφονία του Καραϊβάζ και άλλες σοβαρές υποθέσεις. Το τελευταίο διάστημα φέρεται να είχε συμμαχήσει με ρωσόφωνη μαφιόζικη οργάνωση, γεγονός που τον έφερε σε ανοιχτή σύγκρουση με τη Greek Mafia. Η εκτέλεσή του, με καλάσνικοφ και μεθοδική οργάνωση, αποδίδεται σε ξεκαθάρισμα λογαριασμών, ενώ οι αρχές κατάφεραν να φτάσουν στη σύλληψη τεσσάρων ατόμων, αξιοποιώντας κυρίως βιντεοληπτικό υλικό. (LiFO Newsroom, 2025)

Το γενικό συμπέρασμα είναι ανησυχητικό. Το οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα εξακολουθεί να λειτουργεί με σκληρούς κανόνες, όπου η ανθρώπινη ζωή έχει μικρή αξία και η σιωπή επιβάλλεται με τη βία. Οι ανεξιχνίαστες εκτελέσεις δεν αποτελούν μόνο αποτυχία της δικαιοσύνης, αλλά και μια διαρκή υπενθύμιση ότι ο πόλεμος της νύχτας συνεχίζεται, συχνά μακριά από τα φώτα της δημοσιότητας, με θύματα τόσο τους εμπλεκόμενους όσο και την ίδια την κοινωνία.

5.5 Η Δολοφονία του Ελεύθερου Τύπου (Γιώργος Καραϊβάζ)

Όλα αυτά τα περιστατικά είχαν απασχολήσει εκτενώς τον δημοσιογράφο Γιώργο Καραϊβάζ, ο οποίος είχε καταγράψει με λεπτομέρειες τη δράση της ελληνικής μαφίας και τις ανεξιχνίαστες εκτελέσεις. Ο ίδιος είχε επισημάνει ότι η ατιμωρησία και το χαμηλό ποσοστό εξιχνίασης των συμβολαίων θανάτου ενισχύουν την αίσθηση παντοδυναμίας των εγκληματικών οργανώσεων. Δεν είναι τυχαίο ότι, σύμφωνα με εκτιμήσεις, την τελευταία δεκαπενταετία έχουν πραγματοποιηθεί περίπου εξήντα συμβόλαια θανάτου, από τα οποία έχει διαλευκανθεί μόνο ένα ελάχιστο ποσοστό (ΤΑ ΝΕΑ, 2021)

Η δολοφονία του δημοσιογράφου Γιώργου Καραϊβάζ στις 9 Απριλίου 2021 αποτελεί ένα από τα πλέον σοκαριστικά και ανεξιχνίαστα ακόμα και σήμερα, γεγονότα της σύγχρονης ελληνικής κοινωνίας, αναδεικνύοντας τη δράση της οργανωμένης εγκληματικότητας στην Αττική και τις δυσκολίες των Αρχών στην αντιμετώπισή της. Ο Καραϊβάζ ήταν γνωστός για τα αστυνομικά του ρεπορτάζ και την εκτενή κάλυψη θεμάτων οργανωμένου εγκλήματος, γεγονός που πιθανότατα τον καθιστούσε στόχο για τη Greek Mafia (International Centre for Press and Media Freedom, 2025; IFJ, 2024).

Η εκτέλεση ήταν μελετημένη και οργανωμένη, με τη χρήση μαύρης μηχανής και λευκού βαν εταιρείας καθαρισμού. Οι δράστες άλλαζαν οχήματα, ενώ απενεργοποιούσαν τα κινητά τους κατά τις κρίσιμες ώρες για να μην εντοπιστούν. Το θύμα δέχθηκε δέκα πυροβολισμούς, εκ των οποίων οι εννιά ήταν θανατηφόροι (DW, 2021; The Guardian, 2021).

Ανάλυση καμερών ασφαλείας έδειξε επαναληπτική παρακολούθηση του θύματος και χρήση των ίδιων οχημάτων τις δύο ημέρες πριν και κατά τη διάρκεια της δολοφονίας, υποδηλώνοντας προετοιμασία και συστηματική παρακολούθηση. Οι δύο βασικοί ύποπτοι, αδέρφια ηλικίας 40 και 48 ετών, είχαν σημαντικό ποινικό παρελθόν, στο οποίο περιλαμβάνονταν ληστείες, απόπειρα ανθρωποκτονίας, σωματικές βλάβες και παραβάσεις περί όπλων. Και οι δύο είχαν εμπλακεί σε εγκληματικές ομάδες με Αλβανούς συνεργάτες, αποδεικνύοντας την διεθνή δράση και φύση της Greek Mafia. (Reporters Without Borders, 2025)

Στη δικογραφία περιλαμβάνονται συνομιλίες που είχαν καταγραφεί το 2015 από κοριούς της Ελληνικής Αστυνομίας κατά τη διάρκεια δίκης για την Greek Mafia, όπου δύο κατηγορούμενοι αναφέρονταν στον δημοσιογράφο και σχεδίαζαν ενέργειες

εναντίον του. Αυτές οι συνομιλίες επιβεβαιώνουν τη σύνδεση των δραστών με τη δολοφονία του Καραϊβάζ (Reader, 2023).

Η έρευνα αποκάλυψε σχέσεις των δραστών με κύκλους εκβιαστών και άλλες εκτελέσεις συμβολαίων θανάτου. Η άρση του τραπεζικού απορρήτου αποκάλυψε καταθέσεις ύψους 1.000.000 ευρώ στους λογαριασμούς των δύο αδελφών, οι οποίες ερμηνεύονται ως αμοιβή για την εκτέλεση του δημοσιογράφου. Παρά τις συλλήψεις, το Μικτό Ορκωτό Δικαστήριο αθώωσε τους δράστες λόγω αμφιβολιών σχετικά με την αξιοπιστία των αποδεικτικών στοιχείων, ενώ οι ηθικοί αυτουργοί παραμένουν άγνωστοι (Σουλιώτης, 2023).

Ο Καραϊβάζ είχε τηλεοπτική και διαδικτυακή παρουσία μεγάλης απήχησης, και μελετούσε σε βάθος τη δράση της Greek Mafia, παρακολουθώντας ομάδες και καταγράφοντας εκτελέσεις και συμφωνίες για δολοφονίες. Σε ρεπορτάζ του αναφερόταν σε σχέσεις κρατικών αξιωματούχων με μέλη οργανωμένων ομάδων, ενώ είχε παραδεχτεί ότι ήταν συνομιλητής ορισμένων κατηγορουμένων που αργότερα δολοφονήθηκαν (ΤΑ ΝΕΑ, 2021)

Οι έμπειροι αξιωματικοί της ασφάλειας προσπαθούν να εντοπίσουν το κίνητρο πίσω από τη δολοφονία του δημοσιογράφου Γιώργου Καραϊβάζ, εξετάζοντας τα ρεπορτάζ και τις αναρτήσεις του. Ο ίδιος, παρά τις απειλές που δεχόταν, είχε δηλώσει δημόσια ότι δεν θα σιωπήσει, τονίζοντας πως κανείς δεν θα «λιώσει τη φωνή του». Ο ίδιος είχε αποκαλύψει ότι είχε δεχθεί τηλεφωνικές προειδοποιήσεις με απειλητικό περιεχόμενο από μέλη της Greek mafia και μάλιστα είχε αναφέρει ότι είχε γνωστοποιήσει ακόμη και τη διεύθυνση της κατοικίας του, δείχνοντας το θάρρος και την αποφασιστικότητά του να συνεχίσει τη δημοσιογραφική του έρευνα, παρά τον κίνδυνο (ΤΑ ΝΕΑ, 2021)

Η υπόθεση Καραϊβάζ αναδεικνύει τη συστηματική χρήση βίας από την Greek Mafia ως εργαλείο προστασίας συμφερόντων και επιβολής εξουσίας στην περιοχή δράσης τους (Paoli, 2003). Η εκτέλεση δημοσιογράφου στέλνει μήνυμα εκφοβισμού τόσο σε πολίτες όσο και σε αντιπάλους, ενισχύοντας την κυριαρχία της οργάνωσης (Σουλιώτης, 2023)

Η δολοφονία ενός δημοσιογράφου, αποτελεί επίθεση στην ελευθερία της έκφρασης, στην ελευθερία του Τύπου, στη διαφάνεια και στην εμπιστοσύνη των πολιτών προς τους θεσμούς. Δοκιμάζει τη δικαιοσύνη και την ικανότητα του κράτους να προστατεύει δημοσιογράφους, ενώ για τους εγκληματίες λειτουργεί ως μέσο εκφοβισμού και ελέγχου (Σουλιώτης, 2023)

Συνολικά, η υπόθεση Καραϊβάζ αναδεικνύει την ανάγκη για ενίσχυση της προστασίας των δημοσιογράφων, αυστηρότερη αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος και διαφάνεια στους θεσμούς, προκειμένου η βία και η ατιμωρησία να μην γίνονται όπλα στα χέρια της Greek Mafia (Σουλιώτης, 2023; LifO, 2023).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΗΣ GREEK MAFIA

6.1 Αντεγκληματική Πολιτική και Greek Mafia

Όπως αναλύθηκε παραπάνω, η Greek Mafia συγκροτείται αναλυτικά ως όψη του σοβαρού και οργανωμένου εγκλήματος και υπό αυτή την έννοια, η αντιμετώπισή της, δεν αποτελεί ξεχωριστό πεδίο πολιτικής, αλλά εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο της αντεγκληματικής πολιτικής για το ο.ε.. Η αντιμετώπιση του ο.ε. και της Greek Mafia στην Ελλάδα, προβάλλεται διαχρονικά ως προτεραιότητα της Πολιτείας. Ωστόσο, η έμφαση αυτή συχνά εξαντλείται σε αποσπασματικά κατασταλτικά μέτρα, χωρίς να συνοδεύεται από μια μακροπρόθεσμη στρατηγική που να αντιμετωπίζει τις βαθύτερες κοινωνικές, οικονομικές και θεσμικές συνθήκες που ευνοούν την ανάπτυξή του. Το οργανωμένο έγκλημα δεν απειλεί απλώς την οικονομική και κοινωνική συνοχή της χώρας, αλλά συνυπάρχει και αλληλεπιδρά με τη διαφθορά, την πελατειακή λογική και την ανεπάρκεια των θεσμών. Υπό το πρίσμα αυτό, η αποτελεσματική αντιμετώπιση του ο.ε. δεν μπορεί να περιορίζεται αποκλειστικά στην ποινική καταστολή, αλλά προϋποθέτει ουσιαστικές μεταρρυθμίσεις, ενίσχυση της διαφάνειας και αποκατάσταση της κοινωνικής εμπιστοσύνης προς το κράτος. Η ένταση και η πολυπλοκότητα του φαινομένου, ιδίως με τις διεθνείς διασυνδέσεις που εκτείνονται από χώρες όπως η Τουρκία και η Αλβανία, καθιστούν απαραίτητη την υιοθέτηση τρόπων αντιμετώπισης σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. (Τρέμη, 2024)

Η Ελληνική Αστυνομία, μέσω της Διεύθυνσης Αντιμετώπισης Οργανωμένου Εγκλήματος (Δ.Α.Ο.Ε.), επιχειρεί τον εντοπισμό και την παρακολούθηση των εγκληματικών δικτύων, αναδεικνύοντας τη σημασία της καταπολέμησης του λαθρεμπορίου καυσίμων και της διαφθοράς στο εσωτερικό του συστήματος ασφάλειας (Τρέμη, 2024). Η Δ.Α.Ο.Ε., η οποία έχει ενισχυθεί με πρότυπα αντίστοιχα των ξένων οργανισμών όπως το FBI, αποσκοπεί στην ενίσχυση του συντονισμού των δυνάμεων ασφαλείας και στην αποτελεσματική αντιμετώπιση των διεθνών και οικονομικά εξελιγμένων δικτύων ο.ε. (Τσιμπούκης, 2024) Παρά τις μέχρι σήμερα προσπάθειες, η δράση της Greek Mafia (GM) και άλλων διεθνών οργανώσεων συνεχίζεται, ενώ η επίσημη πολιτική μηδενικής ανοχής, υπογραμμίζει την αποφασιστικότητα της ελληνικής πολιτείας, να περιορίσει τα κερδοφόρα εγκληματικά δίκτυα (Τσιμπούκης, 2024) Στρατηγική σημασία αποκτά η εφαρμογή της προσέγγισης «follow the money», η οποία εστιάζει στην χαρτογράφηση, την παρακολούθηση και την διακοπή της χρηματικής ροής των εγκληματικών οργανώσεων, πλήττοντας την οικονομική τους βάση και περιορίζοντας τη δυνατότητά τους για επέκταση των δραστηριοτήτων τους (Τσιμπούκης, 2024)

Η Πολιτεία, πέρα από τις ειδικές δράσεις της Δ.Α.Ο.Ε., έχει αναπτύξει και ένα πλαίσιο που συνδυάζει νομικά, αστυνομικά και θεσμικά μέτρα για την καταπολέμηση του ο.ε., αν και η αποτελεσματικότητα των προσπαθειών συχνά περιορίζεται από την προσαρμοστικότητα και την ευελιξία των οργανώσεων (Μπόση & Βασιλειάδης, 2016; Βιδάλη, 2019). Οι οργανώσεις λειτουργούν πλέον με επιχειρηματική λογική, χρησιμοποιώντας νόμιμες αγορές ως βιτρίνα, ενώ ταυτόχρονα επενδύουν στην παράνομη οικονομική τους δραστηριότητα για την αύξηση των κερδών τους (Σταμούλη, 2019). Η στρατηγική τους προσέγγιση περιλαμβάνει την εκμετάλλευση κοινωνικών ανισοτήτων, οικονομικών κρίσεων και κενών της κρατικής παρουσίας, γεγονός που καθιστά την καταπολέμηση του φαινομένου ιδιαίτερα δύσκολη (Μπόση & Βασιλειάδης, 2016; Βιδάλη, 2019).

Η ελληνική εμπειρία δείχνει ότι οι οικονομικές κρίσεις και η έλλειψη ρευστότητας στις νόμιμες επιχειρήσεις ενισχύουν την προσέγγιση των οργανώσεων στον οικονομικό τομέα, καθώς πολλές εταιρείες αναγκάζονται να αντλήσουν κεφάλαια από παράνομες πηγές για να επιβιώσουν (Σταμούλη, 2020) Σε αυτές τις

συνθήκες, το κράτος αντιμετωπίζει δυσκολίες όχι μόνο στην καταστολή, αλλά και στη διατήρηση της κοινωνικής εμπιστοσύνης, καθώς η εγκληματική δραστηριότητα συχνά συμπληρώνει κενά του κρατικού μηχανισμού, όπως η διακίνηση αγαθών ή η προστασία συγκεκριμένων οικονομικών συμφερόντων (Μπόση & Βασιλειάδης, 2016 ; Βιδάλη, 2019).

Η διεθνής διάσταση του ο.ε. φαίνεται να είναι απαραίτητη την ανάπτυξη συνεργασιών με ξένες αστυνομικές και δικαστικές αρχές. Οι ελληνικές αρχές, αξιοποιώντας στοιχεία από την Europol και άλλες διεθνείς βάσεις δεδομένων, επιδιώκουν να περιορίσουν τις αλυσίδες διακίνησης ναρκωτικών, όπλων και ανθρώπων, ενώ παράλληλα παρακολουθούν την επίδραση ξένων οργανώσεων στην εγχώρια σκηνή (Σταμούλη, 2016) Η GM και οι συνεργαζόμενες διεθνείς ομάδες αποτελούν παραδείγματα σύγχρονων οργανώσεων που αξιοποιούν την τεχνολογία, την ηλεκτρονική διαχείριση κεφαλαίων και το διεθνές εμπόριο για να μεγιστοποιήσουν τα κέρδη τους, ενώ ταυτόχρονα διατηρούν δίκτυα συνεργασίας και ανταλλαγής τεχνογνωσίας (Κρουστάλλη, 2022; Ηλιού, 2022)

Επιπλέον, η ελληνική πολιτική αντιμετώπισης επικεντρώνεται σε συγκεκριμένους τομείς υψηλής κερδοφορίας, όπως το λαθρεμπόριο καυσίμων, τα ναρκωτικά και οι εκβιάσεις σε νυχτερινά κέντρα και επιχειρήσεις, αλλά και σε νέες μορφές εγκληματικότητας όπως τα ηλεκτρονικά εγκλήματα και η φοροδιαφυγή (Σπυρόπουλος, 2022; Σουλιώτης, 2024β)

Συμπερασματικά θα μπορούσαμε να πούμε ότι η σύγχρονη αντεγκληματική πολιτική αναγνωρίζει την ανάγκη συνδυασμού προληπτικών και κατασταλτικών μέτρων, αξιοποιώντας την τεχνολογία, την διεθνή συνεργασία και την αποτελεσματική νομοθεσία. Παράλληλα, δίνεται έμφαση στην ενίσχυση της κοινωνικής επίγνωσης, την αποφυγή περιθωριοποίησης και την ενίσχυση της νομιμότητας, καθώς οι οργανώσεις συνεχίζουν να προσαρμόζονται ταχύτατα στις αλλαγές της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτικής πραγματικότητας (Τρέμη, 2024; Τσιμπούκης, 2024).

6.2 Ποινική τυποποίηση του οργανωμένου εγκλήματος

Το φαινόμενο του ο.ε παρουσιάζει ιδιαίτερη πολυπλοκότητα, και το γεγονός που αντανάκλαται και στον τρόπο της ποινικής του τυποποίησης στην ελληνική νομοθεσία. Η ελληνική νομοθεσία, αν και τυποποιεί το ο.ε., συχνά παραλείπει τη συμμετοχή ημεδαπών, με αποτέλεσμα να προβάλλει μια ημιτελή εικόνα του φαινομένου (Βιδάλη, 2021). Η μη αποδοχή της ύπαρξής του είχε ως αποτέλεσμα την ελλιπή κατανόηση της πραγματικής του διάστασης, ενώ η δημοσιοποίηση στοιχείων συχνά εξυπηρετούσε πολιτικές σκοπιμότητες, ιδίως σε σχέση με τις διασυνδέσεις του με το «βαθύ κράτος» και πολιτικά πρόσωπα (Βιδάλη, 2021). Η τυποποίηση του ο.ε. στον ελληνικό Ποινικό Κώδικα αντιμετωπίζει προκλήσεις, καθώς ο νόμος 2928/2001 έχει δεχθεί κριτική για την εκτεταμένη χρήση και την ασαφή εφαρμογή του, την υπέρμετρη αστυνομική εξουσία και τη συχνή αθώωση κατηγορουμένων λόγω ανεπαρκών στοιχείων (Σταμούλη, 2018, σελ 276-287). Η τελευταία τροποποίηση του άρθρου 187 Π.Κ., με μη αναστολή ποινών, ενισχύει την τιμωρητική λογική του νόμου, αλλά η αυστηρότητα των ποινών δεν εκφοβίζει τους εμπόρους ναρκωτικών και τους επαγγελματίες του ο.ε., αν δεν συνδυάζεται με βεβαιότητα σύλληψης (Σταμούλη, 2022, σελ 9-12)

Στην Ελλάδα, το ο.ε. δεν εκδηλώνεται τόσο με τη μορφή μαφίας, αλλά κυρίως ως δίκτυο σχέσεων μεταξύ συγγενών, φίλων ή συγχωριανών, με χαλαρούς οργανωτικούς δεσμούς και έλεγχο οικονομικών δραστηριοτήτων. Η εξουσία ασκείται συχνά μέσω παραδοσιακών πολιτικών σχέσεων και όχι μέσω κεντρικών δομών, και η εξέλιξη του φαινομένου συνδέεται με τη μετάβαση στην οικονομία της αγοράς (Βιδάλη, 2021). Ωστόσο, αυτό δεν συνεπάγεται απουσία οργανωμένου εγκλήματος.

Η αναποτελεσματικότητα των δικών, ακόμη και ηγετικών στελεχών της ΓΜ, αναδεικνύει αδυναμίες του ελληνικού δικαστικού συστήματος (Ψαρρά & Πολυχρονιάδης, 2022). Παράλληλα, η πολιτική ασφάλειας επικεντρώνεται περισσότερο στην αντιμετώπιση των συνεπειών παρά στην αντιμετώπιση των αιτιών του ο.ε. (Βιδάλη, 2017, σελ 240-241).

Αντιθέτως, πρόκειται για ένα πλέγμα άτυπων σχέσεων που στοχεύει στο οικονομικό όφελος και την απόκτηση ισχύος, λειτουργώντας βάσει του «δικαίου του ισχυρού». Το ελληνικό ο.ε. συγκροτήθηκε κυρίως μέσα από συγγενικούς, φιλικούς και τοπικούς δεσμούς, με χαλαρή οργάνωση που διευκολύνει τον έλεγχο οικονομικών δραστηριοτήτων και τη διείσδυση σε θεσμούς, ακόμη και στη νομοθετική διαδικασία (Βιδάλη, 2021). Η απουσία σαφούς διαχωρισμού ανάμεσα στην πολιτική πελατεία και την οργανωμένη παρανομία συνέβαλε στη διατήρηση του φαινομένου χωρίς ανάγκη εμφανών δομών άσκησης βίας.

Παράλληλα, δεν έχει υπάρξει επίσημη, συστηματική ανάλυση του οργανωμένου εγκλήματος στην Ελλάδα και των σχέσεών του με την οικονομία, την πολιτική και το κράτος. Το φαινόμενο συχνά ταυτίζεται με έναν «υπόκοσμο» που περιλαμβάνει μετανάστες, εκβιαστές και περιθωριακές ομάδες, αφήνοντας εκτός κάδρου τους κοινωνικά αποδεκτούς δράστες. Η δυσκολία αναγνώρισής του από τον πληθυσμό εντείνεται από το γεγονός ότι οι πρακτικές του έχουν υιοθετηθεί ακόμη και από ακραίες πολιτικές οργανώσεις, ενώ οι πραγματικά ισχυροί παραμένουν στο απυρόβλητο. Το οργανωμένο έγκλημα λειτουργεί συχνά ως μέσο επιβίωσης ή κοινωνικής ανόδου, ιδιαίτερα σε περιόδους έντονων κοινωνικών και οικονομικών μεταβολών (Βιδάλη, 2021).

Η αποτελεσματική αντιμετώπισή του προϋποθέτει κατανόηση της οικονομικής του λειτουργίας. Η ζήτηση για τις υπηρεσίες του αυξάνεται όπου υποχωρεί το κράτος, ενώ η προσφορά μπορεί να περιοριστεί μόνο μέσω ουσιαστικής πρόληψης, ισχυρού συστήματος απονομής δικαιοσύνης και αποτελεσματικής αστυνόμευσης. Η ιδιωτικοποίηση της ασφάλειας και η αποδυνάμωση του κρατικού μονοπωλίου στη βία ενισχύουν την παρουσία του ο.ε., καθιστώντας ανεπαρκείς τις παρωχημένες κατασταλτικές πρακτικές (Βιδάλη, 2021).

Η ποινική τυποποίηση του οργανωμένου εγκλήματος συνδέεται άμεσα με τις σχέσεις κράτους- πολίτη και τη διεθνή έννομη τάξη. Η ελληνική νομοθεσία εντάσσεται σε ένα ευρύτερο πλαίσιο πολιτικών ασφάλειας και εναρμόνισης με διεθνείς πρακτικές, γεγονός που έχει επηρεάσει τον τρόπο αντίδρασης απέναντι στη μεταβαλλόμενη μορφολογία του φαινομένου (Σταμούλη, 2018, σελ 276). Ωστόσο, έχει ασκηθεί έντονη κριτική, καθώς η διεύρυνση του ποινικού πεδίου αύξησε τη διακριτική ευχέρεια της ΕΛ.ΑΣ. και των δικαστικών αρχών, δημιουργώντας αμφιβολίες για την εφαρμογή της νομοθεσίας ακόμη και σε περιπτώσεις κοινού εγκλήματος (Σταμούλη, 2018, σ. 276-277).

Η κριτική εγκληματολογία αναδεικνύει ότι η εφαρμογή του νόμου αποκλίνει συχνά από το νομοθετικό πνεύμα, με διαφοροποιήσεις που βασίζονται περισσότερο στο πρόσωπο του δράστη παρά στις πράξεις του. Η επιλεκτική αυτή λειτουργία

υπονομεύει την αρχή της ισότητας και προσδίδει συγκρουσιακό χαρακτήρα στο ποινικό δίκαιο (Σταμούλη, 2018, σελ 277-278). Ο Ν. 2928/2001 αποτέλεσε κομβικό σημείο αυτής της εξέλιξης, δεχόμενος κριτική για ασαφείς ορισμούς, κάμψη δικονομικών εγγυήσεων και ενίσχυση των κατασταλακτικών μηχανισμών (Σταμούλη, 2018, σελ 278-280).

Η υπερβολική άσκηση διώξεων και η ευρεία χρήση του άρθρου 187 Π.Κ. οδήγησαν σε υψηλά ποσοστά αθώωσεων ή μεταβολής κατηγοριών, αποκαλύπτοντας την καταχρηστική εφαρμογή της νομοθεσίας από αστυνομικές και δικαστικές αρχές (Σταμούλη, 2018, σελ 280-287). Η αξιοπιστία των εγκληματικών στατιστικών υπονομεύεται, καθώς αντανακλούν περισσότερο τις ερμηνευτικές επιλογές και τις σκοπιμότητες των αρχών παρά την πραγματική εγκληματικότητα (Σταμούλη, 2018, σελ 287-293).

Οι πρόσφατες τροποποιήσεις του άρθρου, ιδίως η κατάργηση της αναστολής ποινής, ενίσχυσαν περαιτέρω την κριτική, καθώς εισήχθησαν χωρίς επαρκή διαβούλευση και σηματοδότησαν μια αυστηρά τιμωρητική πολιτική που αντιμετωπίζει τον δράστη ως «εχθρό» και όχι ως άτομο προς επανένταξη (Σταμούλη, 2022, σελ 9-12). Παρά την αυστηροποίηση, η διεθνής εμπειρία δείχνει ότι η αύξηση των ποινών δεν λειτουργεί αποτρεπτικά χωρίς βεβαιότητα σύλληψης και ταχείας απονομής δικαιοσύνης (Λαμπροπούλου, 2021).

Τέλος, η αδυναμία του ελληνικού νομικού συστήματος να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά οργανώσεις όπως η Greek Mafia αναδεικνύει δομικές ελλείψεις, παρά τη γενικά υψηλή εξιχνίαση ανθρωποκτονιών. Η αποσπασματική επαναφορά παλαιών δικογραφιών και η περιορισμένη αποτελεσματικότητα των διώξεων καταδεικνύουν την ανάγκη ουσιαστικής αναδιάρθρωσης του πλαισίου καταπολέμησης του οργανωμένου εγκλήματος (Ψαρρά & Πολυχρονιάδης, 2022).

6.3 Ειδικές Ανακριτικές Πράξεις και Προστασία Μαρτύρων

Η διερεύνηση μιας εγκληματικής πράξης οφείλει να είναι πλήρης και εμπεριστατωμένη, και να αξιολογεί όλες τις παραμέτρους τέλεσής της. Η ανακριτική διαδικασία καλείται να απαντήσει στα βασικά ερωτήματα του πότε, πώς, πού, από ποιον και γιατί τελέστηκε το έγκλημα. Σύμφωνα με το άρθρο 178 παρ. 2 ΚΠΔ, το βάρος της απόδειξης φέρει η κατηγορούσα αρχή, ενώ κατά την παρ. 1 του ίδιου άρθρου γίνονται δεκτά όλα τα αποδεικτικά μέσα, με εξαίρεση όσα έχουν αποκτηθεί παράνομα. (Βιδάλη, 2019, σελ 326). Οι ανακριτικές πράξεις διέπονται από την αρχή της αναλογικότητας και διακρίνονται σε γενικές και ειδικές. Ως γενικές ανακριτικές πράξεις ορίζονται, κατά το άρθρο 96 Ν. 4831/2021, η αυτοψία, η πραγματογνωμοσύνη, η εξέταση κατηγορουμένου και μαρτύρων και η αναζήτηση εγγράφων. (Νόμος 4831/2021)

Η ιδιαίτερη επικινδυνότητα του οργανωμένου εγκλήματος, καθώς και η δυσχέρεια που αντιμετωπίζουν οι διωκτικές αρχές στην καταστολή του, οδήγησαν τόσο τα συμβαλλόμενα κράτη της Σύμβασης του Παλέρμο όσο και την ελληνική έννομη τάξη στην υιοθέτηση ειδικών ανακριτικών πράξεων ως αναγκαίου και αποτελεσματικού εργαλείου αντιμετώπισής του. (Σάμιος, 2001, σελ 1034) Στα εγκλήματα των ισχυρών, όπου συχνά εμπλέκονται νομικά πρόσωπα και σύνθετες οικονομικές δομές, καθίσταται αναγκαία η αξιοποίηση σύγχρονων ανακριτικών μεθόδων και εξειδικευμένης τεχνογνωσίας. (Βιδάλη, 2019, σελ 309)

Στο πλαίσιο αυτό, εισήχθη το άρθρο 253Α ΚΠΔ, το οποίο προβλέπει τη δυνατότητα διενέργειας ειδικών ανακριτικών πράξεων, όπως η συγκαλυμμένη έρευνα, η ανακριτική διείσδυση, οι ελεγχόμενες μεταφορές, η άρση του απορρήτου των επικοινωνιών ή των δεδομένων θέσης και κίνησης, η καταγραφή δραστηριότητας ή άλλων γεγονότων εκτός κατοικίας με τεχνικά μέσα, καθώς και η συσχέτιση ή ο συνδυασμός δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. (United Nations, 1995) Οι πράξεις αυτές εφαρμόζονται μόνο υπό αυστηρές προϋποθέσεις και αφορούν συγκεκριμένες κατηγορίες σοβαρών εγκλημάτων, όπως η εγκληματική οργάνωση (άρθρ. 187 ΠΚ), η τρομοκρατία (άρθρ. 187Α ΠΚ), καθώς και άλλα εγκλήματα που προσβάλλουν το νόμιμο, τη γενετήσια ελευθερία ή ανηλικούς. (Βιδάλη, 2019, σελ 327)

Παράλληλα, στο ελληνικό ποινικό δίκαιο ενσωματώθηκαν τεχνικές που απορρέουν από τις 31 συστάσεις της FATF,⁴³⁰ όπως η φυσική και ηλεκτρονική παρακολούθηση, η συλλογή απορριμμάτων, τα κατασταλτικά μέτρα διασφάλισης αποδεικτικών στοιχείων, η εξέταση μαρτύρων και υπόπτων, η διακρίβωση του πόθεν έσχες και οι συγκαλυμμένες επιχειρήσεις έρευνας. Οι ειδικές ανακριτικές πράξεις έχουν κατ' εξοχήν μυστικό και προληπτικό χαρακτήρα και λειτουργούν προληπτικά, γεγονός που διαφοροποιεί τον παραδοσιακό κατασταλτικό προσανατολισμό του ποινικού δικονομικού δικαίου. (Νάϊντος, 2017, σ. 491)

Οι τροποποιήσεις που επήλθαν με τον Ν. 4620/2019 αποσκοπούσαν στην πληρέστερη κατοχύρωση των αρχών της δίκαιης δίκης, λαμβάνοντας υπόψη τον χαρακτήρα των ειδικών ανακριτικών πράξεων και τις επιπτώσεις τους σε θεμελιώδη δικαιώματα.²²⁰ Η θεωρία και η νομολογία αποδέχονται τη χρήση τους μόνο εφόσον τηρούνται αυστηρά τα όρια του κράτους δικαίου, ενώ σε περίπτωση υπέρβασης απαγορεύεται η αξιοποίηση των αποδεικτικών μέσων που αποκτήθηκαν κατά παράβαση των σχετικών εγγυήσεων. (Βουλέλη, 2017, σελ 142; Δασκαλάκης, 2017, σελ 918)

Σημαντικές μεταβολές επήλθαν και ως προς τις αρμοδιότητες, καθώς πολλές ειδικές ανακριτικές πράξεις δεν διενεργούνται αποκλειστικά από τις εισαγγελικές ή αστυνομικές αρχές, αλλά ανατίθενται σε ειδικούς επιστήμονες, αναλυτές και πραγματογνώμονες με εξειδικευμένη γνώση σε χρηματοοικονομικές έρευνες, άρση τραπεζικού απορρήτου, ανάλυση ψηφιακών δεδομένων και ηλεκτρονική άντληση πληροφοριών. (Βιδάλη, 2019, σελ 312)

Παράλληλα με τις ειδικές ανακριτικές πράξεις, ιδιαίτερη σημασία στην αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος έχει ο θεσμός της προστασίας μαρτύρων. Η μαρτυρική κατάθεση αποτελεί θεμελιώδες αποδεικτικό μέσο της ποινικής δίκης και η αξία της αναγνωρίστηκε ήδη με τη Σύμβαση του Παλέρμο, η οποία υποχρέωσε τα συμβαλλόμενα κράτη να θεσπίσουν αποτελεσματικά μέτρα προστασίας όσων καταθέτουν για εγκλήματα που καλύπτονται από αυτήν. (Βαθιώτης, 2001, σελ 1045) Στην ελληνική έννομη τάξη ο θεσμός εισήχθη με το άρθρο 9 του Ν. 2928/2001.

Σε καθεστώς προστασίας μπορούν να υπαχθούν ουσιώδεις μάρτυρες, πρώην μέλη εγκληματικών οργανώσεων, καθώς και οι οικείοι τους, σε υποθέσεις των άρθρων 187 και 187Α ΠΚ.²²⁸ Τα μέτρα προστασίας διακρίνονται σε αστυνομικά, δικονομικά και διοικητικά και περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, φύλαξη, ανωνυμία ή ψευδωνυμία, κατάθεση με τεχνολογικά μέσα και μεταβολή στοιχείων ταυτότητας. Παρά τη σύγκρουση που ανακύπτει με την αρχή της αμεσότητας και το δικαίωμα του κατηγορουμένου να εξετάζει τους μάρτυρες κατηγορίας (άρθρ. 6 § 3 δ' ΕΣΔΑ),²³⁰ ο ΚΠΔ προβλέπει ειδικές δικονομικές εγγυήσεις για τη διασφάλιση της δίκαιης δίκης.

(άρθρο 218 παρ. 5 ΚΠΔ, 2019) Η προστασία μαρτύρων κρίνεται αναγκαία, ιδίως όταν οι μάρτυρες είναι ταυτόχρονα και θύματα οργανωμένης εγκληματικής δράσης και φοβούνται αντίποινα. (Βαθιώτης, 2001, σελ 1053)

6.4 Οι Ανεξάρτητες Αρχές και το οργανωμένο έγκλημα

Στα τέλη του 20ου αιώνα, η Ευρώπη βρέθηκε αντιμέτωπη με σημαντικές αλλαγές στους μηχανισμούς ρύθμισης της αγοράς. Υπηρεσίες κοινής ωφέλειας, όπως η ηλεκτρική ενέργεια, οι τηλεπικοινωνίες, η ύδρευση, το φυσικό αέριο και οι μεταφορές, καθώς και τα ΜΜΕ και άλλες υπηρεσίες, μεταφέρθηκαν από τον κρατικό έλεγχο στον ιδιωτικό τομέα (Ακαλίδης & Μοσχόπουλος, 2008, σελ 143-144). Παράλληλα, η τεχνολογική ανάπτυξη απαιτούσε επανεξέταση του ρόλου της δημόσιας διοίκησης, με στόχους την καταπολέμηση της κακοδιοίκησης και την προστασία των πολιτών από την επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων, διασφαλίζοντας παράλληλα πρόσβαση στην κυβερνητική πληροφόρηση⁴⁶². Ως αποτέλεσμα, τα κράτη εισήγαγαν μεταρρυθμιστικά μέτρα, μεταξύ των οποίων η σύσταση νέων μηχανισμών εποπτείας για την ορθή λειτουργία της απελευθερωμένης αγοράς. Οι Ανεξάρτητες Αρχές, που αποτελούν μέρος της παρούσας εργασίας, περιλαμβάνουν την Εθνική Αρχή Διαφάνειας και την Αρχή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες.

Η Εθνική Αρχή Διαφάνειας (ΕΑΔ) συστάθηκε με τον Νόμο 4622/2019 (Κεφάλαιο Γ', άρθρα 82–103), με σκοπό, σύμφωνα με την Αιτιολογική Έκθεση του νόμου, την ενίσχυση και τον εκσυγχρονισμό των θεσμικών και οργανωτικών μηχανισμών λογοδοσίας και την αποτελεσματικότερη καταπολέμηση της διαφθοράς. Η ΕΑΔ επιδιώκει τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των δράσεων για την ενίσχυση της ακεραιότητας και της διαφάνειας στη δημόσια διοίκηση, με μετρήσιμα αποτελέσματα και με στόχο τη συνεχή ενημέρωση και εμπιστοσύνη των πολιτών.

Παράλληλα, σημαντικό ρόλο διαδραματίζει η Αρχή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες, η οποία επικεντρώνεται στην πρόληψη και καταστολή του «ξεπλύματος χρήματος» και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Στις βασικές αρμοδιότητές της περιλαμβάνονται η συλλογή και αξιολόγηση στοιχείων που αφορούν ύποπτες χρηματοοικονομικές συναλλαγές, η διενέργεια ελέγχων σε υπηρεσίες και επιχειρήσεις του δημόσιου τομέα, καθώς και η επεξεργασία πληροφοριών σχετικών με τη χρηματοδότηση τρομοκρατικών δραστηριοτήτων. (Ακαλίδης, 2008, σ. 158)

Η διερεύνηση χρηματοοικονομικών και οργανωμένων εγκληματικών δραστηριοτήτων υπερβαίνει συχνά τα εθνικά σύνορα, γεγονός που καθιστά αναγκαία τη διεθνή συνεργασία. Η συνεργασία αυτή μπορεί να λάβει άτυπη μορφή, μέσω απευθείας επικοινωνίας μεταξύ ανακριτικών αρχών και διεθνών αστυνομικών οργανισμών, όπως η Interpol, ή τυπική μορφή, μέσω παροχής δικαστικής συνδρομής και επίσημων αιτημάτων, στηριζόμενη στην αρχή της αμοιβαιότητας.

Σε αυτό το πλαίσιο συνεργασίας, λειτουργούν εξειδικευμένοι διεθνείς και ευρωπαϊκοί οργανισμοί. Η Europol, (Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, 1992, σελ 61) ως Ευρωπαϊκή Αστυνομοκρατική Υπηρεσία, έχει επιχειρησιακό χαρακτήρα και ασχολείται με την πρόληψη και καταπολέμηση της τρομοκρατίας, της διακίνησης ναρκωτικών και άλλων σοβαρών μορφών διεθνούς εγκληματικότητας, κυρίως μέσω ανταλλαγής πληροφοριών. Η Interpol, με συμμετοχή 187 κρατών, προάγει τη διεθνή αστυνομική συνεργασία, με σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα. Συμπληρωματικά, η European Police Chiefs Task Force (EPCTF) λειτουργεί ως άτυπη ομάδα συνεργασίας για την ανταλλαγή πληροφοριών και τον σχεδιασμό κοινών δράσεων, ενώ η OLAF, Ευρωπαϊκή Υπηρεσία για την Καταπολέμηση της Απάτης, επικεντρώνεται στην προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Σε επίπεδο δικαστικής συνεργασίας, η Eurojust, (Σπινέλλης, 2016, σελ 364) που συστάθηκε το 2002, συντονίζει τη συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών σε υποθέσεις οργανωμένου εγκλήματος και διασυνοριακών αδικημάτων. Παράλληλα, η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία, η οποία συστάθηκε με τον Κανονισμό (ΕΕ) 2017/1939, έχει αρμοδιότητα την έρευνα, τη δίωξη και την παραπομπή εγκλημάτων που θίγουν τα οικονομικά συμφέροντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σημαντικά εργαλεία αποτελούν επίσης το Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης, που βασίζεται στην αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης δικαστικών αποφάσεων, καθώς και οι Κοινές Ομάδες Έρευνας (JITs), οι οποίες διευκολύνουν τον συντονισμό στη διερεύνηση διασυνοριακών εγκλημάτων με τη στήριξη της Eurojust και της Europol.

Ιδιαίτερη σημασία έχει και η συνεργασία στον τομέα των συνόρων και των τελωνειακών υπηρεσιών. Ο Frontex, ως Ευρωπαϊκός Οργανισμός Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής, (Κοροντζής, 2022, σελ 65) συμβάλλει στη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ, στην καταπολέμηση του διασυνοριακού εγκλήματος και στη συνεργασία με τρίτες χώρες. Παράλληλα, η τελωνειακή συνεργασία ενισχύεται μέσω της Σύμβασης της Νάπολης II, η οποία αποσκοπεί στην προστασία των οικονομικών συμφερόντων και την αποτελεσματικότερη συνεργασία των τελωνειακών αρχών.

Τέλος, σε εθνικό επίπεδο, οι βασικές ελληνικές αρχές που δραστηριοποιούνται στην καταπολέμηση του οικονομικού και οργανωμένου εγκλήματος περιλαμβάνουν το Σώμα Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος (ΣΔΟΕ), τη Διεύθυνση Οικονομικής Αστυνομίας της Ελληνικής Αστυνομίας, την Αρχή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες, τις ΔΟΥ, τα Τελωνεία και το Λιμενικό Σώμα-Ελληνική Ακτοφυλακή (Κοροντζής, 2013, σελ 196).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η παρούσα εργασία ανέδειξε ότι το οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα, και ιδιαίτερα η Greek Mafia, αποτελεί ένα πολύπλοκο και πολυδιάστατο φαινόμενο με μεγάλη δυναμική, το οποίο μεταβάλλεται συνεχώς ανάλογα με τις κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες. Η ανάλυση των κεφαλαίων 1–6 κατέδειξε ότι η Greek Mafia δεν περιορίζεται σε παραδοσιακές εγκληματικές δραστηριότητες, όπως η διακίνηση

ναρκωτικών ή η βία, αλλά υιοθετεί ολοένα και περισσότερο επιχειρηματικές και χρηματοοικονομικές πολιτικές, ενσωματώνει νέες τεχνολογίες και αναπτύσσει δίκτυα διασύνδεσης σε διεθνές επίπεδο.

Οι μεταβολές αυτές υπογραμμίζουν την ανάγκη για μια συνεχή αναθεώρηση των θεωρητικών και πρακτικών εργαλείων αντιμετώπισης, τόσο σε επίπεδο νομοθεσίας όσο και διεθνούς συνεργασίας. Επιπλέον, η ποιοτική διάσταση της Greek Mafia, δηλαδή οι κοινωνικές σχέσεις, η εμπιστοσύνη μεταξύ μελών και η αποδοχή ή ανοχή, αποδεικνύεται καθοριστική για την εξέλιξη των οργανώσεων. Η διερεύνηση αυτών των στοιχείων αποκάλυψε ότι η επιτυχία της καταπολέμησης του οργανωμένου εγκλήματος δεν εξαρτάται αποκλειστικά από την αυστηρότητα των ποινών ή την αποτελεσματικότητα των ανακριτικών διαδικασιών, αλλά και από την κατανόηση των κοινωνικών και οικονομικών συνθηκών που επιτρέπουν στις εγκληματικές ομάδες να λειτουργούν και να αναπτύσσονται και να εξελίσσονται.

Η θεωρία του Chambliss για τη συμβιωτική σχέση πολιτικής, διαφθοράς και οργανωμένου εγκλήματος αντικατοπτρίζεται στην πράξη στην περίπτωση της Greek Mafia, όπου οι διασυνδέσεις με πολιτικούς και η διείσδυση σε αστυνομικές δομές επιτρέπουν την επέκταση της δράσης της, υπογραμμίζοντας την ανάγκη για θεσμικές μεταρρυθμίσεις ώστε να περιοριστεί η επιρροή της (Βιδάλη, 2017, σελ 50-51· Σταμούλη, 2019, σελ. 214-215).

Η εργασία υπογραμμίζει επίσης τη σημασία της ολοκληρωμένης στρατηγικής αντιμετώπισης, η οποία συνδυάζει νομικά, οικονομικά και κοινωνικά εργαλεία. Η συνεργασία με διεθνείς οργανισμούς, όπως η Europol και η Interpol, και η ενίσχυση των ελληνικών ανεξάρτητων αρχών, όπως η Διεύθυνση Αντιμετώπισης Οργανωμένου Εγκλήματος και η Εθνική Αρχή Διαφάνειας, αποδεικνύονται απαραίτητες αλλά και κρίσιμες για τον περιορισμό των δραστηριοτήτων των εγκληματικών οργανώσεων και του ξεπλύματος χρήματος. Παράλληλα, η ανάγκη για εκπαίδευση, εξειδίκευση και συντονισμό των αρμόδιων αρχών αποτελεί προϋπόθεση για την αντιμετώπιση των νέων μορφών εγκληματικής δράσης.

Συμπερασματικά, η εργασία δείχνει ότι η Greek Mafia αποτελεί το πιο ζωντανό και χαρακτηριστικό παράδειγμα της εξέλιξης του οργανωμένου εγκλήματος στην Ελλάδα. Διατηρεί σταθερές δομές και παραδοσιακές δραστηριότητες, αλλά ταυτόχρονα προσαρμόζεται και στις μεταβολές της οικονομικής και κοινωνικής πραγματικότητας. Η κατανόηση αυτής της διπλής ιδιότητας, δηλαδή παραδοσιακής και σύγχρονης, είναι κρίσιμη για την ανάπτυξη μέτρων πρόληψης και καταστολής αλλά και για την ανάδειξη πολιτικών, που δεν περιορίζονται μόνο στην καταστολή του φαινομένου, αλλά επιδιώκουν και την κατάρρευσή του.

Τέλος, η ανάλυση επιβεβαιώνει ότι η μελέτη του οργανωμένου εγκλήματος απαιτεί συνδυασμό ποσοτικών και ποιοτικών προσεγγίσεων, έτσι ώστε να αποτυπώνεται η πολυπλοκότητα και οι δυναμικές του φαινομένου. Η Greek Mafia, μέσα από την πορεία και τις τρέχουσες μεταβολές της, αναδεικνύει την ανάγκη της συνεχιζόμενης επιστημονικής έρευνας για την ανάπτυξη μέτρων ασφάλειας και την ενίσχυση των δομών της πολιτείας για ένα κράτος δικαίου. Οι ποιοτικές διαστάσεις, σε συνδυασμό με τις οικονομικές και κοινωνικές πτυχές, προσφέρουν ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο κατανόησης και μας παρέχουν ουσιαστικές κατευθύνσεις για τη διαχείριση του φαινομένου στο μέλλον.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική βιβλιογραφία

Αναστασόπουλος, Ν. (2018). *Η ληστεία στο ελληνικό κράτος (μέσα 19ου αι. – αρχές 20ού αι.)*. Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της Εστίας.

Αντωνόπουλος, Γ., & Παπανικολάου, Γ. (2016). «Καπιταλισμός χωρίς άδεια»: Η ελληνική περίπτωση. Στο Μ. Γασπαρινάτου (Επιμ.), *Έγκλημα και ποινική καταστολή σε εποχή κρίσης – Τιμητικός Τόμος για τον καθηγητή Νέστορα Κουράκη* (Α' τόμος, σσ. 955–972). Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλα.

Βασιλαντωνοπούλου, Β. (2019). Η αντεγκληματική πολιτική για το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος ως λανθάνουσα οικονομική διακυβέρνηση. Στο Σ. Βιδάλη, Ν. Κουλούρης & Χ. Παπαχαλαράμπους (Επιμ.), *Εγκλήματα των ισχυρών: Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα*. Αθήνα: Εκδόσεις ΕΑΠ.

Βιδάλη, Σ. (2010). Μέτρηση του εγκλήματος και αντεγκληματική πολιτική. Στο Μ. Γαλανού (Επιμ.), *Τιμητικός τόμος Καλλιόπης Δ. Σπινέλλη* (σσ. 559–580). Αθήνα: Αντ. Ν. Σάκκουλας.

Βιδάλη, Σ. (2011). Η κοινωνική αντίδραση στο έγκλημα και τα όριά της. Στο Α. Χαλκιά (Επιμ.), *Η σύγχρονη εγκληματικότητα* (Τόμος II, σσ. 1751–1784). Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Βιδάλη, Σ. (2017). *Πέρα από τα όρια: Η αντεγκληματική πολιτική σήμερα*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Βιδάλη, Σ. (2019). Όψεις της ανάκρισης σε εγκλήματα των ισχυρών. Στο Σ. Βιδάλη et al. (Επιμ.), *Εγκλήματα των ισχυρών* (σσ. 307–331). Αθήνα: Ε.Α.Π.

Γεωργούλας, Στρ. (2019). Από το έγκλημα του λευκού κολάρου στο κρατικό-επιχειρηματικό έγκλημα. Στο Σ. Βιδάλη, Ν. Κουλούρης & Χ. Παπαχαλαράμπους (Επιμ.), *Εγκλήματα των ισχυρών*. Αθήνα: ΕΑΠ.

Ζαραφονίτου, Χ. (2023). Ο φόβος του εγκλήματος – Ανάλεκτα. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Κολιόπουλος, Ι. (1977). Ο Μακεδονικός Αγώνας: Η θέση των Ελλήνων στη Μακεδονία από το 1881 ως το 1896. Στο *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους* (Τόμος ΙΔ΄, σσ. 219–220). Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών Α.Ε.

Κριθαράς, Θ. (2005). Διερεύνηση του οργανωμένου εγκλήματος. *Ποινικά Χρονικά*.

Κουράκης, Ν. (1999). *Το οργανωμένο έγκλημα: Φαινομενολογία του προβλήματος και δυνατότητες αντιμετώπισής του στην Ελλάδα*. Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλα.

Κωστάρας, Α. (2000). Έννοια, τυποποίηση και προβληματική των κυρώσεων του οργανωμένου εγκλήματος. Στο *Το οργανωμένο έγκλημα από τη σκοπιά του ποινικού δικαίου* (Πρακτικά Ζ΄ Πανελληνίου Συνεδρίου). Αθήνα: Π.Ν. Σάκκουλας.

Λαμπροπούλου, Ε. (2023, 27 Μαρτίου). 30 χρόνια Οργανωμένο Έγκλημα στην Ελλάδα.

Λίβος, Ν. (2007). *Οργανωμένο έγκλημα και ειδικές ανακριτικές πράξεις. Τόμος Ι: Δογματική του οργανωμένου εγκλήματος*. Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλα.

Παναγοπούλου, Ε. (2021). Το *modus operandi* της λαθρεμπορίας ως οργανωμένης εγκληματικής δραστηριότητας και οι τρόποι αντιμετώπισής της: Το παράδειγμα των καπνικών προϊόντων (Μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία). Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο. <https://apothesis.eap.gr/archive/item/505>

Παχή, Ό. (2012–2013). Το φαινόμενο της ληστείας στην Ελλάδα (1833–1933): Μια γενική θεώρηση. *Ανιστόρητον*, 9(36), 1–11.

Πλουμίδης, Γ., & Αναστασόπουλος, Ν. (2017). Ληστρικές συμπεριφορές στις αρχές του 20ού αιώνα: Το παράδειγμα του Νομού Ιωαννίνων. Στο *Γ΄ Συνέδριο Ευρωπαϊκής Εταιρείας Νεοελληνικών Σπουδών*.

Ράικος, Δ. (2005). Η δημόσια διοίκηση απέναντι στις σύγχρονες προκλήσεις του οργανωμένου εγκλήματος και της διαφθοράς. *Διοικητική Δίκη*, 1, 1-43.

Σταμούλη, Ε. (2016a). Οργανωμένο έγκλημα και οικονομική κρίση: Τάσεις και μεταβολές. Στο Μ. Γασπαρινάτου (Επιμ.), *Έγκλημα και ποινική καταστολή σε εποχή κρίσης* (Τόμος Α΄, σσ. 1194–1230). Αθήνα: Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα.

Σταμούλη, Ε. (2016b). Οι κοντραμπαντίζηδες του χθες και του σήμερα. *Εγκληματολόγοι*, 3, 7–9.

Σταμούλη, Ε. (2019). Οργανωμένο έγκλημα, παράνομες αγορές και διαφθορά στην Ελλάδα. Στο Σ. Βιδάλη, Ν. Κ. Κουλούρης & Χ. Παπαχαράλαμπους (Επιμ.), *Εγκλήματα των ισχυρών: Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα* (σσ. 214–219). Αθήνα: Ε.Α.Π.

Στεργιούλης, Ε. (2020, 14 Νοεμβρίου). Οργανωμένο έγκλημα & νέες τεχνολογίες. *Crime Times*.

Τσουκαλάς, Κ. (1977). Πολιτική των κυβερνήσεων και προβλήματα από το 1881 ως το 1895. Στο *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους* (Τόμος ΙΔ', σσ. 69–72). Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών.

Χλούπης, Γ. (2019). Το πλαίσιο αντιμετώπισης του υπερεθνικού οργανωμένου εγκλήματος. Στο Σ. Βιδάλης, Ν. Κουλούρης & Υ. Παπαραξακάκος (Επιμ.), *Εγκλήματα των υπερσυνόρων* (σσ. 279–298). Αθήνα: Εκδόσεις ΔΑΠ.

Ξένη Βιβλιογραφία

Allum, F., & Gilmour, S. (Eds.). (2012). *Routledge handbook of transnational organized crime*. New York: Routledge.

Buscetta, T. (1984, as cited in Stille, A., 1995). Ομολογία σχετικά με τη Cosa Nostra. In *Excellent Cadavers: The Mafia and the Death of the First Italian Republic* (pp. xx–xx). Vintage

Chambliss, W. (1978). *On the take: From petty crooks to presidents* (2nd ed.). Bloomington & Indianapolis: Indiana University Press.

Chambliss, W. (1988). *On the take: From petty crooks to presidents*. Bloomington & Indianapolis: Indiana University Press.

Chambliss, W. (2004). On the symbiosis between criminal law and criminal behavior. *Criminology*, 42(2), 241-250.

Della Porta, D., & Vannucci, A. (2012). The hidden order of corruption: An institutional approach. Ashgate.

Documento. Ανακτήθηκε 10-5-2024, από <https://www.documentonews.gr/article/kolympontas-stithalassa-tis-mafias>

Fijnaut, C., & Paoli, L. (Eds.). (2007). *Organised crime in Europe: Concepts, patterns and control policies in the European Union and beyond* (Vol. 4). Springer Science & Business Media.

Franchetti, L. (1876). *La Sicilia e la Mafia: Relazione sulla condizione sociale e politica della Sicilia*. [Palermo: Tipografia editrice].

Gounev, P., & Ruggiero, V. (Eds.). (2012). *Corruption and organized crime in Europe: Illegal partners*. London & New York: Routledge.

Hirschfeld, K. (2015). *Gangster states: Organized crime, kleptocracy and political collapse*. Palgrave Macmillan.

Hobbs, D. (1998). Going down the glocal: The local context of organised crime. *The Howard Journal of Criminal Justice*

Kleemans, E. R. (2014). Theoretical perspectives on organized crime. In L. Paoli (Ed.), *Oxford Handbook on Organized Crime* (pp. 32-52). Oxford University Press.
Ανακτήθηκε 28-2-2024, από
https://www.researchgate.net/publication/260569836_Theoretical_perspectives_on_organized_crime

Levi, M., & Lord, N. (2011). Links between corruption and organised crime and research gaps. Στο M. Levi & N. Lord (Eds.), *Non-state actors in asset recovery*.

Liddick, D. (1999). *An empirical, theoretical and historical overview of organized crime*. Lewiston: Edwin Mellen Press.

Michalowski, R. J., & Kramer, R. C. (2007). State-corporate crime and criminological inquiry. Στο H. N. Pontell & G. Geis (Eds.), *International handbook of white-collar and corporate crime* (σσ. 203–204). Springer.

Paoli, L., & Vander Beken, T. (2014). Organized crime: A contested concept. Στο L. Paoli (Ed.), *The Oxford handbook of organised crime*. Oxford University Press.

Peluso, P. (2021). The effects of the COVID-19 pandemic on organized crime activities in society. ResearchGate.

Riccardi, M. (2022). Organised crime infiltration of the COVID-19 economy. European Law Enforcement Research Bulletin.

Ruggiero, V. (2012). Introduction: The organization of crime. Στο P. Gunev & V. Ruggiero (Eds.), *Corruption and organised crime in Europe*. Routledge.

Ruggiero, V. (2017). *Dirty money: On financial delinquency*. Oxford University Press.

Shelley, L. I. (2014). *Dirty entanglements: Corruption, crime, and terrorism*. Cambridge University Press.

Siegel, D., & Nelen, H. (Eds.). (2007). *Organized crime: Culture, markets and policies* (Vol. 7). Springer Science & Business Media.

Varese, F. (2011). *Mafias on the move: How organized crime conquers new territories*. Princeton University Press.

Xenakis, S., & Cheliotis, L. K. (2013). Crime and economic downturn: The complexity of crime and crime politics in Greece since 2009. *British Journal of Criminology*.

Ηλεκτρονικές πηγές

Βιδάλη, Σ. (2023, 8 Φεβρουαρίου). Η κυβέρνηση έχει αποτύχει στην αντιμετώπιση και της «μικρής» και της «μεγάλης» εγκληματικότητας. *Η Εποχή*. Ανακτήθηκε 4-4-2024, από <https://www.epohi.gr/article/45760/sofia-vidalh-h-kyvernhsh-ehei-apotyhei-sthnantimetopish-kai-ths-mikrhs-kai-ths-megalhs-egklhmatikot>

Θανάσουλας, Δ. (2025, 6 Δεκεμβρίου). Οι δολοφονίες που άλλαξαν τον χάρτη της Greek Mafia: Η ματωμένη διαδρομή ξεκίνησε από τον αρχινονό Στεφανάκο και έφτασε μέχρι τον Ζαμπούνη που γάζωσαν με 97 σφαίρες. *ProtoThema.gr*. Ανακτήθηκε από <https://www.protothema.gr/greece/article/1738705/dolofonies-greek-mafia-diadromi-xekinise-arhinono-stefanako-kai-eftase-mehri-ton-zabouni-pou-gazosan-me-97-sfares>

Καραμήτρου, Μ. (2024, 10 Φεβρουαρίου). Τρομοκρατία και ποινικοί ξανά στο προσκήνιο. *CNN Greece*. Ανακτήθηκε από <https://www.cnn.gr>

Κρουστάλλη, Δ. (2022, 8 Μαΐου). Το μεγάλο ξεκαθάρισμα – Πώς η Greek mafia «τρώει» τα παιδιά της. *iefimerida*. Ανακτήθηκε 10-5-2024, από <https://www.iefimerida.gr/ellada/pos-i-greek-mafia-troei-ta-paidia-tis>

Κουτσελάκη Κ. (2025, 31 Ιανουαρίου) <https://www.tovima.gr/2025/05/27/explainers/opekepe-i-diadromi-ton-ekatommyrion-kai-ta-prosopa-kleidia-sto-skandalo-me-tis-agrotikes-epidotiseis/>

Λαμπρόπουλος, Β. (2017, 6 Μαΐου). Ο άγνωστος φάκελος της ΕΛ.ΑΣ. για τη δολοφονία Γρίβα. *Το Βήμα*. Ανακτήθηκε από <https://www.tovima.gr/2017/05/06/society/o-agnwstos-fakelos-tis-el-as-gia-ti-dolofonia-griva>

Ρηγόπουλος, Α. (2023, 10 Ιουλίου). Κολυμπώντας στη θάλασσα της μαφίας

Σόμπολος, Γ. (2024, 16 Ιανουαρίου). Greek Mafia: 30 δολοφονίες στον αδυσώπητο πόλεμο για τα ηνία. *Athens Voice*. Ανακτήθηκε 30-1-2024, από <https://www.athensvoice.gr/epikairota/ellada/832159/greek-mafia-30-dolofoniespolemo-gia-ta-inia/>

Σπυρόπουλος, Π. (2024). Με εντολή της Greek Mafia η εκτέλεση του μπράβου στα Γλυκά Νερά. *The TOC*. Ανακτήθηκε από <https://www.thetoc.gr/koinwnia/webtv/me-entoli-tis-greek-mafia-iektelesi-tou-mprabou-sta-gluka-nera>

Χουλιάρης, Α. (2019). Εγκληματικότητα των ισχυρών: Εγκληματολογική θεωρία και ποινική προβληματική. Στο Σ. Βιδάλη, Ν. Κουλούρης & Χ. Παπαχαλαράμους (Επιμ.), *Εγκλήματα των ισχυρών: Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα*. Αθήνα: Εκδόσεις ΕΑΠ.

Υπαιθρος. (2026, 15 Ιανουαρίου). *Παράταση εργασιών έως τις 15 Φεβρουαρίου για την Εξεταστική Επιτροπή ΟΠΕΚΕΠΕ*. <https://www.ypaithros.gr/paratasi-ergasion-eos-tis-15-fevrouariou-2026-apofasise-i-exetastiki-gia-ton-opere/>

TA NEA / Tanea.gr. (2021, 10 Απριλίου). *Γιώργος Καραϊβάζ: Το «προφητικό» ρεπορτάζ για την Greek Mafia – Πού στρέφονται οι Αρχές για τη στυγερή δολοφονία*. <https://www.tanea.gr/2021/04/10/greece/giorgos-karaivaz-to-profitiko-reportaz-gia-tin-greek-mafia-pou-strefontai-oi-arxes-gia-ti-stygeri-dolofonia/>

Crime Times. (2020). Οργανωμένο έγκλημα & νέες τεχνολογίες. Ανακτήθηκε 10 Ιανουαρίου 2025 από <https://www.crimetimes.gr/>

Cyber Security International Institute. (n.d.). Οργανωμένο έγκλημα: Η σημασία της δραστηριότητας από τη σκοπιά του διαδικτύου. Ανακτήθηκε από <https://www.csii.gr/organomeno-egklima-i-simasia-tis-drastiriotitas-apo-ti-skopia-toy-diadiktyoy>

DW (Deutsche Welle) (2021, 12 Απριλίου). *Journalist murdered in Greece: Police suspect contract killing*. <https://www.dw.com/en/journalist-murdered-in-greece-police-suspect-contract-killing/a-57169040>

Encyclopaedia Britannica. (n.d.). *Sicilian Mafia*. In *Encyclopaedia Britannica*. Retrieved January 31, 2026, from <https://www.britannica.com/topic/Sicilian-Mafia>

European Commission. (2025, Απρίλιος). *Money laundering*. Ανακτήθηκε από https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/internal-security/organised-crime-and-human-trafficking/money-laundering_en

Europol. (2021). *EU SOCTA: European Union serious and organized crime threat assessment*. Luxembourg. Ανακτήθηκε 19-5-2024, από https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/socta2021_1.pdf

International Federation of Journalists (IFJ). (2024, 1 Αυγούστου). *Greece: Giorgos Karaivaz's murder goes unpunished*. <https://www.ifj.org/media-centre/news/detail/article/greece-giorgos-karaivazs-murder-goes-unpunished>

International Centre for Press and Media Freedom. (2025, 9 Απριλίου). *Greece: Total impunity persists on fourth anniversary of Giorgos Karaivaz murder*. <https://www.ecpmf.eu/greece-total-impunity-persists-on-fourth-anniversary-of-giorgos-karaivaz-murder>

JMCE. (2018). Το διασυννοριακό οργανωμένο έγκλημα ως απειλή για την ασφάλεια της Ε.Ε. https://jmce.gr/portal/wp-content/uploads/2018/10/diasynoriako_egklima_balaoura_bitsika-2.pdf

LiFO Newsroom. (2025, 9 Δεκεμβρίου). *Δολοφονία Λάλα: Τρεις συλλήψεις για την απόπειρα δολοφονίας σε βάρος του*. *LiFO.gr*. Ανακτήθηκε από <https://www.lifo.gr/now/greece/dolofonia-lala-treis-syllipseis-gia-tin-aropeira-dolofonias-se-baros-toy>

Morselli, Carlo (2009). *Inside Criminal Networks*. New York: Springer, *Studies of Organized Crime*, Vol. 8. ISBN: 978-0-387-09526-4.

NewsIT.gr. (2021, 31 Μαΐου). Greek Mafia: Πώς γίνεται το μεγάλο «ξεκαθάρισμα» με εν ψυχρώ δολοφονίες. Ανακτήθηκε από <https://www.newsit.gr/egklhma/Greek-Mafia-pos-ginetai-to-megalo-ksekatharisma-me-enpsychro-dolofonies/3296411/>

Reader:https://www.reader.gr/ellada/516498_giorgos-karaibaz-oi-synomilies-poy-akoystikan-sti-diki-tis-greek-mafia

Reporters Without Borders. (2025). *Progress in investigation into Greek reporter's murder is not enough, says RSF*. <https://rsf.org/en/progress-investigation-greek-reporter-s-murder-not-enough-says-rs>

The Guardian. (2021, 9 Απριλίου). *Greek crime journalist shot dead in Athens in 'execution-style' murder*. <https://www.theguardian.com/world/2021/apr/09/greek-journalist-george-karaivaz-shot-dead-in-athens>

Varese, F. (2011). *Mafias on the move*. Princeton: Princeton University Press.

Εκθέσεις

Α.Ε.Α./Κ.Α./Δ.Δ.Α./ΚΕ.ΣΥ.ΔΕ.Π. (2020, Νοέμβριος). Έκθεση Αρχηγείου Ελληνικής Αστυνομίας για το σοβαρό και οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα για το έτος 2019.

Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας. (2021). *Ετήσια έκθεση*

ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΣΟΒΑΡΟ & ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟ ΕΓΚΛΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΕΤΟΥΣ 2022. (2024, Ιανουάριος). Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας. Ανακτήθηκε 5-4-2025, από <https://www.astynomia.gr/file/2024/01/%CE%95%CE%9A%CE%98%CE%95%CE%A3%CE%97%CE%9F%CE%A1%CE%93%CE%91%CE%9D%CE%A9%CE%9C%CE%95%CE%9D%CE%9F%CE%A5-2022%CE%91%CE%9D%CE%9F%CE%99%CE%9A%CE%A4%CE%97-%CE%95%CE%9A%CE%94%CE%9F%CE%A3%CE%97-1.pdf>

ΕΛ.ΑΣ. Αρχηγείο. (2020). Ετήσια έκθεση για το σοβαρό και οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα, έτους 2020. Ανακτήθηκε από <https://www.astynomia.gr/file/2022/12/28062022ekthesiorganwmenou2022.pdf>

Ελληνική Αστυνομία. (2022). Έκθεση για το σοβαρό και οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα έτους 2020. Αθήνα: Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας. <https://www.astynomia.gr/>

Europol. (2021). *Serious and organised crime threat assessment (SOCTA)*. The Hague

United Nations Office on Drugs and Crime. (2008). *Good practices for the protection of witnesses in criminal proceedings involving organized crime*. New York. Ανακτήθηκε 18 Απριλίου 2025 από <https://www.unodc.org>

Νόμοι

Προεδρικό Διάταγμα 29/2024 (ΦΕΚ 88/Α/13-06-2024). Σύσταση Διεύθυνσης Αντιμετώπισης Οργανωμένου Εγκλήματος

Ελλάδα. (2001). *Νόμος 2928/2001: Τροποποίηση διατάξεων του Ποινικού Κώδικα και του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας για την προστασία του πολίτη από εγκληματικές οργανώσεις* (ΦΕΚ Α' 141/27.6.2001)

Ελλάδα. (2010). *Νόμος 3875/2010: Κύρωση και εφαρμογή της United Nations Convention against Transnational Organized Crime και συναφών διατάξεων* (ΦΕΚ 158 Α'/20.9.2010).

Κώδικας Ποινικής Δικονομίας – Άρθρο 218: Προστασία μαρτύρων (με τις διατάξεις περί προστασίας μαρτύρων). Επίσημη νομοθεσία της Ελληνικής

Ελλάδα. (2021). *Νόμος 4831/2021: Ρυθμίσεις για θέματα ποινικής δικονομίας και άλλες διατάξεις* (ΦΕΚ 170/23.9.2021)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

1. Πώς φτάνει η κοκαΐνη από τις μπανάνες του Εκουαδόρ στον Πειραιά;

(Ο Γιάννης Σουλιώτης, ταξίδεψε με την ομάδα του PrimeTime στο Εκουαδόρ)

<https://www.athensvoice.gr/epikairoti/diethni/938609/pos-ftanei-i-kokaini-apo-tis-bananes-tou-ekouador-ston-peiraia/>

2. Καλύπτοντας την Greek Mafia: «Ο “καλός” μπορεί να είναι “κακός” και το αντίστροφο»

Δύο δημοσιογράφοι, ο Γιάννης Σουλιώτης και ο Γιάννης Τσακαρισιάνος, που ανήκουν σε διαφορετικές γενιές και καλύπτουν τη λεγόμενη «Greek Mafia», μίλησαν στο Διεθνές Forum Δημοσιογραφίας του iMEDD.

<https://lab.imedd.org/kalypontas-tin-greek-mafia-o-kalos-borei-na-einai-kakos-kai-to-antistrofo/>

3. Πώς ήρθε η ανατροπή στη δίκη Καραϊβάζ

(<https://www.kathimerini.gr/society/563153620/pos-irthe-i-anatropi-sti-diki-karaivaz>)

01/08/2024 Ιωάννα Μάνδρου

Με αθώωση των δύο κατηγορουμένων έληξε η δίκη για τη συγγερή δολοφονία του δημοσιογράφου Γιώργου Καραϊβάζ, η οποία έχει απασχολήσει επί μακρόν αστυνομικές και δικαστικές αρχές, ενώ έχει αποτελέσει αντικείμενο σύνθετων ερευνών που σχετίζονται και με το οργανωμένο έγκλημα. Άλλωστε, στην υπόθεση Καραϊβάζ είχε εστιάσει την κριτική του για θέματα κράτους δικαίου και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Ειδικότερα, το Μικτό Ορκωτό Δικαστήριο της Αθήνας, αποτελούμενο και από δικαστές και από ενόρκους, μετά από πολυήμερη ακροαματική διαδικασία οδηγήθηκε σε αθωωτική απόφαση για τους δύο κατηγορουμένους –πρόκειται για δύο αδέρφια, 49 και 41 χρόνων–, οι οποίοι κάθισαν στο εδώλιο αντιμέτωποι με τη βαριά

κατηγορία της ανθρωποκτονίας. Ήταν δηλαδή κατά το κατηγορητήριο οι άνθρωποι που εκτέλεσαν τον δημοσιογράφο.

Η αθωωτική απόφαση και για τους δύο ελήφθη με μεγάλες πλειοψηφίες, που ξεκίνησαν από πέντε ψήφους υπέρ της απαλλαγής για τον πρώτο και δύο κατά, για να φθάσουν σε έξι προς μία για τον δεύτερο. Εκείνοι που μειοψήφησαν και στις δύο περιπτώσεις ήταν δικαστές, ενώ και για τους δύο κατηγορουμένους όλοι οι ένορκοι, απλοί πολίτες, ήταν απαλλακτικοί. Το σκεπτικό της απαλλαγής και για τους δύο ήταν, σύμφωνα με πληροφορίες, ότι τα στοιχεία για την ενοχή τους δεν κρίθηκαν επαρκή, δηλαδή δεν έπεισαν για τη βασιμότητά τους, με αποτέλεσμα η απόφαση να είναι απαλλακτική λόγω αμφιβολιών.

Η ανατροπή με τη δικαστική απόφαση προκάλεσε αίσθηση στους συγγενείς του δημοσιογράφου –και όχι μόνον–, καθώς λίγες ημέρες νωρίτερα η εισαγγελέας της έδρας είχε κατά την πρότασή της προς το δικαστήριο ταχθεί υπέρ της ενοχής τους.

Για τη δολοφονία του δημοσιογράφου δεν έχουν ακόμη εντοπιστεί από τις συντονισμένες έρευνες των αρμοδίων αρχών οι ηθικοί αυτουργοί, οι άνθρωποι που έδωσαν την εντολή.

Συγκεκριμένα, η εισαγγελική λειτουργός είχε απορρίψει τους ισχυρισμούς των δύο κατηγορουμένων ότι βρέθηκαν στο εδώλιο από σειρά διαβολικών συμπτώσεων, παρότι οι ίδιοι, όπως ανέφεραν και στην απολογία τους, δεν είχαν σχέση με τον φόνο.

Η εισαγγελέας, η πρόταση της οποίας δεν έγινε δεκτή, μεταξύ άλλων είχε υποστηρίξει ότι η δολοφονία Καραϊβάζ «δεν ήταν απλή ανθρωποκτονία, αλλά σχετιζόταν με το οργανωμένο έγκλημα», παραπέμποντας στη δράση οργανωμένων εγκληματικών ομάδων για τη δολοφονία του δημοσιογράφου.

Άλλωστε, η εισαγγελική λειτουργός ανέφερε στην αγόρευσή της το γεγονός ότι το θύμα ήταν αστυνομικός συντάκτης για πολλά χρόνια, με γνώση πολλών πτυχών της οργανωμένης εγκληματικότητας. Έτσι δεν αποκλείεται τυχόν αποκαλύψεις του να αποτέλεσαν και το κίνητρο της δολοφονίας του.

Για τη δολοφονία του Γιώργου Καραϊβάζ δεν έχουν ακόμη εντοπιστεί από τις συντονισμένες έρευνες των αρμοδίων αρχών οι ηθικοί αυτουργοί, οι άνθρωποι δηλαδή που έδωσαν την εντολή για τη δολοφονία του. Σημειώνεται ότι οι δύο κατηγορούμενοι είχαν συλληφθεί τον Απρίλιο του 2023. Κατά το κατηγορητήριο ο εκτελεστής, δηλαδή αυτός που πυροβόλησε και σκότωσε τον δημοσιογράφο, ήταν ο μικρότερος από τα δύο αδέρφια, εκείνος που είναι 41 χρόνων και απαλλάχτηκε με ψήφους έξι προς μία. Ο μεγαλύτερος αδελφός είχε κατηγορηθεί ως άμεσος συνεργός.

Μετά την έκδοση της απόφασης και οι δύο αφέθηκαν, όπως ήταν φυσικό, ελεύθεροι, ενώ η υπόθεση θα κριθεί εκ νέου σε δεύτερο βαθμό από το Εφετείο. Δεν αποκλείεται πάντως η απόφαση να μελετηθεί και από αρμόδιο εισαγγελέα προκειμένου να κριθεί αν μπορεί να ασκηθεί έφεση.

4. Έκθεση για το σοβαρό και το οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα έτους 2016

<https://www.astynomia.gr/file/2013/05/07112017ethsiaekthesi2016.pdf>

Οκτώβριος 2017, Ανοιχτή έκδοση

5. Άρθρο 187 ΠΚ(Βουλή των Ελλήνων)

https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/bcc26661-143b-4f2d-8916-0e0e66ba4c50/T-POIN-PAP_1.pdf

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.